

Nr 97.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m ; given Drottningholms slott den 3 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

2) förordning om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.; samt

4) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I avsikt att höja ersättningsnivån i äldre skadefall föreslås i propositionen att från och med den 1 juli 1950 skola utgå tillägg av statsmedel till vissa

ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen och åtskilliga andra med denna närbesläktade författningar.

Till skadade under 67 år, vilkas arbetsförmåga är nedsatt med minst 30 %, förordas tillägg enligt en differentierad skala som är så konstruerad, att tillägget blir större ju längre tillbaka i tiden olycksfallet ligger och ju högre graden av arbetsförmåga är. Om arbetsförmågan är nedsatt med mera än 75 % skall tillägg sålunda utgå med 100 % om olycksfallet inträffat före år 1920, med 80 % om det inträffat under åren 1920—1926, med 60 % om det inträffat under åren 1927—1941, med 40 % om det inträffat under tiden 1942—den 30 juni 1946 och med 30 % om det inträffat under tiden den 1 juli 1946—1948. Motsvarande procenttal för skadade med mera än 50 men högst 75 % nedsättning av arbetsförmågan äro 70, 60, 40, 30 och 20 och för skadade med minst 30 men högst 50 % nedsättning av arbetsförmågan 50, 40, 30, 20 och 0.

Efterlevande make med livränteberättigat barn föreslås få tillägg efter samma procenttal som föreslagits för tillägg till skadade med över 50 men högst 75 % invaliditet.

Till andra ersättningstagare än de nu nämnda föreslås tillägg enligt samma grunder som gälla för de nu utgående dyrtidstilläggen, dvs. med 20 %, dock endast om olycksfallet inträffat före den 1 januari 1941 och medfört en nedsättning i arbetsförmågan med minst 30 %.

I fråga om ersättningar enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning förordas i propositionen en reglering, som i vissa avseenden avviker från den, som föreslagits för ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen. Avvikelserna äro betingade av de speciella regler, som gälla för fiskarförsäkringen.

Förslagets genomförande beräknas för nästkommande budgetår medföra en merkostnad av omkring 1,75 miljon kronor. Merkostnaden kommer emellertid att sedan successivt sjunka.

Förslag
till
Förordning
om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen
om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som uppbär sjukpenning eller livränta enligt någon av de författningar, som angivas i 2 §, äger erhålla tillägg därå i enlighet med vad nedan sägs. Har Konungen förordnat, att sjukpenning eller livränta skall utgivas enligt grunderna i någon av ifrågavarande författningar, skall tillägg utgå även å sådan ersättning.

Skada, som avses i denna förordning, skall anses hava inträffat den dag olycksfallet skedde eller, om skadan ej orsakats av olycksfall, den dag sjukdomen yppades.

2 §.

De författningar, som avses i 1 §, äro:

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig;

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdoms-ersättning åt fångar m. fl.;

förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;

kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt; samt

kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.

3 §.

Tillägg enligt denna förordning utgår även å sjukpenning eller livränta, som utgives av arbetsgivare vilken enligt gällande bestämmelser står självrisk.

4 §.

Tillägg enligt denna förordning utgår ej, där rätt till ersättning föreligger enligt förordningen den 1950 (nr) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, samt ej heller å sjukpenning eller livränta, som grundas på annan frivillig försäkring än enligt kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2).

5 §.

Tillägg å sjukpenning eller livränta till den skadade utgives endast, om arbetsförmågan blivit nedsatt med minst 30 procent, försåvitt ej annat följer av vad i 11 § sägs.

Är någon behäftad med två eller flera skador, som medfört rätt till sjukpenning eller livränta enligt någon av de i 2 § nämnda författningarna, förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall eller ock Konungens förordnande, skall nedsättningen i arbetsförmågan anses motsvara det procenttal, som utgör summan av procenttalen för de skilda skadorna. Vid sammanläggning som nu sagts skall dock hänsyn icke tagas till skada, varför livränta eller sjukpenning utgår på grund av annan frivillig försäkring än sådan som avses i kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) eller 3 § förordningen den 11 juni 1918 (nr 375), samt ej heller till skada, som inträffat efter den 31 december 1948 och varför livränta ej blivit fastställd. Därest livränta, som utgår till följd av skada efter sistnämnda dag, övergår i sjukpenning, skall vid sammanläggningen skadan anses medföra den nedsättning i arbetsförmågan, efter vilken livräntan bestämts.

6 §.

För tid före utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextio-sju år, utgår i anledning av skada, som inträffat före den 1 januari 1949, tillägg enligt följande tabell:

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före den 1 januari 1920.....	100	70	50
1 januari 1920—31 december 1926.....	80	60	40
1 januari 1927—31 december 1941.....	60	40	30
1 januari 1942—30 juni 1946.....	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948.....	30	20	--

För tid efter utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextio-sju år, utgår tillägg endast, om skadan inträffat före den 1 januari 1941. I sådant fall utgör tillägget 20 procent av ersättningens belopp.

7 §.

Har skada, som inträffat före den 1 januari 1949, medfört döden, och utgår i anledning härav livränta till efterlevande make, äger denne, såframt livränta utgår jämväl till barn eller adoptivbarn till makarna, erhålla tillägg enligt följande tabell:

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg
före den 1 januari 1920.....	70
1 januari 1920—31 december 1926..	60
1 januari 1927—31 december 1941..	40
1 januari 1942—30 juni 1946.....	30
1 juli 1946—31 december 1948.....	20

Tillägg å livränta till efterlevande make i annat fall än som avses i första stycket så ock tillägg å livränta till annan efterlevande utgår endast, om skadan inträffat före den 1 januari 1941, och utgör i sådant fall 20 procent av livräntans belopp.

8 §.

Vid tilläggets bestämmande skall den ersättning, varå tillägget utgår, i förekommande fall beräknas med hänsyn tagen till bestämmelserna i kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m., kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning, ävensom förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare

enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, så ock med beaktande av de föreskrifter, som Konungen meddelat rörande förstärkning av vissa livräntor jämlikt lagen den 11 juni 1937 (nr 348), rörande dyrtidskompensation åt vissa ersättningstagare enligt förordningarna den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) samt rörande vidgad tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete i dess lydelse enligt lag den 26 juni 1948 (nr 420) och motsvarande stadganden i övriga i 2 § omförmälda författningar.

9 §.

Därest sjukpenning eller livränta enligt lagen den 11 juni 1937 (nr 348) eller förordningen den 13 april 1940 (nr 213) överstiger motsvarande ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, beräknad efter det i 9 § sistnämnda lag vid tiden för olycksfallet stadgade högsta beloppet för den årliga arbetsförtjänsten, skall överskjutande belopp icke beaktas vid tilläggets bestämmande.

10 §.

Vad som finnes stadgat rörande avdrag från sjukpenning eller livränta till den som åtnjuter däremot svarande understöd skall äga tillämpning även beträffande tillägg enligt denna förordning; och må avdrag från tillägget ske ändå att understödet ej var utfäst, då skadan inträffade.

Avdrag från tillägget skall ock göras om och i den mån däremot svarande skadestånd enligt lag tillkommer den ersättningsberättigade, så ock i den mån med sådant skadestånd jämförlig ersättning utgår av statsmedel; i först nämnt fall må dock tillägget utgå utan avdrag, därest den ersättningsberättigade å statsverket överlåtit mot tillägget svarande fordran hos den skadeståndspliktige.

I fall som avses i denna paragraf utgives ej tillägg, om dess belopp, efter det avdrag skett, skulle understiga fem kronor för månad räknat.

11 §.

Tillägg enligt denna förordning skall för den, som varit berättigad till tillägg enligt förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., utgöra lägst det belopp, som skolat utgå i tillägg enligt sistnämnda förordning, om denna alltjämt ägt giltighet. Har den ersättningsberättigade jämväl ägt uppbära tillägg enligt förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., skall tillägg varom nu är fråga uppgå till lägst det belopp, varmed tillägg skolat utgå, om nyssnämnda förordningar den 29 juni 1946 och den 30 juni 1943 alltjämt varit gällande.

Avdrag enligt vad i 10 § stadgas må ej föranleda, att tillägg nedsättes under det belopp, som skolat utbetalas om förenämnda äldre förordningar ännu varit i kraft.

Beloppet av tillägg enligt 4 § förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) beräknas efter den ortsgrupp, som den skadade tillhörde vid utgången av juni 1950.

12 §.

I den mån Konungens förordnande, att ersättning skall utgivas enligt grunderna i någon av de i 2 § avsedda författningarna, innebär viss avvikelser från dessa grunder, skall motsvarande jämkning ske vid tilläggets bestämmande.

13 §.

Tillägg enligt denna förordning bestrides av statsmedel samt bestämmes och utgives av riks försäkringsanstalten eller, där med avseende å ersättning, som enligt Konungens förordnande skall utgå enligt grunderna i någon av de i 2 § angivna författningarna, Konungen förordnat att ersättningen skall utgivas av annan myndighet, av denna.

Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger att samtidigt med utbetalning av ersättning förskottsvis utgiva tillägg enligt denna förordning.

14 §.

Över riks försäkringsanstaltens beslut enligt denna förordning må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till försäkringsrådet sist å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöi del av beslutet.

Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts, upptaga ärende enligt denna förordning till prövning.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

I fråga om försäkringsrådets behandling av ärende enligt denna förordning skall gälla vad i 6 § lagen om försäkringsrådet stadgas.

15 §.

Utöver vad ovan stadgats skall i fråga om tillägg enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad som finnes föreskrivet beträffande den ersättning, varå tillägget utgår.

16 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riks försäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1950 och äger tillämpning beträffande ersättning för tid efter ikraftträdandet.

Förslag

till

Förordning**om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som jämlikt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall uppbär livränta i anledning av olycksfall i arbete äger erhålla tillägg därå i enlighet med vad nedan sägs. Har Konungen förordnat, att livränta skall utgivas enligt grunderna i nämnda förordning, skall tillägg utgå även å sådan livränta.

Tillägg enligt denna förordning skall utgå utan hinder av att livräntan för viss tid övergår i sjukpenning.

2 §.

Tillägg till den skadade utgives endast, om arbetsförmågan blivit nedsatt med minst 30 procent.

År någon behäftad med två eller flera skador, som medfört rätt till ersättning enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) eller enligt någon av de författningar, som avses i 2 § förordningen denna dag (nr) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. eller ock enligt Konungens förordnande, skall nedsättningen i arbetsförmågan anses motsvara det procenttal, som utgör summan av procenttalen för de skilda skadorna. Vid sammanläggning som nu sagts skall dock hänsyn icke tagas till skada, varför livränta eller sjukpenning utgår på grund av annan frivillig försäkring än sådan som avses i kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall eller 3 § förordningen den 11 juni 1918 (nr 375), samt ej heller till skada, som inträffat efter den 31 december 1948 och varför livränta ej blivit fastställd. Därest livränta, som utgår till följd av skada efter sistnämnda dag, övergår i sjukpenning, skall vid sammanläggningen skadan anses medföra den nedsättning i arbetsförmågan, efter vilken livräntan bestämts.

3 §.

För tid före utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextiosju år, utgår i anledning av skada, som inträffat före den 1 januari 1949, tillägg enligt följande tabell:

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före den 1 juli 1942	50	40	20
från och med den 1 juli 1942	30	20	—

För tid efter utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextiosju år, utgår tillägg endast, om skadan inträffat före den 1 juli 1942. I sådant fall utgör tillägget 20 procent av livräntans belopp.

4 §.

Har skada medfört döden, och utgår i anledning härav livränta till efterlevande make, äger denne, såframt livränta utgår jämväl till barn eller adoptivbarn till makarna, erhålla tillägg med 40 procent, om skadan inträffat före den 1 juli 1942, och med 20 procent, om den inträffat under tiden den 1 juli 1942—31 december 1948.

Tillägg å livränta till efterlevande make i annat fall än som avses i första stycket så ock tillägg å livränta till annan efterlevande utgår endast, om skadan inträffat före den 1 juli 1942, och utgör i sådant fall 20 procent av livräntans belopp.

5 §.

Vid tilläggets bestämmande skall i livräntan inräknas tillägg enligt kungörelsen den 30 april 1942 (nr 218) om höjning av vissa ersättningar enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375).

I den mån Konungens förordnande, att livränta skall utgivas enligt grunderna i förordningen den 11 juni 1918 (nr 375), innebär viss avvikelse från dessa grunder, skall motsvarande jämkning ske vid tilläggets bestämmande.

6 §.

Tillägg enligt denna förordning bestrides av statsmedel samt bestämmes och utgives av riks försäkringsanstalten.

7 §.

Över riks försäkringsanstaltens beslut enligt denna förordning må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till försäkringsrådet sist å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts, upptaga ärende enligt denna förordning till prövning.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

I fråga om försäkringsrådets behandling av ärende enligt denna förordning skall gälla vad i 6 § lagen om försäkringsrådet stadgas.

8 §.

Utöver vad ovan stadgats skall i fråga om tillägg enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad som finnes föreskrivet beträffande den livränta, varå tillägget utgår.

9 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riks-försäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1950 och äger tillämpning beträffande ersättning för tid efter ikraftträdandet.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

(Gällande lydelse:)

Den skadades — — — sjukdomens yppande.

Befinnes den årliga arbetsförtjäns- ten överstiga *ettusensjuhundrasextio- fyra* kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning.

(Föreslagen lydelse:)

Befinnes den årliga arbetsförtjäns- ten överstiga *tretusensexhundra* kro- nor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1950 och äger tillämpning beträffande ersättning, som för tiden därefter utgives i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats efter den 31 december 1948.

¹ Senaste lydelse, se 1942: 655.

Förslag
till
Förordning

angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103)
om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

(Gällande lydelse:)

Den skadades — — — sjukdomens yppande.

Befinnes den årliga arbetsförtjäns-
ten överstiga *ettusensjuhundrasextio-
fyra* kronor, tages det överskjutande
beloppet icke i beräkning.

(Föreslagen lydelse:)

Befinnes den årliga arbetsförtjäns-
ten överstiga *tretusensexhundra* kro-
nor, tages det överskjutande beloppet
icke i beräkning.

Denna förordning träder i kraft
den 1 juli 1950 och äger tillämpning
beträffande ersättning, som för tiden
därefter utgives i anledning av olycks-
fall som inträffat eller sjukdom som
yppats efter den 31 december 1948.

¹ Senaste lydelse, se 1942: 656.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 3 februari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *tillägg av statsmedel åt vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m.* samt anför.

Socialvårdskommittén har den 26 februari 1949 avlämnat ett betänkande med förslag till bestämmelser om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen och åtskilliga andra författningar. I betänkandet förordas i fråga om ersättning till de kategorier det här gäller nya regler, avsedda att höja ersättningsnivån i de äldre skadefallen. Redan i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkten 74) har jag tillkännagivit min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag på grundval av socialvårdskommitténs betänkande; och jag anhåller nu att få upptaga denna fråga till närmare behandling. Jag anser mig då först böra lämna en översikt över hur bestämmelserna på området utvecklats.

Gällande bestämmelser.

1901 års lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Den första mera allmänna regleringen av rätten till ersättning vid olycksfall i arbete kom till stånd genom *lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* (nr 39). I denna lag — som alltjämt äger giltighet på olycksfall som inträffat under tiden fram till den 1 januari 1918 — stadgades skyldighet för vissa enskilda arbetsgivare, huvudsakligen sådana som utövade industriell verksamhet, att utgiva ersättning till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet; utövade staten eller kommun verksamhet, som omfattades av lagen, ålåg ersättningsskyldighet även staten eller kommunen. Därest olycksfall medfört bestående förlust eller minskning av arbetsförmågan, skulle i ersättning utgivas en årlig livränta, i förra fallet å 300 kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarade mot arbetsförmågans minskning. Livränta skulle dock icke utgå, därest arbetsförmågan ej blivit nedsatt med minst en tiondel. Hade olycksfallet inom två år medfört

döden, skulle änka erhålla en årlig livränta å 120 kronor, så länge hon levde ogift, och varje barn en årlig livränta å 60 kronor till dess det fyllt femton år; livräntor till efterlevande finge dock sammanlagt ej uppgå till högre belopp än 300 kronor.

Livräntorna enligt 1901 års lag ha senare vid olika tillfällen höjts. Vid 1918 års riksdag beslöts viss höjning av de livräntor, för vilkas utgivande staten såsom arbetsgivare bar ansvaret. Sedan beslut om ytterligare höjning av dessa livräntor fattats vid 1921 års riksdag, utfärdades den författning i ämnet, som efter en däri år 1930 vidtagen ändring fortfarande gäller, nämligen *kungörelsen den 10 juni 1921 angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.* (nr 410; ändr. 172/1930).

Enligt denna kungörelse må arbetare, som skadats genom olycksfall i statens tjänst och som jämlikt 1901 års lag är berättigad till livränta av statsmedel, utöver livräntan uppbära tilläggsersättning med ett årligt belopp motsvarande 125 % av livräntan. Änka och barn efter arbetare, som avlidit genom olycksfall, äger likaledes uppbära tilläggsersättning med ett årligt belopp motsvarande 125 % av de livräntor, vartill de enligt lagen äro berättigade. Enligt kungörelsen i dess ursprungliga lydelse gällde i fråga om tillägg till invalidlivränta, att endast arbetare, som var berättigad till livränta med ett årligt belopp av minst 90 kronor, dvs. vars arbetsförmåga genom olycksfallet nedsatts med minst 30 %, ägde uppbära tilläggsersättning. Denna begränsning borttogs genom den år 1930 genomförda ändringen i kungörelsen.

Frågan om höjning av de livräntor, som enligt 1901 års lag utgå till andra än i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande, löstes först 1938, då riksdagen antog ett av Kungl. Maj:t härom framlagt förslag. Enligt den i ämnet utfärdade författningen — *förordningen den 3 juni 1938 om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* (nr 216) — äger den, som har rätt till livränta enligt 1901 års lag, erhålla ett årligt livräntetillägg, motsvarande 125 % av livräntan. Tillägg utgår dock icke för invalidlivränta, som understiger 90 kronor. Livräntetilläggen bestridas helt av statsmedel.

Av vad nu anförts följer att för en helinvalid livräntan enligt 1901 års lag jämte livräntetillägg uppgår till sammanlagt 675 kronor för år. För efterlevande änka är livräntan enligt samma lag, inklusive dylikt tillägg, 270 kronor för år. Härtill kommer, såsom vidare skall beröras i det följande, vissa dyrtidstillägg.

1916 års olycksfallsförsäkringslag och vissa därtill anknutna författningar.

Den 1 januari 1918 avlöstes 1901 års lag av *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* (nr 235; ändr. 323/1919, 320/1922, 155/1924, 215/1926, 135/1928, 349/1933, 383/1936, 69/1939, 818/1939, 514/1941, 940/1941, 227/1944, 191/1945, 350/1946, 493/1946, 483/1947 och 420/1948),

enligt vilken i princip varje arbetare är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Kostnaderna för försäkringen bestridas, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivarna. Försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten eller ömse- sidigt olycksfallsförsäkringsbolag, som för ändamålet bildats av arbetsgivare. Arbetsgivare är berättigad både att för olycksfall i arbete försäkra arbetare, som ej omfattas av den obligatoriska försäkringen, och att försäkra arbetare för olycksfall även utom arbetet.

Om en arbetare skadats eller avlidit till följd av olycksfall i arbetet, skall ersättning utgå enligt vissa i lagen upptagna bestämmelser. Av de olika ersättningsformer, som kunna ifrågakomma, äro endast två av intresse i detta sammanhang, nämligen sjukpenning och livränta. Sjukpenning utgives om olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, dock endast om sjukdomen varat visst antal dagar och arbetsförmågan nedsatts med minst en fjärdedel. Sjukpenningen beräknas för dag och utgår så länge sjukdomen varar. Medför olycksfallet — sedan därav förorsakad sjukdom upphört — under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, utgives livränta under tiden, såvida arbetsförmågan är nedsatt med minst en tiondel. Har olycksfallet lett till arbetarens död, utgår livräntor till vissa efterlevande. Livräntorna beräknas för år.

Enligt en av de grundläggande principerna i 1916 års lag är såväl sjukpenningens som livräntans storlek beroende av den skadades beräknade årliga arbetsförtjänst under tiden närmast före olycksfallet. Ju större hans arbetsförtjänst då varit, desto högre blir ersättningen; såsom kommer att framgå av vad i fortsättningen anföres har denna princip dock icke genomförts utan vissa begränsningar. En annan huvudprincip är att sjukpenningens och invalidlivräntans storlek beror på den grad, varmed arbetsförmågan blivit nedsatt till följd av olycksfallet. Vid total förlust av arbetsförmågan utgår sålunda hel sjukpenning eller full livränta; vid nedsättning av arbetsförmågan jämkas beloppen.

De nu angivna båda huvudprinciperna ha gällt sedan lagens tillkomst. Emellertid ha de regler, varigenom ifrågavarande principer närmare utformats och enligt vilka sjukpenningens eller livräntans storlek i varje särskilt fall skall beräknas, ändrats vid upprepade tillfällen, varje gång i förmånlig riktning för försäkringstagarna. Därvid har det icke ansetts möjligt att göra lagändringarna tillämpliga på redan inträffade olycksfall. Till följd härav gäller genomgående, att varje försäkringstagare får uppbära ersättning enligt de regler som gällde, när olycksfallet inträffat. Om olycksfallet inträffat vid en tidpunkt, då mindre förmånliga ersättningsregler gällde, utgår alltså lägre ersättning än om olycksfallet inträffat vid en senare tidpunkt, då ersättningsreglerna ändrats. I det följande skola de lagändringar, som äro av betydelse i detta hänseende, något närmare beröras.

Enligt 6 § i dess ursprungliga lydelse skulle invalidlivränta för år

räknat utgå med belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen, dock med den förut nämnda begränsningen att livränta ej skulle utgå, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel. I 9 §, vari regler upptagits för arbetsförtjänstens beräkning, föreskrevs emellertid, att om den årliga arbetsförtjänsten översteg 1 800 kronor, det överskjutande beloppet icke skulle tagas i beräkning. Understeg åter den årliga arbetsförtjänsten 300 kronor, skulle den beräknas till detta belopp. Bestämmelserna i 9 § ha sedermera ändrats vid flera tillfällen. Sålunda ha de nyss angivna maximi- och minimigränserna för arbetsförtjänsten höjts på sätt framgår av följande tabell.

	Ikraft- trädande	Maximum (kronor)	Minimum (kronor)
Ursprungligen	1/1 1918	1 800	300
Lagändring 19/6 1919 (nr 323)	1/1 1920	2 400	450
» 18/6 1926 (» 215)	1/1 1927	3 000	450
» 19/12 1941 (» 940)	1/1 1942	3 900	450
» 29/6 1946 (» 350)	1/7 1946	4 800	450
» 26/6 1948 (» 420)	1/1 1949	7 200	900

Förut har nämnts att invalidlivräntan enligt lagens ursprungliga lydelse skulle vid förlust av arbetsförmågan utgöra två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen. Livräntans storlek stod således i direkt proportion till invaliditetsgraden. Denna regel gällde oförändrad till den 1 januari 1949. Den då vidtagna lagändringen innebar att den, som till följd av olycksfall i arbetet helt mist sin arbetsförmåga eller fått denna nedsatt med minst tre tiondelar, erhåller en förhöjd livränta från och med månaden näst efter den, varunder han fyllt 18 år, till och med den månad, varunder han fyller 67 år. Den förhöjda livräntan utgår med ett årligt belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan elva tolfedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst, beräknad på sätt i 9 § sägs, och vid nedsättning av arbetsförmågan ett mot graden av nedsättningen svarande belopp av sagda arbetsförtjänst, minskat med en tolfedel av denna. För sådana skadade, som omfattas av lagändringen, stiger alltså livräntan progressivt i förhållande till invaliditetsgraden. För övriga skadade gälla samma regler som tidigare.

Genom lagändring den 15 juni 1922 (nr 320), som trädde i kraft den 1 januari 1923, infördes i 6 § en bestämmelse, enligt vilken livräntan till s. k. hjälplös helinvalid kunde höjas utöver vad som eljest skolat utgå, dock icke högre än till beloppet av den årliga arbetsförtjänsten. Denna bestämmelse ersattes genom lagändring den 26 juni 1948 (nr 420) av ett stadgande, enligt vilket ett särskilt vårdbidrag å högst 1 800 kronor för år kan utgå till sådan invalid.

I följande tablå angives den högsta livränta som enligt förutberörda regler f. n. utgår till helinvalider, vilka skadats vid olika tidpunkter under lagens giltighetstid.

Olycksfallsår	Högsta beräknade inkomst (kronor)	Maximal livränta för helinvalid	
		Normalt (kronor)	För hjälplösa (kronor)
1918—1919.....	1 800	1 200	1 200
1920—1922.....	2 400	1 600	1 600
1923—1926.....	2 400	1 600	2 400
1927—1941.....	3 000	2 000	3 000
1942— ^{30/6} 1946.....	3 900	2 600	3 900
^{1/7} 1946—1948.....	4 800	3 200	4 800
Fr. o. m. 1949 i åldrarna 18—67 år.....	7 200	6 600	8 400

Det må anmärkas att i tablan hänsyn icke tagits till det provisoriska dyrtidstillägg å 20 %, som f. n. utgår vid olycksfall, som inträffat före år 1941.

Enligt 6 § i dess ursprungliga lydelse skulle sjukpenningen utgöra vid förlust av arbetsförmågan ett belopp motsvarande två tredjedelar av den skadades dagliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen; dock skulle sjukpenning ej utgå där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en fjärdedel. Med daglig arbetsförtjänst skulle enligt 9 § i dess ursprungliga lydelse förstås en trehundra- och sextiofemtedel av den årliga arbetsförtjänsten, bestämd enligt de i samma paragraf angivna grunderna.

Genom lagändring den 18 juni 1926 (nr 215), som trädde i kraft den 1 januari 1927, ersattes nu angivna bestämmelser om sjukpenningens storlek av ett stadgande i 6 §, enligt vilket sjukpenning vid förlust av arbetsförmågan skulle utgå på sätt framgår av följande skala. (Vid nedsättning av arbetsförmågan skulle sjukpenningens belopp jämkas enligt samma grunder som tidigare).

Årlig arbetsförtjänst uppgår		Sjukpenningens belopp	
till (kronor)	men ej till (kronor)	kronor	öre
—	675	1	—
675	945	1	50
945	1 215	2	—
1 215	1 485	2	50
1 485	1 755	3	—
1 755	2 025	3	50
2 025	2 295	4	—
2 295	2 565	4	50
2 565	2 835	5	—
2 835	—	5	50

Genom lagändring den 19 december 1941 (nr 940) utökades sjukpenningsskalan från och med den 1 januari 1942 med tre nya klasser enligt denna tabell.

Årlig arbetsförtjänst uppgår		Sjukpenningens belopp	
till (kronor)	men ej till (kronor)	kronor	öre
3 105	3 375	6	—
3 375	3 645	6	50
3 645	—	7	—

Genom lagändring den 29 juni 1946 (nr 350), som trädde i kraft den 1 juli 1946, höjdes sjukpenningens belopp i de fem lägsta klasserna till resp. 1 krona 50 öre, 2 kronor, 2 kronor 50 öre, 2 kronor 75 öre och 3 kronor 25 öre. Samtidigt utökades sjukpenningsskalan med ytterligare fyra klasser på följande sätt.

Årlig arbetsförtjänst uppgår		Sjukpenningens belopp	
till (kronor)	men ej till (kronor)	kronor	öre
3 915	4 185	7	50
4 185	4 455	8	—
4 455	4 725	8	50
4 725	—	9	—

Från och med den 1 januari 1949 gäller enligt lagändring den 28 juni 1948 (nr 420) en helt ny sjukpenningsskala enligt följande tabell.

Den årliga arbetsförtjänsten uppgår		Sjukpenningens belopp			
till (kronor)	men ej till (kronor)	utan familjetillägg		med familjetillägg	
		kronor	öre	kronor	öre
—	1 785	3	50	5	—
1 785	2 040	4	—	5	50
2 040	2 295	4	50	6	—
2 295	2 805	5	—	6	50
2 805	3 315	6	—	7	50
3 315	3 825	7	—	8	50
3 825	4 335	8	—	9	50
4 335	4 845	9	—	10	50
4 845	5 355	10	—	11	50
5 355	5 865	11	—	12	50
5 865	6 375	12	—	13	50
6 375	6 885	13	—	14	50
6 885	—	14	—	15	50

Det må anmärkas att sjukpenning med familjetillägg utgår, om den skadade sammanlever med hustru eller om den skadade har hemmavarande barn

eller adoptivbarn under 16 år, samt att vissa undantagsbestämmelser gälla för personer under 18 eller över 67 år. Vidare må nämnas att jämkning av den ersättning, som vederbörande försäkringsinrättning bestämt skola utgå till den skadade, kan äga rum, om väsentlig förändring inträder i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande. Detta innebär bl. a. att om sjukdom — sedan invalidlivränta blivit fastställd — ånyo skulle uppträda som en följd av olycksfallet, invalidlivräntan kan utbytas mot sjukpenning.

Efterlevandelivräntor utgivas till änka — i vissa fall även till änkling — samt till barn eller adoptivbarn under 16 år och, efter behovsprövning, till föräldrar eller adoptivföräldrar. Enligt 7 § i dess ursprungliga lydelse utgjorde livräntan till änka eller änkling en fjärdedel, livräntan till varje barn en sjättedel och livräntan till föräldrar en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, beräknad enligt bestämmelserna i 9 §. Översteg det sammanlagda årliga livräntebeloppet enligt dessa grunder två tredjedelar av den årliga arbetsförtjänsten, skulle dock livräntorna, så länge anledningen härtill fortfor, nedsättas till sammanlagt detta belopp. Genom lagändring den 28 juni 1948 (nr 420), som trätt i kraft den 1 januari 1949, har livräntan till efterlevande make höjts från en fjärdedel till en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst och det högsta sammanlagda årsbeloppet av livräntor till flera efterlevande höjts från två tredjedelar till fem sjättedelar av arbetsförtjänsten.

Beträffande innehållet i övrigt i olycksfallsförsäkringslagen må endast nämnas att enligt 11 § avdrag från ersättning i vissa fall skall äga rum, då ersättningstagaren åtnjuter annan motsvarande förmån. Bestämmelserna härom fingo sin nuvarande lydelse genom de år 1948 vidtagna ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen.

Till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbete för statens räkning, utgår ersättning av statsmedel i enlighet med bestämmelserna i 1916 års lag. Föreskrifter härom funnos ursprungligen upptagna i *kungörelsen den 30 november 1917 angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning* (nr 832; ändr. 99/1919 och 430/1928). Denna kungörelse upphörde att gälla med utgången av juni 1942. I dess ställe gäller numera *kungörelsen den 30 juni 1942 med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning* (nr 678; ändr. 400/1944). Enligt sistnämnda kungörelse utgives ersättning jämväl vid skada till följd av olycksfall utom arbetet, såvida arbetaren enligt kollektivavtal äger rätt till försäkring på arbetsgivarens bekostnad för sådant olycksfall.

Den som jämlikt 1916 års olycksfallsförsäkringslag är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete skall enligt *lagen den 14 juni 1929 om försäk-*

ring för vissa yrkessjukdomar (nr 131; ändr. 335/1930, 384/1936, 211/1938, 226/1944 och 187/1949) anses vara försäkrad jämväl för vissa i lagen särskilt angivna yrkessjukdomar. Beträffande sådan försäkring äga bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete med vissa undantag motsvarande tillämpning.

Övriga hithörande författningar.

Vid sidan av de författningar, för vilka hittills redogjorts, finnes ett flertal bestämmelser avseende ersättning till särskilda kategorier. Enligt *kungörelsen den 2 oktober 1908 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* (nr 100 s. 2; ändr. 87/1911) — som äger tillämpning å olycksfall, vilka inträffat under tiden fram till den 1 juli 1918 — ägde varje svensk undersåte, som hade sitt hemvist i Sverige och idkade fiske såsom yrke eller eljest för sin utkomst, vare sig han arbetade för egen eller annans räkning, att genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning enligt grunderna i 1901 års olycksfallsersättningslag för skada till följd av olycksfall såväl i som utom arbetet. Kostnaderna för försäkringen skulle i första hand bestridas genom avgifter från de försäkrade, men om dessa avgifter — som voro till beloppet fixerade i kungörelsen — befunnos otillräckliga, skulle bristen fyllas av statsmedel. Till försäkring för olycksfall utom arbetet utgick emellertid icke statsbidrag.

Förvaltningskostnaderna för fiskarförsäkringen skulle helt bestridas av statsmedel.

Någon tilläggsersättning — motsvarande den som enligt de förut omfördälda kungörelserna den 10 juni 1921 (nr 410) och den 3 juni 1938 (nr 216) utgår å livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag — utgives icke å livräntor enligt 1908 års kungörelse. Vid helinvaliditet utgår således livränta enligt denna kungörelse med 300 kronor för år och för änka utgör livräntan 120 kronor för år. Härtill kommer i båda fallen dyrtidstillägg med 20 % av resp. belopp.

Ifrågavarande kungörelse ersattes den 1 juli 1918 av *förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* (nr 375; ändr. 131/1922, 216/1926, 143/1939, 120/1942 och 425/1948). Enligt denna förordning äger varje svensk undersåte, som har sitt hemvist i Sverige och idkar fiske — varmed även förstås fångst av säl — såsom yrke eller eljest för sin utkomst, att genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning i huvudsak enligt de grunder, som stadgas i 6 och 7 §§ i 1916 års olycksfallsförsäkringslag.

Den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättningens storlek skall beräknas, bestämmas efter försäkringssökandens val till något av de belopp, som angivas i följande tabell, vari även upptagits den årliga försäkringsavgiften samt beloppet av hel sjukpenning inom de olika försäkringsklasserna.

Årlig arbetsförtjänst (kronor)	Årlig försäkringsavgift (kronor)	Hel sjukpenning (kronor)
600	6	1·10
900	8	1·65
1 200	10	2·20
1 500	12	2·75
1 800	14	3·30
2 100	18	3·85
2 400	22	4·40

Att märka är att de fyra högsta försäkringsklasserna infördes först genom lagändring den 27 mars 1942 (nr 120), som trädde i kraft den 1 juli 1942. Dessförinnan fanns alltså endast möjlighet till försäkring i någon av de tre lägsta klasserna. Vidare är att märka att försäkring i de båda högsta klasserna är tillåten endast under förutsättning, att försäkringstagarens årliga arbetsförtjänst vid tiden för försäkringens meddelande kan beräknas uppgå till minst det belopp, som avses i klassen.

I den mån försäkringsavgifterna äro otillräckliga för bestridandet av försäkringskostnaderna, fylles bristen av statsmedel.

Fiskare, som tecknat försäkring för olycksfall i arbete, kan erhålla tilläggsförsäkring enligt samma grunder för olycksfall utom arbete, dock med de inskränkningar beträffande vissa olycksfall och på de villkor i övrigt, som bestämmas av riksförsäkringsanstalten. Till försäkringen för olycksfall utom arbete utgår icke statsbidrag.

Förvaltningskostnaderna bestridas helt av statsmedel såväl beträffande försäkringen för olycksfall i arbete som i fråga om försäkringen för olycksfall utom arbete.

I övrigt gälla — med vissa undantag — bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag i tillämpliga delar även för fiskarförsäkringen. Anknytningen till nämnda lag har bl. a. medfört, att invaliditets- och efterlevandelivräntornas storlek i förhållande till den årliga arbetsförtjänsten i fråga om olycksfall, som inträffat efter 1948 års utgång, höjts på enahanda sätt som motsvarande ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Därest ett i arbetet inträffat olycksfall, som omfattas av fiskarförsäkringen, förorsakats av krigsåtgärd, skall enligt *kungörelse den 30 april 1942* (nr 218) utgivas ett tillägg av statsmedel, motsvarande 50 % av ersättningen.

Enligt *förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig* (nr 138; ändr. 137/1924) utgives, om dylikt olycksfall medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, årlig livränta till den skadade, i förra fallet å 1 600 kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen. Ersättning utgår dock ej därest icke arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel. Har olycksfallet medfört den skadades död utgår livränta till efterlevande make med 600 kronor för år.

I lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer (nr 348; ändr. 854/1939, 540/1941, 216/1942, 175/1943 och 421/1948) — vilken lag äger tillämpning inom område och under tid, som Konungen äger bestämma — äro meddelade vissa från 1916 års olycksfallsförsäkringslag avvikande bestämmelser rörande ersättning i anledning av olycksfall, varav å fartyg tjänstgörande person drabbats till följd av krigsåtgärd. I den mån dylika bestämmelser saknas, skola olycksfallsförsäkringslagens regler tillämpas.

Enligt 2 § i 1937 års lag gällde till en början, att den skadades årliga arbetsförtjänst icke fick beräknas till högre belopp än 4 800 kronor eller lägre belopp än 2 900 kronor. Genom lagändring den 16 april 1943 (nr 175), som trädde i kraft den 1 maj samma år men icke skulle äga tillämpning å dessförrinnan inträffade olycksfall, höjdes maximigränsen till 6 240 kronor. Denna särskilda maximeringsregel upphävdes genom lagändring den 26 juni 1948 (nr 421), dock endast i fråga om olycksfall, som inträffat efter 1948 års utgång. För sådana olycksfall gälla alltså i detta hänseende samma regler som i olycksfallsförsäkringslagen i dess senaste lydelse. Den särskilda minimigränsen i 1937 års lag höjdes genom lagändring den 15 december 1939 (nr 854) från och med den 17 i samma månad till 3 600 kronor. Denna särbestämelse gäller fortfarande.

I 3 § 1937 års lag fanns ursprungligen intagen en särskild sjukpenningtabell, upptagande en sjukpenning å lägst 5 kronor 50 öre och högst 9 kronor. Samtidigt som minimigränsen för den årliga arbetsförtjänsten höjdes till 3 600 kronor borttogos de två lägsta sjukpenningklasserna — å 5 kronor 50 öre och 6 kronor — och i samband med att maximigränsen höjdes till 6 240 kronor utökades tabellen med fem nya klasser, den högsta å 11 kronor 50 öre. Genom den förut omnämnda lagändringen den 26 juni 1948 (nr 421) upphävdes 3 §; beträffande olycksfall, som inträffat efter 1948 års utgång, tillämpas således olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser även i fråga om sjukpenningens storlek.

Det må anmärkas att enligt 1937 års lag vissa kapitalbelopp kunna utgå vid bestående invaliditet och dödsfall.

I brev till riksförsäkringsanstalten den 29 juni 1946 har Kungl. Maj:t — efter riksdagens medgivande — förordnat, att förstärkning av livräntor och engångsersättningar, vilka beviljats med stöd av ifrågavarande lag i anledning av olycksfall under tiden den 3 september 1939 kl. 11 f. m. — den 16 december 1939, skall utgå av statsmedel med skillnaden mellan vad i sådant hänseende skulle ha utgått, därest lagen i dess lydelse enligt lagen den 15 december 1939 (nr 854) ägt tillämpning å olycksfallet, och de livräntor respektive engångsersättningar, vilka tillerkänts vederbörande.

Förordningen den 13 april 1940 om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, (nr 213; ändr. 217/1942) innehåller också stadganden, som grunda rätt till ersättning av statsmedel vid vissa olycksfall under krigsförhållanden.

Enligt *förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.* (nr 102; ändr. 655/1942) och *förordningen samma dag om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.* (nr 103; ändr. 656/1942) skall av allmänna medel utgivas ersättning till den, som är intagen å tvångsarbetsanstalt eller kronohäkte för ådömt tvångsarbete eller å allmän uppfostringsanstalt eller å allmän eller statsunderstödd enskild alkoholistanstalt eller som å fattigvårdsanstalt eller annat arbetsställe fullgör honom jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen anvisat arbete eller som undergår frihetsstraff eller är intagen i säkerhetsanstalt eller hålles häktad och som under vistelsen å anstalten, häktet eller arbetsstället skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Beträffande ersättningen skola bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen och yrkessjukdomsförsäkringslagen i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Från denna regel finnas emellertid vissa undantag. Sålunda gäller enligt båda förordningarna bl. a., att om den skadades årliga arbetsförtjänst överstiger 1 764 kronor, det överskjutande beloppet icke skall tagas i beräkning.

Av allmänna medel skall ock, enligt *förordningen den 28 juni 1941 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret* (nr 595; ändr. 547/1944 och 629/1944), ersättning utgivas, där någon å tid, då riket icke befinner sig i krig, under fullgörande av tjänstgöring i civilförsvaret skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Ersättningen utgår i enlighet med bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen och yrkessjukdomsförsäkringslagen. Vad som är stadgat i denna förordning skall enligt *kungörelsen den 30 juni 1947 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.* (nr 344) äga motsvarande tillämpning i fråga om ersättning för kroppsskada, ådragen under verksamhet som faller under kungörelsen.

Beträffande de värnpliktigas rätt till ersättning i förevarande hänseende må här endast nämnas att den viktigaste författningen utgöres av *förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* (nr 234; ändr. 239/1936, 113/1938, 941/1941, 316/1944, 343/1946, 484/1947 och 424/1948). Denna förordning äger tillämpning icke blott på värnpliktiga utan även på fast anställt manskap samt på icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal — varmed förstås personal i krigsmaktens reserver, bataljonsläkare m. fl. — och sådan frivillig personal, som av Konungen hänföres under förordningen.

Med avseende på grunderna för ersättningsbeloppens storlek ansluter sig förordningen i stort sett till 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Härav följer att ersättningen beräknas efter den skadades årliga arbetsförtjänst. För de värnpliktigas vidkommande är emellertid överensstämmelsen med olycksfallsförsäkringslagen väsentligen formell, enär den årliga arbetsförtjänsten för

dem skall antagas utgöra vissa i förordningen angivna belopp, som äro oberoende av den civila inkomsten.

För andra än de värnpliktiga beräknas den årliga arbetsförtjänsten enligt grunderna i 9 § olycksfallsförsäkringslagen dock med vissa specialregler för fast anställt manskap.

Att märka är att 1927 års militärsättningsförordning icke ändrats på motsvarande sätt som olycksfallsförsäkringslagen år 1948. Emellertid ha i *förordning den 26 juni 1948* (nr 422) lämnats föreskrifter av huvudsaklig innebörd att de nya ersättningsgrunderna i olycksfallsförsäkringslagen skola äga tillämpning å fast anställda och frivilliga, dock icke i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1949.

1927 års militärsättningsförordning föregicks av *förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* (nr 89). De enligt denna förordning utgående ersättningsbeloppen ha sedermera höjts genom *förordningen den 29 juni 1946 (nr 344) angående höjning av ersättningar, som utgå jämlikt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*.

Beträffande det närmare innehållet i 1927 års militärsättningsförordning och därtill anknutna militära författningar torde jag få hänvisa till den samtidigt härmed till riksdagen avlätna propositionen med förslag till militärsättningsförordning m. m.

För hemvärnsmän gäller *förordningen den 28 juni 1941 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring* (nr 593; ändr. 977/1941, 346/1946, 55/1948). Ersättning enligt denna förordning utgår, med vissa undantag, enligt samma bestämmelser som i 1927 års militärsättningsförordning äro meddelade för fast anställda. I fråga om olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats efter 1948 års utgång, gälla dock — enligt den förut omnämnda förordningen den 26 juni 1948 (nr 422) — i huvudsak de nya ersättningsbestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen även för hemvärnsmän.

Enligt 22 § i den numera upphävda lagen om tjänsteplikt den 30 december 1939 (nr 934) skulle i fråga om tjänstepliktigs anställning hos tjänstepliktsberättigad arbetsgivare i princip gälla vad enligt lag, avtal eller sedvänja gällde för frivillig anställning av ifrågavarande slag. Härav följer att olycksfallsförsäkringslagen och yrkessjukdomsförsäkringslagen ägde tillämpning, om någon tjänstepliktigt under arbetet skadats eller ådragit sig yrkessjukdom.

Sedan Kungl. Maj:t med stöd av tjänstepliktslagen föreskrivit skyldighet för män, födda 1923, att utföra skogsarbete m. m., ansågos emellertid vissa särregler motiverade för dessa tjänstepliktiga. Sådana regler upptogos dels i *lagen den 21 april 1943 (nr 182) med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m.* och dels i *förordningen*

samma dag (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt. I lagen föreskrevs, att vid bestämmande av ersättning enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen den försäkrades årliga arbetsförtjänst skulle anses icke understiga 2 300 kronor. I kungörelsen stadgades — i huvudsak — att ersättning i anledning av sådant olycksfall eller sådan sjukdom, som ej omfattades av olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen, skulle utgivas av statsmedel enligt grunder, som nära överensstämde med stadgandena i 1927 års militärsättningsförordning. Den årliga arbetsförtjänsten skulle emellertid beräknas enligt grunderna i 9 § 1916 års olycksfallsförsäkringslag, dock ej lägre än till 2 300 kronor.

Författningar rörande dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg av statsmedel å ersättningar i anledning av vissa skadefall, som inträffat före utgången av år 1940, ha utgivits från och med år 1942. De ursprungliga bestämmelserna, som innefattades i en förordning av den 19 december 1941 (nr 942), gällde två år. Nuvarande bestämmelser återfinnas i *förordningen den 30 juni 1943 angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningsstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.* (nr 449; ändr. 351/1946), som enligt förordning den 27 maj 1949 (nr 242) gäller till och med den 30 juni 1950. Enligt 1943 års förordning skall den, som äger rätt till sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt någon av vissa i 2 § av förordningen angivna lagar eller författningar, vara berättigad till dyrtidstillägg därå under de förutsättningar och i enlighet med de föreskrifter som stadgas i 3 § av förordningen. Har Konungen förordnat, att ersättning skall utgå enligt grunderna i någon av ifrågavarande lagar och författningar, skall dyrtidstillägg utgå även å sådan ersättning.

De lagar och författningar, som avses i 2 §, äro följande, nämligen

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.;

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig;

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar; förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdoms-ersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdoms-ersättning åt fångar m. fl.;

kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning (för innehållet i denna kungörelse lämnas redogörelse i det följande);

förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; samt

förordningen den 29 juni 1946 (nr 344) angående höjning av ersättningar, som utgå jämlikt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Å sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89), förordningen den 29 juni 1946 (nr 344) eller, såvitt angår ersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom som drabbat värnpliktig, förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) utgår enligt 3 § första stycket dyrtidstillägg med 40 % av förmånens belopp.

Dyrtidstillägg med 20 % utgår enligt 3 § andra stycket å sjukpenning eller livränta, vilken enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) utgives i anledning av olycksfall eller sjukdom, som före den 1 januari 1941 drabbat vid försvarsväsendet fast anställd, samt å livränta, vilken enligt annan i 2 § angiven lag eller författning än som nämnts i första stycket av 3 § utgives i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941. Dyrtidstillägg å livränta, som utgår enligt annan författning än förordningen den 18 juni 1927 (nr 234), skall fortfa ra att utgå utan hinder däraf att livräntan för viss tid utbytes mot sjukpenning.

Det 20-procentiga tillägget utgår endast när arbetsförmågan är nedsatt med minst tre tiondelar. Tillägg utgår jämväl å livränta, som utgives av arbetsgivare, vilken enligt gällande bestämmelser står självrisk, men däremot icke å livränta, som grundas på frivillig försäkring.

Tilläggen bestridas av statsmedel samt bestämmas och utgivas av riks försäkringsanstalten eller i vissa fall av annan myndighet som utgiver ersättningen. Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger att samtidigt med utbetalning av livränta förskottsvis utgiva dyrtidstillägg därå enligt förordningen.

De bestämmelser i lag eller författning, som gälla beträffande ersättning, varå dyrtidstillägg utgår enligt förordningen, skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägget.

Enligt förordningen den 19 maj 1944 (nr 237) angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 575) angående en sär

skild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall, m. m. skall i stort sett på enahanda sätt som enligt förutnämnda förordning den 30 juni 1943 (nr 449) dyrtidstillägg utgå till den som äger rätt till livränta på grund av försäkring enligt kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) eller nyssnämnda förordning den 11 juni 1918 (nr 375). Livräntetagare, som åtnjuter tillägg enligt kungörelsen den 30 april 1942 (nr 218) om höjning av vissa ersättningar enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375), är berättigad till dyrtidstillägg jämväl å tillägget.

Ifrågavarande dyrtidstillägg utgår endast å livränta eller livräntetillägg i anledning av olycksfall i arbete, som inträffat före den 1 juli 1942, och därest den skadades arbetsförmåga är nedsatt med minst tre tiondelar. Dyrtidstillägget utgör 20 %.

Även denna förordnings giltighetstid utlöper — enligt förordning den 27 maj 1949 (nr 241) — den 30 juni 1950.

I brev till statskontoret senast den 27 maj 1949 har Kungl. Maj:t — efter riksdagens medgivande — förordnat, att till personer, vilka i anledning av olycksfall eller sjukdom, som inträffat efter 1941 års ingång, äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningarna den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare, fångar m. fl., skall till och med den 30 juni 1950 utgå sådan dyrtidskompensation, att beloppen av nämnda förmåner uppgå till vad som skulle ha utgått, därest den i förordningarna fastställda maximigränsen för inkomst — 1 764 kronor — höjts med 40 %.

Socialvårdskommitténs förslag.

Socialvårdskommitténs betänkande torde såsom bilaga få fogas vid detta protokoll. Rörande betänkandets innehåll hänvisar jag till bilagan; i detta sammanhang anser jag mig endast böra redogöra för huvuddragen i kommittéförslaget.

1916 års olycksfallsförsäkringslag.

Kommittén har i första hand uppehållit sig vid den centrala författningen på detta område, nämligen 1916 års olycksfallsförsäkringslag; och för att klargöra maximeringsreglernas och lönenivåns inverkan på ersättningarnas storlek enligt denna lag har kommittén undersökt, huru de jämlikt 9 § i lagen beräknade årsförtjänsterna varierat i sådana under åren 1918—1945 hos andra arbetsgivare än staten inträffade olycksfall, som medfört varaktig eller temporär invaliditet. Av undersökningen, vars resultat redovisas i tabellform (tabell 1 i bilagan), framgår, att medeltalet av manliga invaliders beräknade årsförtjänster för samtliga yrken stigit från 1 582 kronor under år 1918 till 3 179 kronor under år 1945. De årliga livräntebelopp vid helinvaliditet, som motsvara angivna medelförtjänster, uppgå — såsom närmare framgår av tabell

2 i bilagan — till, bortsett från dyrtidstilläggen, 1 055 resp. 2 119 kronor. I anslutning härtill uttalar kommittén, att synnerligen stora skillnader mellan ersättningarna till dem, som skadats under olika tider, uppkommit till följd av de vid olika tillfällen företagna ändringarna i ersättningsbestämmelserna och att även variationerna i lönenivån medfört avsevärda olikheter. Enligt kommitténs mening är det skäligt att en rimlig utjämning härvidlag kommer till stånd.

När det gäller att bestämma ersättningstilläggen i de äldre fallen måste, enligt vad kommittén uttalar, en avvägning ske mellan skälighets-, kostnads- och administrativa synpunkter. En uppräknig av ersättningarna i de äldre fallen till belopp, som utgå i jämförliga nya fall, vore utesluten redan av praktiska skäl. Mot en sådan uppräknig talade även att många ersättningsstagare nu uppnått en sådan ålder, att de lämnat arbetslivet eller hade ned-satt arbetsförmåga oavsett skadan samt att de skadade i stor utsträckning kunnat genom övergång till nytt yrke och genom anpassning minska skadornas faktiska betydelse för förvärvsförmågan. En allmän omprövning av invaliditetsgraderna i samband med ersättningarnas uppräknig borde därför icke ifrågakomma, i synnerhet som det ofta måste vara mycket vanskligt att avgöra i vad mån numera förefintlig invaliditet vore att tillskriva skadans följder eller andra omständigheter såsom åldersförändringar och sjuklighet. Återhållsamhet vid ersättningstilläggens bestämmande anser kommittén även vara motiverad såväl från finansiell synpunkt som med hänsyn till att kommittén vid den allmänna översyn av olycksfallsförsäkringslagen, varmed kommittén vore sysselsatt, ämnade undersöka, om något system med indexbestämda ersättningsskalor borde ifrågakomma.

Enligt kommittén bör en generell höjning av de nuvarande dyrtidstilläggen ej heller ifrågakomma. Ett höjt enhetligt tillägg skulle nämligen accentuera det förhållandet, att de som fått sina ersättningar bestämda efter de oförmånligaste grunderna, också finge de lägsta tilläggen, och dessutom skulle skillnaden mellan ersättningsstagare med och utan tillägg komma att skärpas alltför mycket.

Kommittén framhåller vidare, att de rådande skillnaderna mellan ersättningarna till skadade med samma grad av invaliditet ingalunda helt bero på variationerna i lönenivån och ändringarna i fråga om maximibeloppens storlek. Stora olikheter hade också uppkommit till följd av löneskillnaderna mellan arbetstagare med olika sysselsättning, arbetsförmåga o. s. v. Dessa skillnader, som vore en konsekvens av den för försäkringen grundläggande principen att ersättningarna skulle graderas efter den förlorade arbetsinkomsten, borde uppenbarligen icke utjämnas genom nu ifrågavarande ersättnings-tillägg. På grund härav anser kommittén att tilläggen böra vara procentuella liksom de nuvarande dyrtidstilläggen. Men till skillnad från dessa borde de nya tilläggen graderas så att procenttalet bleve större för dem, som skadats då maximiersättningarna och lönerna voro låga, än för de under senare tid skadade. Från administrativ synpunkt vore önskvärt att antalet grupper med olika procenttal bleve så ringa som möjligt.

Vad angår invalidlivräntorna anser kommittén, att ersättningstilläggen böra bestämmas med beaktande av den genom 1948 års ändringar i olycksfallsförsäkringslagen antagna principen, enligt vilken skadade med minst 30 % invaliditet i åldrarna 18—67 år erhålla en livränteförhöjning, som stiger progressivt mot invaliditetsgraden.

Samma minimigräns, som gäller för dyrtidstilläggen, dvs. 30 % invaliditet, anses av kommittén lämplig även för de nu ifrågakvarande ersättningsförbättringarna.

Kommittén förordar följande skala för tillägg till livräntor åt skadade under 67 år, därvid indelningen av fallen efter tidpunkten för skadans inträffande bestämts med hänsyn till de ändringar, som vidtagits beträffande maximibeloppen för den årliga arbetsförtjänstens beräkning.

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
Före den 1 januari 1920	100	70	50
1 januari 1920—31 december 1926	80	60	40
1 januari 1927—31 december 1941	60	40	30
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

Beträffande de höjningar av nu utgående ersättningar, som ett genomförande av kommitténs förslag i denna del skulle medföra, hänvisas till tabell 4 i bilagan.

Till livräntor åt skadade över 67 år böra enligt kommitténs mening tillägg utgå i samma utsträckning som hittills eller med 20 % vid minst 30 % invaliditet på grund av olycksfall före ingången av år 1941.

Enligt kommittén bör ersättningstillägg utgå å sjukpenning efter samma grunder som föreslagits beträffande tillägg till invalidlivräntor.

Beträffande efterlevandelivräntor föreslår kommittén, att ersättningstillägg till efterlevande make med livränteberättigat barn skall utgå efter samma procenttal som tillägg till skadade med över 50 men högst 75 % invaliditet. Tillägg till makelivränta i andra fall liksom tillägg till livräntor till barn och föräldrar böra däremot enligt kommitténs mening utgå endast om skadan inträffat före den 1 januari 1941 och i så fall med 20 % av livräntans belopp, dvs. efter samma regler som f. n. gälla för dyrtidstilläggen.

Kommittén förordar ytterligare, att tillägg skall utgå jämväl då ersättningen utgives av arbetsgivare, som enligt gällande bestämmelser står självrisk, men däremot ej då ersättningen grundas på frivillig försäkring.

Beträffande ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen förordas i kommittébetänkandet i övrigt att de från och med år 1949 gällande, under 11 § upptagna reglerna om avdrag för andra ersättningar av motsvarande slag göras helt eller delvis tillämpliga också i äldre fall.

Därest kostnadsökningen härav skulle bli ringa, anser kommittén, att erforderliga bestämmelser böra kunna, efter riksdagens bemyndigande, utfärdas i administrativ ordning. Kommittén föreslår, att Kungl. Maj:t utverkar sådant bemyndigande av riksdagen.

Övriga författningar.

Kommittén förordar, att samma regler som föreslagits för tillägg till ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen skola tillämpas jämväl i fråga om ersättningar, som utgå enligt följande författningar, nämligen

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete,

kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall,

kungörelserna den 30 november 1917 (nr 832) och den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning,

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig,

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar,

lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.,

förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd,

förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring,

förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret,

förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, samt

kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.

Att märka är emellertid, att ersättningsstillägg enligt kommitténs förslag icke skall utgå i de fall, som höra under den samtidigt härmed föreslagna omregleringen av ersättningar till värnpliktiga m. fl.

Kommitténs förslag innebär att tillägg skola utgå jämväl å ersättning, som grundas på frivillig försäkring enligt 1908 års fiskarförsäkringskungörelse. I

detta avseende innebär förslaget således ett avsteg från den av kommittén eljest förordade huvudregeln, att frivillig försäkring icke skall medföra rätt till ersättningstillägg.

Ett annat avsteg från nämnda princip föreslås i fråga om livräntor enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning. Kommittén förordar, att tillägg till invalidlivräntor enligt denna förordning skola, till dess vederbörande uppnått 67 års ålder, utgå enligt följande tabell.

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
Före den 1 juli 1942	50	40	20
Från och med den 1 juli 1942	30	20	—

Till skadade över 67 år, som uppbära livräntor enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning, föreslår kommittén tillägg enligt samma grunder, som gälla för de nuvarande dyrtidstilläggen, dvs. med 20 %, om arbetsförmågan är nedsatt med minst 30 % till följd av olycksfall före den 1 juli 1942.

I fråga om efterlevandelivräntor enligt ifrågavarande förordning föreslår kommittén, att efterlevande make med livränteberättigat barn skall erhålla tillägg efter samma procenttal, som förordats för invalider under 67 år, vilkas arbetsförmåga blivit nedsatt med över 50 men högst 75 %, samt att tillägg till andra efterlevande skall utgå enligt samma grunder som de nuvarande dyrtidstilläggen.

Kommittén föreslår vidare, att vid tilläggens beräkning i livräntan skall inräknas det tillägg, som enligt kungörelsen den 30 april 1942 (nr 218) utgives vid krigsolycksfall.

Enligt kommitténs mening bör tillägg till sjukpenning enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning icke ifrågakomma.

Ytterligare torde böra nämnas att kommittén föreslår, att enligt 1938 års förordningar om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare, fångar m. fl. arbetsförtjänstens maximibelopp höjes från 1 764 kronor till 3 000 kronor vid beräkning av ersättning till skadade före 25 års ålder och till 3 600 kronor vid beräkning av annan ersättning samt att förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., skall upphöra att gälla.

Vad kommittén föreslagit i fråga om avdragsreglerna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen anser kommittén böra gälla även beträffande motsvarande bestämmelser i övriga hithörande författningar.

Särskilda yttranden.

Särskilda yttranden ha avgivits av tre av kommitténs ledamöter, nämligen herrar *Birke* och *Hagård* samt fru *Nordgren*, samt av två av de tillkallade sakkunniga, herrar *Berg* och *Hedenström*.

Herrar *Birke* och *Hagård* ha yrkat, att ett alternativt förslag till procentuella tillägg, som behandlats i kommittén, bort redovisas i betänkandet. Inneböörden av detta förslag framgår av följande tabell.

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
Före den 1 januari 1927	60	40	20
1 januari 1927—31 december 1941	50	30	20
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

Fru *Nordgren* och herr *Berg* anse, att livränteförbättring bör medgivas efterlevande make utan att skillnad göres mellan livräntetagare med och utan livränteberättigade barn.

Enligt herr *Hedenströms* mening bör det anstå med införande av rätt till ersättningstillägg till sjukpenning. I allt fall borde ersättningsrätten i detta hänseende tills vidare begränsas till äldre fall, där hänsynstagande till försämrat penningvärde måste anses särskilt behövt, eller till fall, där fråga vore om utbyte av tilläggsberättigande livränta mot sjukpenning.

Angående det närmare innehållet i de avgivna särskilda yttrandena hänvisas liksom beträffande kommittéförslaget till betänkandet.

Yttranden över socialvårdskommitténs förslag.

Över socialvårdskommitténs förslag ha, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, pensionsstyrelsen, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, telegrafstyrelsen, generalpoststyrelsen, Socialförsäkringsbolagens förening, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige.

Mot kommitténs förslag att genom tillägg av statsmedel förbättra de ersättningar, om vilka här är fråga, ha erinringar av principiell natur framförts endast av pensionsstyrelsen samt vissa reservanter inom försäkringsrådet. Emellertid har kritik mot förslaget enskildheter framkommit från flera håll; endast generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen samt vattenfallsstyrelsen ha helt anslutit sig till förslaget.

Vad angår frågan att med anlitan av statsmedel nu höja upp ersättningsnivån i de äldre skadefallen framhåller *pensionsstyrelsen* att det kunde ifrågasättas, huruvida icke denna fråga borde upptagas till slut-

ligt bedömande först sedan socialvårdskommitténs utredningsuppdrag i fråga om den sociala olycksfallsförsäkringen slutförts. Pensionsstyrelsen anför härom.

Därest, såsom kommittén föreslår, ersättningstillägg i dessa äldre fall, i likhet med de nu utgående dyrtidstilläggen, skola bekostas av statsmedel och icke av försäkringens bärare är det givet, att betänkligheter av såväl principiell som ekonomisk natur kunna anföras mot en förbättring av förmånerna, särskilt om förbättringen, såsom enligt det föreliggande förslaget, är jämförelsevis betydande och avsedd att bli av stadigvarande natur. En mera ingående undersökning av olika möjligheter att lösa denna ersättningsfråga hade därför varit önskvärd. Såvitt framgår av betänkandet har någon sådan undersökning dock icke ägt rum. I betänkandet framhålles emellertid, att kommittén vid den fortsatta översynen av olycksfallsförsäkringslagen ämnar undersöka, om någon form av indexreglering bör ifrågakomma samt om det därvid är möjligt och lämpligt att låta försäkringen bära vissa kostnader för indexreglerade tillägg. Det torde icke vara uteslutet, att vid en sådan undersökning synpunkter kunna framkomma, som äro av betydelse för ersättningsfrågans lösning även beträffande de äldre fallen.

Inom *försäkringsrådet*, där meningarna om förslaget varit delade, ha betänkligheter särskilt framförts mot att ifrågavarande ersättningstagare skulle utan behovsprövning beredas kompensation av statsmedel.

En reservant (*försäkringsrådet Geijer*) har anfört bl. a. följande.

I och för sig finnes knappast något att erinra mot att personer, vilka åtnjuta livräntor från tider, då mindre liberala regler gällde, erhålla en höjning syftande till en utjämning mellan de olycksfall, som reglerats efter äldre och de olycksfall, som reglerats efter nyare mera frikostiga lagbestämmelser. Det torde icke utan fog kunna sägas, att en dylik utjämning i och för sig är att anse såsom önskvärd. — Då det gäller understöd av statsmedel, kan det dock icke hjälpas, att en konkurrens mellan ett flertal olika intressen ofta gör sig påmind och det är ett viktigt önskemål, att dessa intressen gentemot varandra avvägas på ett sätt, som tillfredsställer rimliga anspråk på rättvisa, humanitet och samhällssolidaritet. Hur väl grundade anspråk, som de äldre efter snävare regler kompenenserade olycksfallen än kunna ha gentemot de efter nu gällande liberala bestämmelser bedömda, så kan detta dock icke befria statsmakterna från att överväga om icke andra kategorier av invalider finnas, vilka ha ännu bättre anspråk på statshjälp och än större behov av dylik hjälp. Även en ganska flyktig eftertanke torde giva vid handen, att så är fallet. Den stora grupp av invalider, som icke alls ha någon särskild ersättning för sin invaliditet, borde enligt min mening härvid rimligen i första hand komma i åtanke.

Under alla förhållanden måste det anses orimligt, att såsom kommittén tänkt sig, låta de föreslagna ersättningsförbättringarna utgå utan vederbörlig behovsprövning i varje särskilt fall. Olycksfallsförsäkringslagens livräntor äro i och för sig intet tillförlitligt uttryck för vederbörande livräntetagares av olycksfallet förorsakade behov av ekonomiskt understöd. Det måste i detta sammanhang erinras om den grundläggande princip, som för närvarande gäller vid skadebedömningen i Sverige. Man söker — naturligtvis med behörigt hänsynstagande till den skadades yrke, ålder, föregående hälsotillstånd och övriga personliga förutsättningar — bilda sig en uppfattning om i vilken grad olycksfallet enligt allmän erfarenhet medicinskt sett bör anses hava påverkat den skadades arbetsförmåga. Endast då det på grund av bristande visshet om den skadades hälsotillstånd före olycksfallet, skadans komplicerade beskaffenhet eller annan orsak visar sig omöjligt att enbart på det direkt

medicinska bedömandets väg komma till ett säkert resultat, tillgriper man andra utvägar såsom t. ex. undersökningar om den skadades faktiska arbetsprestationer före och efter olycksfallet samt om hans förutvarande och nuvarande arbetsförtjänst. Sådana undersökningar äro då endast att anse som hjälpmedel och avsikten är alltjämt densamma, nämligen att — låt vara på omvägar — komma till ett svar på den alltjämt avgörande frågan, i vilken grad olycksfallet enligt allmän erfarenhet bör anses hava påverkat den skadades arbetsförmåga. I praktiken visar det sig emellertid, att den på detta sätt beräknade invaliditeten i de enskilda fallen långt ifrån alltid överensstämmer med den av olycksfallet förorsakade faktiska försämringen i den skadades ekonomiska situation. Fast mer visar det sig ofta, att mellan den beräknade invaliditeten och den faktiska försämringen i den ekonomiska situationen föreligger en mycket stor brist på överensstämmelse. Ej sällan visar det sig, att de skadade trots att de åtnjuta livräntor beräknade efter en tämligen hög invaliditetsgrad alltjämt syssla med sitt gamla eller ock med annat lika väl avlönat arbete samt att invaliditeten icke på något sätt avspeglar sig i minskad arbetsinkomst. Å andra sidan kunna fall inträffa, där en enligt gällande principer relativt lågt uppskattad invaliditet — på grund av särskilda omständigheter såsom t. ex. den skadades framskridna ålder, hans genom olycksfallet iråkade oförmåga att sköta sitt gamla arbete samt omöjligheten att åvägbringa en nyanställning i annat yrke — i praktiken medför för den skadades ekonomiska situation katastrofala verkningar. Olycksfallsförsäkringslagens livräntor äro sålunda icke några efter vederbörandes ekonomiska behov lämpade understöd utan de äro närmast att jämföra med vanliga på grund av privat olycksfallsförsäkring utgående ersättningar. Skillnaden är endast att försäkringen är obligatorisk och bekostas av arbetsgivarna. Att på dylika livräntor lägga avsevärda av statsmedel bekostade förbättringar, avsedda att utgå utan behovsprövning, måste leda till orimliga konsekvenser.

På grund av det anförda förordar denne reservant att kommitténs förslag icke måtte föranleda någon åtgärd men att i stället frågan om en på behovsprövning beroende rimlig hjälp till alla invalider — särskilt till dem som f. n. icke åtnjuta någon extra ersättning för sitt lyte — måtte, i den mån det statsfinansiella läget det medger, bringas till lösning.

Liknande synpunkter framföras av tre andra reservanter inom försäkringsrådet (*försäkringsråden Blomqvist och Lundberg samt ledamoten Kuylentstierna*).

I fråga om principerna för en uppräknig av tidigare bestämda ersättningar uttalar *socialstyrelsen*, att det syntes lämpligt att, på sätt kommittén föreslagit, gradera tilläggen så, att ersättningen bleve större för dem som skadats då maximiersättningarna och lönerna vore låga än för dem som skadats under senare tid. Socialstyrelsen funne ock riktigt, att tilläggens storlek skulle bestämmas med hänsyn till den vid 1948 års lagändring antagna regeln om att skadade med minst 30 % invaliditet erhöles en livränteförhöjning, som steg progressivt mot invaliditetsgraden.

Statskontoret däremot framhåller att, även om kommitténs förslag genomfördes, de äldre livräntorna alltjämt skulle komma att avsevärt understiga motsvarande ersättningar efter 1948 års ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, varjämte ojämnheter i stor utsträckning fortfarande skulle bestå mellan ersätt-

ningar, hänförliga till olika tidpunkter. Enligt statskontorets mening borde de föreslagna tilläggen ha avvägrats så, att ersättningstagarna i princip finge uppbära samma belopp, oavsett vid vilken tidpunkt skadefallet inträffat. Därest emellertid det statsfinansiella läget skulle anses lägga hinder i vägen för att anpassa uppräknningen av de äldre ersättningarna efter de från och med den 1 januari 1949 gällande ersättningsgrunderna, syntes dock en höjning av äldre livräntor till den nivå, efter vilken ersättningar bestämdes under tiden närmast före den 1 januari 1949, böra övervägas. Maximilivräntorna inklusive tilläggen för samtliga skadefall före 1949 års ingång skulle i så fall utgå med 3 200 kronor för år. De merkostnader, som härigenom skulle uppkomma för statsverket i förhållande till kommitténs förslag, torde icke bli av någon mera betydande storleksordning. De synpunkter, som statskontoret anfört beträffande de äldre invalidlivräntorna, syntes vara tillämpliga jämväl i fråga om sjukpenning och efterlevandelivräntor.

Även enligt den mening, som uttalas av *vattenfallsstyrelsen*, hade det varit skäligt att samtliga livräntor uppräknats till det värde, som i jämförliga fall skulle ha utgått enligt från och med den 1 januari 1949 gällande lagstiftning. Det torde emellertid stöta på stora, främst praktiska olägenheter att beräkna sådana ersättningstillägg. Kommitténs förslag om procentuella tillägg — högre för den som skadats, då ersättningsbeloppen och lönerna voro låga, än för dem som skadats senare och erhållit högre livräntor — syntes väl motiverat.

Pensionsstyrelsen yttrar, att det, när arbetsförmågan vore nedsatt med över 75 %, regelmässigt föreligger rätt till invalidpension enligt folkpensioneringslagen samt att denna pension i de äldre fallen ej sällan kommer att utgöras av såväl grundpension som tilläggspension. I de nya fallen bleve detta dock ej så vanligt. Om ersättningstilläggen utformades i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag, bleve nämnda invalider kompenserade icke blott genom det föreslagna högre procenttalet utan även genom invalidpensionen från folkpensioneringen. Å andra sidan hade dock personer med en nedsättning av arbetsförmågan av över 50 men högst 75 % möjlighet att förskaffa sig inkomst av arbete, en möjlighet som i regel torde vara tämligen ringa för personer med högre nedsättning av arbetsförmågan än 75 %. Även om hänsyn toges härtill torde emellertid kunna ifrågasättas huruvida icke det procentuella tillägget i de fall, då arbetsförmågan vore nedsatt med över 75 %, borde utgå med samma procenttal som då nedsättningen vore över 50 men högst 75 %. Härigenom skulle även en viss förenkling ernås.

Riksförsäkringsanstalten erinrar om att de dyrtidstillägg, som utgå sedan 1942, äro avsedda att bereda ersättningstagarna kompensation för den genom penningvärdets försämring föranledda ökningen av levnadskostnaderna men att kommitténs förslag har till syfte att tillgodose behovet av en höjning av ersättningarnas realvärde beträffande före den 1 januari 1949 inträffade olycksfall. Riksförsäkringsanstalten anser befogat, att ifrågavarande ersättningstagare beredes skälig ersättningsförhöjning, och ansluter sig i princip till huvudgrunderna i kommitténs förslag. Emellertid framhåller anstalten,

att ett genomförande av förslaget i oförändrat skick kommer att medföra väsentligt ökade administrativa svårigheter, samt fortsätter.

Särskilt beror detta på förslagets bestämmelser om ersättningstilläggens beräkning. Kommittén föreslår i detta avseende i fråga om skadade under 67 år en differentiering med hänsyn till såväl de tidsperioder, varunder olika maximibelopp gällt för beräkning av den årliga arbetsförtjänsten, som vissa latituder beträffande grader för arbetsförmågans nedsättning. Härigenom erhållas 5 olika perioder med 3 olika procentsatser för varje period utom den sista, som har 2 procentsatser. I förhållande till de enkla regler, efter vilka dyrtidstilläggen utgå, ter sig ett system, som sålunda innefattar 14 alternativ, alltför omständligt och arbetskrävande. En så långt driven differentiering synes enligt anstaltens mening ej vara nödvändig. En förenkling av beräkningsgrunderna torde därför böra verkställas genom sammanslagning av vissa tidsperioder och sammanjämkning av latituder med åtföljande justering av procentalen för tilläggen.

Svenska arbetsgivareföreningen anser det icke vara principiellt riktigt att lämna ersättningstagarna kompensation för den stegring i reallönerna som ägt rum. Att fullständigt utjämna ersättningsnivån, vilket syntes ha varit riktpunkten för kommitténs förslag, syntes icke stå i överensstämmelse med de tankegångar, som legat bakom utredningsuppdraget. Föreningen ville därför med beaktande jämväl av statsfinansiella synpunkter förorda, att ersättningstillägg beräknades efter den alternativa skala, vars intagande i betänkandet påyrkats av herrar Birke och Hagård. Denna skala förefölle nämligen i stort sett bättre avpassad efter den princip för tilläggens beräkning, som föreningen ansåge böra gälla.

Frågan huruvida ersättningstillägg bör utgå jämväl å sjukpenning har berörts i flera yttranden. *Försäkringsrådet* delar kommitténs uppfattning, att så bör vara fallet, samt åberopar såsom ytterligare ett skäl härför, att kommitténs förslag, därest det vinner bifall, torde kunna beräknas träda i kraft först efter den 30 juni 1950. På grund härav kunde förslaget, såvitt avsåge den i anslutning till skada fortlöpande sjukpenningregleringen, beräknas bli aktuellt endast beträffande ett mycket begränsat antal fall, vilka emellertid på grund av sin svårighetsgrad måste anses särskilt behjärtansvärda.

Riksförsäkringsanstalten har i denna fråga anfört bl. a. följande.

Vid ingången av juli 1950, då förordningen om ersättningstillägg torde avses skola träda i kraft, kommer i ett antal fall fortlöpande sjukpenning att alltjämt utgivas i anledning av olycksfall, som inträffat eller yrkessjukdom som yppats före den 1 januari 1949. Dessutom får man räkna med, att sådana omständigheter, som recidiv, operativa åtgärder etc. i skadefall, som regleras enligt berörda författningar, kunna föranleda nytt sjukdomstillstånd och därmed rätt till sjukpenning. Härjämte har man att taga i betraktande fortlöpande eller ny sjukskrivning i fall, som berättigar till ersättning enligt 1927 års militärsätningsförordning, 1941 års hemvärnsätningsförordning och 1943 års tjänstepliktsätningsförordning samt avser andra sjukdomar än sådana, som försäkrats av olycksfall eller äro att anse som yrkessjukdomar. Nu avsedda ersättningsfall inbegripa fall, där ersättning utgår

för sådana kroniska sjukdomar som lungtuberkulos och ledgångsreumatism m. fl., vilka hava stor benägenhet för recidivering.

Införandet av ersättningstillägg å sjukpenning kommer självfallet att medföra ett betydande merarbete vid tillämpningen. Med hänsyn till vad ovan anförts angående sjukpennings utgivande i äldre fall vill anstalten emellertid av principiella skäl ej helt avstyrka kommitténs förslag i förevarande avseende. Enligt anstaltens mening torde dock en inskränkning böra göras i förslaget med hänsyn till förenämnda merarbete. Här må även beaktas det förhållandet, vilket visserligen i många fall gäller även i fråga om livränta, att sjukpenning i de äldre fallen jämte ersättningstillägg regelmässigt överstiger den sjukpenning, som vid oförändrad arbetsinkomst utgår enligt de för olycksfall efter den 31 december 1948 gällande ersättningsgrunderna. En skadad person, som t. ex. på grund av ett under tiden 1 juli 1946—31 december 1948 inträffat olycksfall tillerkänts sjukpenning efter en arbetsförtjänst av 4 500 kronor, skulle erhålla sjukpenning med 8 kronor 50 öre för dag samt ersättningstillägg med 2 kronor 55 öre för dag, eller tillhopa 11 kronor 5 öre för dag, medan han, om olycksfallet inträffat efter den 31 december 1948, skulle erhålla endast 9 kronor för dag eller med familjetillägg 10 kronor 50 öre för dag. I de fall, där vid förordningens ikraftträdande fortlöpande sjukpenning utgår på grund av äldre olycksfall, skulle sjukpenningen sålunda utan vidare höjas, i exemplet från 8 kronor 50 öre till 11 kronor 5 öre för dag. Man synes även kunna utgå ifrån att lönenivån under senare år icke undergått någon sådan förändring, som i och för sig kan anses påkalla införande av ersättningstillägg å sjukpenning. På grund av det anförda vill anstalten föreslå, att endast sjukpenning på grund av olycksfall, som inträffat före en viss tidigare tidpunkt än den 1 januari 1949, förslagsvis den 1 juli 1946, skall medföra rätt till ersättningstillägg. Dock torde ersättningstillägg å sjukpenning jämväl få utgå i andra till förordningen hänförliga fall, där dyrtidstillägg för närvarande beräknas å sjukpenningen.

Vad här sagts om olycksfall, som inträffat före viss tidpunkt, har motsvarande tillämpning i fråga om yrkessjukdom, som yppats före samma tidpunkt.

Socialförsäkringsbolagens förening anser det kunna starkt ifrågasättas, huruvida det kan vara lämpligt att ersättningstillägg skall utgå jämväl å sjukpenning, samt anför härom.

Till en början vill föreningen erinra om att på grund av nu gällande skattebestämmelser skatt i motsats till vad fallet är beträffande livränta icke utgår å sjukpenning. Härigenom blir sålunda den, som uppbär sjukpenning, bättre kompenserad än den, som uppbär livränta. Särskilt stor betydelse får detta vid högre sjukpenning, där en motsvarande arbetsinkomst skulle ha beskattats med omkring 15 %. Då enligt förslaget, i varje fall beträffande olycksfall, som inträffat under tiden den 1 juli 1946 — den 31 december 1949 — de ojämförligt flesta fallen, som här komma i fråga — tillägget å livränta utgår först, då invaliditeten överstiger 50 % och då med allenast 20 % samt med 30 % först då invaliditeten överstiger 75 %, synes det föreningen som om den reella skillnaden emellan sjukpenningsförmånerna och livränteförmånerna knappast kunna motivera införandet av tillägg å sjukpenning.

Vidare anser sig föreningen böra framhålla, att ett stort antal av de olycksfallsskadade, som uppbära sjukpenning under visst kalenderår i anledning av olycksfall, som inträffat andra kalenderåret dessförinnan eller tidigare, bliva återställda utan kvarvarande men samt att av dem, som erhålla sådant men, enligt vad en utredning givit vid handen, endast ca en sjättedel erhållit ett men, vars invaliditet är av den storleksordning — över 50 % — som berättigar till tillägg enligt förslaget.

Det torde även böra framhållas, att tillägg å sjukpenning på sätt kommittén föreslagit skulle i allt fall för dem, som skadats efter den 30 juni 1946, medföra, att vid högre arbetsförtjänst sjukpenningen jämte tillägget, under förutsättning av samma arbetsförtjänst understigande 4 800 kronor, skulle uppgå till högre belopp än det, vartill sjukpenningen jämte familjetillägget skulle ha uppgått, om olycksfallet inträffat efter den 31 december 1948.

Om föreningen sålunda anser förslaget om tilläggsersättning å sjukpenning av reella skäl kunna ifrågasättas, så finner föreningen administrativa synpunkter starkt tala för att begränsa rätten till tillägg att avse allenast livränta samt sjukpenning till följd av olycksfall, som inträffat före den 1 juli 1946. Bortsett från de olycksfall, för vilka sjukpenning kommer att utgå även efter den 31 december 1949 men där denna utgår till följd av olycksfall, som inträffat före den 1 januari 1949, kommer det att finnas ett förhållandevis stort antal fall, där sjukpenning icke utgivits kontinuerligt utan sådan börjat löpa på grund av recidiv av tidigare sjukdom eller där den skadade vid omprövning av livränta för undersökning under några dagar intages å sjukhus, då livräntan utbytes mot en högre sjukpenning än som motsvarar den fastställda livräntan. Ofta är det här fråga om endast korta perioder. Det kommer säkerligen att bli ganska betungande för försäkringsinrättningarna att bevaka att tillägg utgives å sjukpenning i anledning av dylika äldre olycksfall samt att därefter avkräva statsverket de sålunda utgivna ersättningarna. Enligt föreningens mening äro dessa administrativa synpunkter förtjänta allt beaktande.

Med hänsyn till vad föreningen sålunda anfört anser sig föreningen för sin del icke kunna förorda införande av tilläggsersättning beträffande sjukpenning, som utgår i anledning av olycksfall, som inträffat efter den 30 juni 1946.

Även *vattenfallsstyrelsen* finner det tveksamt huruvida behov av tillägg å sjukpenning föreligger. Sådant tillägg komme att beröra arbetare, som skadats före den 1 januari 1949 och avse sjukpenning från och med dagen för de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Blott ett ringa antal arbetare vid statens vattenfallsverk berördes av denna förmån, som blott i undantagsfall komme att överstiga den sjukavlönning, vartill vederbörande enligt statens allmänna avlöningsreglemente och träffade kollektivavtal vore berättigade. Styrelsen hade emellertid intet yrkande, då förmånen kunde vara av viss betydelse för skadade, icke statligt anställda arbetare.

Svenska arbetsgivareföreningen avstyrker kommitténs förslag om ersättningstillägg å sjukpenning och ansluter sig i detta avseende till herr Hedenströms särskilda yttrande i kommittébetänkandet.

I fråga om ersättningstillägg till efterlevande make ha *socialstyrelsen*, *riksförsäkringsanstalten*, *Landsorganisationen* samt vissa reservanter inom försäkringsrådet (*försäkringsråden Aae, Haynez och Lundberg* ävensom *ledamöterna Lindahl och Sölvén*) instämt i vad fru Nordgren och herr Berg reservationsvis anfört inom socialvårdskommittén och sålunda yrkat, att livränteförbättring medgives även make, som ej har livräntebestämt barn.

Departementschefen.

Genom 1901 års lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete blev den gren av socialförsäkringen, som avser att bereda skydd mot de ekonomiska följderna av olycksfall i arbete, första gången reglerad i vårt land. Den ersättning, som utgavs enligt lagen, var emellertid även med hänsyn till dåtida förhållanden blygsam. Som exempel kan nämnas att den, som skadats så svårt att han för framtiden blivit helt oförmögen till arbete, ej fick högre livränta än 300 kronor om året och att, om olycksfallet medfört döden, änkelivräntan uppgick till endast 120 kronor om året. Till dessa livräntor utgå visserligen numera tillägg av statsmedel. Även inräknat tilläggen utgör dock för dem, som uppbära livräntor enligt 1901 års lag — åtskilliga sådana personer finnas fortfarande — invalidlivräntan vid hel arbetsoförmåga ej mer än 810 kronor och änkelivräntan ej mer än 324 kronor om året.

Den 1 januari 1918 ersattes 1901 års lag av den ännu gällande lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. Genom den nya lagen — som endast avser olycksfall, vilka inträffat efter det lagen trätt i kraft — infördes en obligatorisk och i princip allmän försäkring av arbetstagare mot skada till följd av olycksfall i arbete. Ersättning enligt lagen utgår bl. a. i form av livränta och sjukpenning. Storleken av dessa förmåner beror såväl av den skadades arbetsförtjänst under året närmast före olycksfallet som av den grad, varmed arbetsförmågan nedsatts till följd av olycksfallet.

Under den tid, som förflutit sedan 1916 års lag trätt i kraft, har lagen ändrats vid flera tillfällen, därvid försäkringsförmånerna förbättrats undan för undan. Med hänsyn till att försäkringen baserats på avgifter, uträknade efter försäkringsmässiga grunder och bekostade av arbetsgivarna, ha de i lagstiftningen vidtagna förbättringarna icke ansetts böra göras tillämpliga på redan inträffade olycksfall. I enlighet härmed får varje försäkringshavare ersättning efter de regler, som gällde när olycksfallet inträffade. Detta jämte den höjning av lönenivån, som efter hand ägt rum, har medfört att ersättningarna äro lägre ju längre tillbaka i tiden olycksfallet ligger. Jag vill i det följande något närmare belysa detta.

Enligt lagens ursprungliga lydelse skulle livräntan vid fullständig invaliditet utgöra $\frac{2}{3}$ av den skadades beräknade arbetsförtjänst under året närmast före olycksfallet och vid partiell invaliditet det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen av arbetsförmågan. Om arbetsförtjänsten emellertid översteg 1 800 kronor, fick hänsyn icke tagas till överskjutande belopp. Den högsta livränta, som kunde utgå till helinvalid, var följaktligen 1 200 kronor om året. Den angivna inkomstgränsen har sedermera höjts från och med år 1920 till 2 400 kronor, från och med år 1927 till 3 000 kronor, från och med år 1942 till 3 900 kronor, från och med den 1 juli 1946 till 4 800 kronor och slutligen från och med år 1949 till 7 200 kronor. Från ingången av år 1949 gäller vidare, att livränta till personer i åldern 18—67 år med minst 30 % invaliditet utgår med belopp, som stiger progressivt i förhållande till invaliditetsgraden och som vid helinvaliditet utgör $\frac{11}{12}$ av den beräknade årsförtjänsten. Till följd

av dessa lagändringar uppgår, bortsett från vissa tillägg till hjälplösa, den maximala livräntan vid helinvaliditet, om olycksfallet inträffat under tiden 1920—1926 till 1 600 kronor, under tiden 1927—1941 till 2 000 kronor, under tiden 1942—den 30 juni 1946 till 2 600 kronor, under tiden den 1 juli 1946—1948 till 3 200 kronor samt, om olycksfallet inträffat därefter, till 6 600 kronor för livräntetagare i åldern 18—67 år och till 4 800 kronor för övriga livräntetagare.

Sjukpenningens maximibelopp har höjts i takt med livräntan. Jag skall icke här närmare ingå på de regler, som vid olika tider gällt för sjukpenningens beräkning. Nämnas må endast att det högsta dagsbelopp, som kan ifrågakomma vid fullständig förlust av arbetsförmågan, varierar mellan 3 kronor 29 öre, om olycksfallet inträffat under åren 1918—1919, samt 15 kronor 50 öre, om olycksfallet inträffat efter 1948 års utgång.

Därest olycksfallet medfört döden, utgå livräntor till den avlidnes änka ävensom till hans barn under 16 år samt i vissa fall även till andra efterlevande. Bortsett från visst särfall utgör änkelivräntan, om olycksfallet inträffat före 1948 års utgång, $\frac{1}{4}$ och, om det inträffat därefter, $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, beräknad efter samma regler som gälla för invalidlivräntans bestämmande. Till följd härav uppgår den högsta änkelivränta, som kan utgå på grund av olycksfall under åren 1918—1919, till 450 kronor, för olycksfall under tiden 1920—1926 till 600 kronor, för olycksfall under tiden 1927—1941 till 750 kronor, för olycksfall under tiden 1942—den 30 juni 1946 till 975 kronor, för olycksfall under tiden den 1 juli 1946—1948 till 1 200 kronor och för senare olycksfall till 2 400 kronor.

Till barn utgår livränta med $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årsförtjänst, beräknad efter förut angivna regler.

Från och med år 1942 utgå av statsmedel dyrtidstillägg, f. n. om 20 %, å livräntor i anledning av olycksfall, som inträffat före 1940 års utgång, å invalidlivräntor dock endast om arbetsförmågan är nedsatt med minst $\frac{3}{10}$. Bestämmelserna om dyrtidstillägg ha haft tidsbegränsad karaktär och gälla f. n. — enligt beslut av 1949 års riksdag — till och med den 30 juni 1950.

Under förarbetena till 1946 års ändringar i olycksfallsförsäkringslagen uppkom fråga att bereda skälig kompensation åt de försäkringshavare, som till följd av tidigare maximeringsregler eller eljest oförmånligare ersättningsgrunder blivit avsevärt sämre ställda än de skolat bli, om senare bestämmelser lagts till grund för ersättningens bestämmande. Vid anmälan i statsrådet av ärendet framhöll jag att detta spörsmål lämpligen borde övervägas av socialvårdskommittén vid dess fortsatta utredning rörande revision av olycksfallsförsäkringslagstiftningen. Riksdagen har sedermera — jfr andra lagutskottets utlåtande nr 44 till 1948 års riksdag — understrukit hur angeläget det är att ett förslag till frågans lösning snarast förelägges riksdagen. Det kan vidare anmärkas att, såsom framgår av propositionen nr 109 till 1949 års riksdag, de nuvarande bestämmelserna om dyrtidstillägg sista gången förlängdes på endast ett halvt år för att lösningen av ifrågavarande spörsmål icke skulle fördröjas.

Socialvårdskommittén har numera avgivit ett betänkande med förslag till nya regler på detta område. För att klarlägga maximeringsreglernas och lönenivåns inverkan har kommittén företagit vissa undersökningar. Här om torde jag få hänvisa till tabellerna 1 och 2 i kommitténs betänkande. I detta sammanhang vill jag endast nämna som exempel, att medeltalet av de beräknade årsförtjänster, efter vilka ersättning bestämts till manliga invalider, stigit från 1 582 kronor år 1918 till 3 179 kronor år 1945 samt att — bortsett från nuvarande dyrtidstillägg — medeltalet av utgående livräntor till helinvalider, som skadats år 1918, uppgår till 1 055 kronor under det att motsvarande belopp för år 1945 är 2 119 kronor. Det föreligger alltså en betydande skillnad i ersättningsnivån. Enligt kommitténs mening bör denna skillnad avsevärt utjämnas; och detta bör enligt kommitténs förslag ske genom att särskilda tillägg av statsmedel beviljas dem som uppbära ersättning i anledning av olycksfall, vilka inträffat före den 1 januari 1949.

Mot kommitténs förslag att lösa denna fråga ha pensionsstyrelsen och vissa reservanter inom försäkringsrådet framfört betänkligheter. Pensionsstyrelsen har ansett, att en mera ingående undersökning av problemet vore önskvärd, samt har ifrågasatt, huruvida icke spörsmålet borde uppskjutas till dess socialvårdskommittén slutfört sitt uppdrag angående den sociala olycksfallsförsäkringen. Reservanterna inom försäkringsrådet ha vänt sig mot att personer, som f. n. på grund av olycksfallsförsäkringen uppbära ersättning, utan behovsprövning skulle beredas understöd av allmänna medel, under det att andra, som icke omfattas av olycksfallsförsäkringslagen men som kanske hade betydligt större behov av understöd, lämnades utan motsvarande hjälp. Med anledning härav vill jag erinra om att invändningar av sistnämnda slag redan framförts i tidigare sammanhang, nämligen då det gällde att bereda andra än i statens tjänst skadade livräntetagare enligt 1901 års lag kompenstation. Såsom framgår av den inledande redogörelsen löstes denna fråga år 1938, då ett av statsmedel bekostat tillägg om 125 % medgavs dessa livräntetagare. Beslutet härom motiverades med att, då staten en gång tillförsäkrat vissa behövande rätt till understöd, staten även i fortsättningen såvitt möjligt borde tillse, att denna rätt under ändrade förhållanden icke miste större delen av sitt värde. Även under förarbetena till den år 1941 genomförda lagstiftningen om dyrtidstillägg anfördes kritik mot att staten skulle påtaga sig särskilt ansvar mot försäkringshavarna, men denna kritik tillmättes ej heller då avgörande betydelse. Enligt min uppfattning saknas anledning att nu intaga någon annan ståndpunkt. De äldre maximeringsbestämmelserna voro ett uttryck för vad som ansågs skäligt med hänsyn till dåvarande lönenivå och levnadskostnader. Utvecklingen har medfört, att de ersättningar, som bestämts med tillämpning av dessa äldre regler, numera framstå såsom uppenbart otillräckliga; det bör enligt min mening ankomma på staten att i rimlig omfattning bereda kompenstation åt dem, som på detta sätt kommit i ett sämre läge än som avsetts med lagstiftningen. Såsom riksdagen understrukit är det angeläget, att frågan löses snarast möjligt. Jag kan därför icke förorda något uppskov med densamma.

Enligt kommittén skall tillägg till invalidlivränta icke utgå, såvida arbetsförmågan ej är nedsatt med minst 30 %. I detta avseende innebär förslaget icke någon nyhet; samma minimigräns gäller för de nu utgående dyrtids-tilläggen. I fråga om skadade med större nedsättning av arbetsförmågan har kommittén förordat olika regler för tiden innan vederbörande uppnått 67 års ålder och för tiden därefter. Till invalider, som fyllt 67 år och vilka således äro berättigade till allmän ålderspension, anser kommittén tillägg icke böra utgå i större utsträckning än hittills, dvs. med 20 %, om olycksfallet inträffat före den 1 januari 1941. Till invalider, som icke uppnått denna ålder, har kommittén föreslagit tillägg enligt en tabell av följande utseende.

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
Före den 1 januari 1920	100	70	50
1 januari 1920—31 december 1926	80	60	40
1 januari 1927—31 december 1941	60	40	30
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

Såsom framgår av tabellen ha tilläggen differentierats med hänsyn till såväl tiden för olycksfallet som invaliditetsgraden. Gränsdragningen mellan de olika tidsperioderna har skett så att alla invalider, som fått sina livräntor bestämda efter samma regler, hänföras till en och samma ersättningsgrupp. Inom varje sådan grupp ha tilläggen, i anslutning till vad som efter 1948 års utgång gäller för bestämmande av livräntor åt skadade i åldern 18—67 år, graderats på sådant sätt att procenttalet blir större vid högre invaliditetsgrad än vid lägre.

Som exempel på förslagets verkningar kan nämnas att helinvalider, som uppbära ersättning enligt 1901 års lag, skulle få sina livräntor höjda från 810 till 1 350 kronor samt att medeltalet av de livräntor, som enligt 1916 års lag utgå till helinvalider, skulle i fråga om olycksfall, som inträffat år 1918, höjas från 1 266 till 2 110 kronor och beträffande olycksfall under år 1945 från 2 119 till 2 967 kronor.

Av förslaget i denna del skulle beröras bortåt 7 600 skadade, av vilka omkring 500 ha en beräknad invaliditet av över 75 % och omkring 1 200 ha en invaliditetsgrad av mellan 50 och 75 %. Om hänsyn toges till tiden för olycksfallet må nämnas att av ifrågavarande kategori ungefär 1 500 personer skadats före den 1 januari 1920, 900 under åren 1920—1926, 3 400 under åren 1927—1941, 1 600 under tiden den 1 januari 1942—den 30 juni 1946 och 200 under tiden den 1 juli 1946—den 31 december 1948.

Merkostnaden för tillägg till invalidlivräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen åt obligatoriskt försäkrade anser kommittén kunna skattas till omkring 1,2 miljon kronor under första året; därefter sjunker kostnaden successivt.

Två av kommitténs ledamöter ha ifrågasatt, huruvida icke en för de skadade något mindre förmånlig skala borde tillämpas.

I yttrande över kommitténs förslag har statskontoret framhållit, att tilläggen borde ha avvägts så att ersättningstagarna i princip finge uppbära samma belopp, oavsett vid vilken tidpunkt skadan inträffat. I anslutning härtill vill jag framhålla, att även kommittén varit inne på denna tankegång men funnit, att det redan av praktiska skäl vore uteslutet att uppräknat äldre livräntor till belopp som utginge i jämförliga nya fall. Vad kommittén anfört härom synes mig övertygande. För en dylik uppräknings skulle i stor utsträckning erfordras en uppskattning av den inkomst, som vederbörande numera skulle ha kunnat påräkna, därest olycksfallet ej inträffat; det säger sig självt att en uppskattning av detta slag i de flesta fallen ej är möjlig att genomföra med någon grad av säkerhet.

Givetvis kunna meningarna vara delade om vilka procentsatser som böra tillämpas för tilläggen. Såsom kommittén anfört måste en avvägning ske mellan skälighets-, kostnads- och administrativa synpunkter. För egen del anser jag att dessa synpunkter blivit på ett väl avvägt sätt tillgodosedda i kommitténs förslag. Jag tillstyrker därför att tillägg å invalidlivräntorna utgå i enlighet med kommitténs förslag.

Kommittén har vidare föreslagit att — i motsats till vad som för närvarande gäller i fråga om dyrtidstilläggen — tillägg skall utgå jämväl till sjukpenning; detta tillägg föreslås skola utgå efter samma grunder som livräntetillägget. Såsom skäl härför har anförts bl. a., att de nuvarande bestämmelserna medförde stötande resultat i de fall, då livränta för viss tid överginge i sjukpenning, samt att de otillfredsställande konsekvenserna skulle bli än mera framträdande efter höjningarna av livräntetilläggen. Kommitténs förslag är på denna punkt enhälligt, men en av de sakkunniga som biträtt kommittén har framfört vissa betänkligheter mot förslaget i denna del.

I sitt remissyttrande har Svenska arbetsgivareföreningen avstyrkt förslaget att införa tillägg till sjukpenning. Även Socialförsäkringsbolagens förening har ifrågasatt lämpligheten härav och har förklarat sig i vart fall icke kunna förorda tillägg till sjukpenning, som utginge i anledning av olycksfall som inträffat efter den 30 juni 1946. Sistnämnda begränsning har föreslagits även av riksförsäkringsanstalten. Såsom skäl härför har åberopats bl. a. att ett betydande administrativt merarbete skulle uppstå, om tillägg skulle utgivas till sjukpenning i anledning av olycksfall efter nämnda dag, samt att personer, som skadats under tiden den 1 juli 1946—den 31 december 1948 och vilkas arbetsförtjänst beräknats till belopp understigande 4 800 kronor, kunde få högre ersättning än som skulle ha utgått, därest olycksfallet inträffat efter 1948 års utgång.

Vad angår de befarade administrativa olägenheterna synes det mig som om dessa icke böra tillmätas alltför stor betydelse. De nya bestämmelserna äro avsedda att träda i kraft den 1 juli 1950, och vid nämnda tidpunkt torde den fortlöpande sjukpenningregleringen i anslutning till skada, som uppstått före den 1 januari 1949, vara slutförd i de allra flesta fallen. Återstående fall måste på grund av sin svårighetsgrad anses särskilt behjärtansvärda. Vad

den andra anmärkningen beträffar — eller att personer, som skadats under den närmaste perioden före år 1949, i vissa fall skulle få högre ersättning än om olycksfallet inträffat senare — är att märka, att denna konsekvens icke kan inträda i det ej ringa antalet fall, där vederbörandes arbetsförtjänst överstigit 4 800 kronor men på grund av lagens maximeringsregler reducerats till detta belopp. Och i fråga om skadade med lägre arbetsförtjänst än 4 800 kronor äger anmärkningen giltighet endast där det kan antagas, att den skadade, om olyckan ej inträffat, efter 1949 års ingång skulle stått kvar på samma inkomstnivå som vid tiden för olycksfallet. Ett sådant antagande synes ingalunda alltid ha fog för sig. Många av de personer det här gäller skulle säkerligen ha sett sina inkomster ökade, därest de ej skadats. Att ojämnheter kunna uppkomma mellan ersättningar, som utgå i anledning av olycksfall strax före den 1 januari 1949 och kort därefter, torde emellertid lika litet här som i andra gränfall kunna undvikas. Med hänsyn till det anförda och då det måste anses önskvärt, att tillägg till sjukpenning utgår efter samma grunder som tillägg till invalidlivränta, anser jag mig på denna punkt böra godtaga kommitténs förslag. Kostnaden för ett genomförande av förslaget i denna del beräknas av kommittén uppgå till jämförelsevis ringa belopp.

I fråga om makelivräntorna ha meningarna inom kommittén varit i viss mån delade. Majoriteten har funnit det i hög grad tveksamt om tillägg till sådana livräntor över huvud borde medgivas utöver de nu utgående dyrtidstilläggen. Därvid har bl. a. pekats på att arbetsföra änkor — livränta till änkring förekommer endast i undantagsfall — ej sällan hade möjlighet att försörja sig själva samt framför allt på att utredning påginge rörande änkepensioneringen och stöd i andra former åt familjer vid försörjarens frånfälle. Då ett starkt behov av förbättring i ekonomiskt hänseende ofta föreläge för änkor, som hade att draga försorg om minderåriga barn, har majoriteten emellertid ansett sig böra föreslå tillägg till änka med livränteberättigat barn. Dessa tillägg borde utgå efter samma procenttal som tillägg till skadade med över 50 men högst 75 % invaliditet. Samma regler borde gälla för de fall, då änkring uppbure livränta. I andra fall än de nu nämnda anser kommittén att tillägg till makelivränta bör utgå liksom f. n. med 20 %, då olycksfallet inträffat före år 1941.

Antalet makelivräntor, å vilka tillägg skulle utgå enligt de förmånligare beräkningsgrunderna, torde kunna skattas till högst 1 400. Den årliga merkostnaden för tillägg till makelivräntor enligt kommitténs förslag torde till en början uppgå till omkring 0,3 miljon kronor.

En ledamot av kommittén och en av dess sakkunniga ha förordat, att livränteförbättring skulle medgivas efterlevande make utan att skillnad gjordes mellan den som hade och den som ej hade livränteberättigade barn, dvs. barn under 16 år. Om de av majoriteten föreslagna tilläggen åt efterlevande make med barn under 16 år skulle medgivas samtliga livränteberättigade makar under 67 år, kommer merkostnaden under första året att stiga till omkring 0,8 miljon kronor.

Även i remissyttrandena ha i denna fråga olika uppfattningar kommit till uttryck. I flertalet remissyttranden har kommitténs förslag härutinnan lämnats utan erinran, men socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, Landsorganisationen och en minoritet inom försäkringsrådet ha ansett, att även livräntetagare utan minderåriga barn borde komma i åtnjutande av den föreslagna förbättringen.

Visserligen kan det sägas att samhället ger den som har minderåriga barn hjälp i olika former, som ej kommer övriga medborgare till godo, och att i enlighet härmed en änka med minderåriga barn är tillförsäkrad vissa förmåner, som den barnlösa änkan ej kan göra anspråk på. Dessa förmåner torde emellertid näppeligen täcka de kostnader, som änkan får vidkännas för barnen. Och obestriddigt torde vara att en arbetsför änka, som har minderåriga barn att draga försorg om, är betydligt sämre ställd i fråga om möjligheten att bidra till sin egen försörjning än hon skulle ha varit, därest hon ej haft barnen att tänka på. Med hänsyn härtill och till vad kommittén i övrigt anfört som skäl för förslaget i denna del anser jag mig i rådande läge ej heller på denna punkt böra frågå kommitténs förslag.

Till andra efterlevandelivräntor än dem som utgå till änkor och änklingar har kommittén föreslagit tillägg enligt samma grunder som gälla för dyrtidstilläggen. Även härutinnan biträder jag förslaget, som under remissbehandlingen i denna del lämnats utan erinran.

I det föregående har jag endast berört de delar av kommitténs förslag, som angå ersättning enligt 1901 års olycksfallsersättningslag och 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Kommittén har emellertid föreslagit, att samma regler skola gälla jämväl för ersättningar, som utgå enligt ett flertal andra författningar, nämligen 1908 års fiskarförsäkringskungörelse, 1917 och 1942 års kungörelser med särskilda bestämmelser om tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, 1923 års förordning angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, 1927 års militärsättningsförordning, 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, 1937 års lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, 1938 års kungörelser om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare och fångar m. fl., 1940 års förordning om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsätgård, 1941 års förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring, 1941 års förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, 1943 års förordning om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, samt 1947 års kungörelse om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m. Av i huvudsak samma skäl, som jag i det föregående anfört i fråga om ersättning enligt 1901 och 1916 års lagar, tillstyrker jag, att kommitténs förslag i nu angivna delar genomföres. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat föreslå riksdagen särskilda bestämmelser

angående omreglering av ersättningar till värnpliktiga och vissa andra grupper av militär personal.

Kommittén har förordat särskilda regler för tillägg till ersättningar enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning. Såsom framgår av den lämnade översikten över gällande bestämmelser är denna försäkring helt frivillig. Ursprungligen hade den, som ville försäkra sig, valrätt mellan tre olika försäkringsklasser, men från och med den 1 juli 1942 har klassernas antal utökats till sju. För varje klass finnes en antagen årlig arbetsförtjänst — varierande mellan 600 kronor i den lägsta och 2 400 kronor i den högsta klassen — efter vilken ersättningen beräknas med tillämpning i stort sett av olycksfallsförsäkringslagens regler. Anknytningen till nämnda lag har medfört, att invalid- och efterlevandelivräntornas storlek i förhållande till den årliga arbetsförtjänsten i fråga om olycksfall efter 1948 års utgång höjts på samma sätt som motsvarande ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Kommittén har ansett, att tillägg till sjukpenning enligt fiskarförsäkringsförordningen f. n. icke bör ifrågakomma. Som skäl härför har åberopats, att kommittén ämnar överväga ändrade regler om sjukpenningens storlek i samband med utredning om utvidgning av den sociala olycksfallsförsäkringen till andra kategorier av självständiga yrkesutövare än fiskare. I fråga om invalidlivräntor till personer under 67 år, som skadats efter det den nuvarande klassindelningen trädde i kraft den 1 juli 1942 men före den 1 januari 1949, ha samma regler föreslagits som för tillägg till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen vid olycksfall efter den 30 juni 1946, således med 30 % vid invaliditetsgrader över 75 % och med 20 % vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 %. I de före den 1 juli 1942 inträffade fallen bör enligt kommitténs mening förmånligare tillägg utgivas till invalider under 67 år, förslagsvis med 50 % vid invaliditetsgrader över 75 %, med 40 % vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 % samt med 20 % vid 30—50 % invaliditet. Enär klasssystemet varit oförändrat till den 1 juli 1942, borde enhetliga tilläggsregler gälla för alla fall, som inträffat dessförinnan. Tillägg till änkor med livränteberättigade barn borde — liksom föreslagits beträffande livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen — beräknas efter samma procenttal som tilläggen till invalider under 67 år vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 %. Tillägg till andra efterlevande och till invalider över 67 år med minst 30 % invaliditet borde liksom f. n. utgivas med 20 %, om olycksfallet inträffat före den 1 juli 1942.

Mot kommitténs förslag om tillägg till ersättningar enligt fiskarförsäkringsförordningen ha några erinringar icke framkommit under remissbehandlingen; och för egen del tillstyrker jag att förslaget genomföres.

I enlighet med det anförda ha inom socialdepartementet, på grundval av socialvårdskommitténs förslag, upprättats förslag till dels *förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.* och dels *förordning om tillägg av statsmedel å*

vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall. För de båda förslagens enskildheter kommer jag att redogöra i den speciella motiveringen.

Socialvårdskommittén har tillika framlagt förslag till förordning angående ändring i 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. samt förordning angående ändring i 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl. Till dessa båda förslag — som endast avse en höjning av den beräknade årliga arbetsförtjänstens maximibelopp för hithörande kategorier och vilka förslag äro föranledda av det förut berörda förslaget till omreglering av vissa militära ersättningar — återkommer jag i specialmotiveringen.

Härjämte har kommittén föreslagit, att förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., måtte upphävas. Då frågan härom emellertid redan tidigare i dag anmälts av chefen för försvarsdepartementet, saknar jag anledning att här uppehålla mig vid densamma.

Innan jag övergår till den speciella motiveringen anser jag mig böra behandla en särskild fråga, som väckts av kommittén, nämligen spørgsmålet om vidgad tillämpning av 11 § olycksfallsförsäkringslagen i dess nuvarande lydelse och motsvarande stadganden i andra författningar.

Såsom framgår av det förut anförda är arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet, genom olycksfallsförsäkringslagen tillförsäkrad rätt att på arbetsgivarens bekostnad erhålla viss ersättning för de ekonomiska följderna av olycksfallet. Arbetsgivaren kan emellertid även på annan grund — t. ex. enligt egen utfästelse — vara skyldig att utgiva pension eller annat understöd i anledning av olycksfallet. Med tanke härpå och för att göra det möjligt för arbetsgivaren att undvika dubbla kostnader för olycksfall äro i 11 § olycksfallsförsäkringslagen meddelade vissa föreskrifter, enligt vilka sådant understöd må avdragas från ersättningen enligt lagen. Sedan det visat sig att dessa bestämmelser i deras ursprungliga lydelse i tillämpningen ledde till att avdrag i vissa fall gjordes för understöd, som skulle ha utgått även om olyckan ej inträffat, genomfördes år 1936 en lagändring, som bl. a. avsåg att förhindra dylika konsekvenser. Ändringen, som huvudsakligen hade betydelse för livräntetagare med statlig tjänste- eller familjepension, trädde i kraft den 1 januari 1937 men enligt en övergångsbestämmelse skulle ersättningsanspråk på grund av olycksfall, som inträffat dessförinnan, fortfarande bedömas enligt äldre lag. Sedan medgivande därtill inhämtats av riksdagen, förordnade emellertid Kungl. Maj:t genom kungörelse den 8 april 1938 (nr 112), att 11 § olycksfallsförsäkringslagen enligt dess ändrade lydelse skulle tillämpas beträffande livräntor som tillerkänts eller kunde komma att tillerkännas arbetare, vilka före år 1937 skadats i arbete för statens räkning.

Även de genom 1936 års lagändring tillkomna avdragsreglerna visade sig i praktiken medföra ej fullt tillfredsställande resultat, bl. a. i det avseendet att en av levnadskostnadernas ökning föranledd pensionshöjning kunde med föra motsvarande höjning av livränteavdraget med därav följande minskning av livräntan. På grund härav anhöll riksdagen år 1944 (skrivelse nr 391) att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade regler att de av levnadskostnadernas stegring beroende pensionsförmånerna bleve helt eller delvis avdragsfria. Frågan härom löstes i samband med 1948 års ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, då även bestämmelserna i lagens 11 § 1 mom. andra stycket jämkades. I detta avseende innebar ändringen att pension, som utgår vid arbetsförmåga i följd av olycksfallet eller till efterlevande, ej anses såsom avdragsgillt understöd till högre belopp än som motsvarar $\frac{3}{4}$ av den livränta, som — vårdbidrag till den skadade oräknat — tillkommer den skadade eller efterlevande, samt att vid avdrags bestämmande hänsyn icke skall tagas till sådan framtida höjning av pensionen, som tillförsäkras ersättningstagaren vid ökning av levnadskostnaderna. De nya avdragsreglerna äga endast tillämpning på olycksfall, som inträffat efter den 1 januari 1949. På tidigare fall tillämpas fortfarande de äldre bestämmelserna, varför livräntetagarna i dessa fall befinna sig i sämre ställning än i de nya fallen.

Vad nu sagts gäller även i fråga om flertalet av de övriga författningar, som beröras av socialvårdskommitténs förslag.

Socialvårdskommittén har funnit det angeläget ur både sakliga och administrativa synpunkter, att ändrade avdragsregler uppställas för de äldre fallen. Enligt kommitténs mening vore det önskvärt, om de nu gällande bestämmelserna — på motsvarande sätt som skedde efter den år 1936 genomförda ändringen — gjordes helt eller delvis tillämpliga också å äldre fall. Beslut här om syntes emellertid icke böra fattas utan att undersökning först skett om de ekonomiska konsekvenserna och om den lämpliga utformningen av föreskrifter till förhindrande av ojämnheter. Blev kostnadsökningen relativt ringa borde bestämmelserna kunna utfärdas i administrativ ordning. På grund härav har kommittén föreslagit, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter därom att 11 § 1 mom. andra stycket olycksfallsförsäkringslagen i dess senaste lydelse och motsvarande stadganden i andra författningar skola med de undantag, som Kungl. Maj:t föreskriver, äga tillämpning beträffande livräntor av statsmedel i anledning av äldre fall.

Förslaget har i denna del vid remissbehandlingen lämnats utan erinran.

I anledning av vad sålunda förekommit uppdrog Kungl. Maj:t den 30 september 1949 åt riksförsäkringsanstalten att efter erforderlig utredning inkomma med förslag i ämnet. I ett den 28 november 1949 avlämnat förslag har riksförsäkringsanstalten uppdragit vissa riktlinjer för att göra bestämmelserna i 11 § 1 mom. andra stycket olycksfallsförsäkringslagen och motsvarande stadganden i övriga författningar tillämpliga å äldre livräntor av statsmedel. Enligt riksförsäkringsanstaltens beräkningar skulle kostnaderna här-

för uppgå till inemot 12 000 kronor för nästkommande budgetår för att sedan successivt sjunka.

För egen del tillstyrker jag att tillämpningen av de nya avdragsreglerna i 11 § 1 mom. andra stycket olycksfallsförsäkringslagen vidgas på sätt som föreslagits av socialvårdskommittén. Då kostnaderna härför bli jämförelsevis obetydliga samt utarbetandet av författningstext i ämnet huvudsakligen är en teknisk fråga, förordar jag att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande i enlighet med vad kommittén föreslagit.

Speciell motivering.

Förslaget till förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

1 §.

Denna paragraf motsvarar 1 § i kommitténs förslag.

Yttrandena.

Försäkringsrådet har framhållit, att kommitténs förslag saknar klara föreskrifter om och i så fall på vad sätt tillägg skall utgå i det fall att före förordningens ikraftträdande livränta helt eller delvis utbyts mot kapital för en gång. Av innehållet i 1 § första stycket av kommitténs förslag syntes emellertid kunna dragas den slutsatsen, att tillägg skulle utgivas allenast om sjukpenning eller livränta utginge. Om denna tolkning vore riktig, torde tillägg icke kunna utgå, om livränta i dess helhet utbyts mot ett kapital för en gång. Därest sedermera efter jämkning livränta åter skulle komma att utgå, torde tillägg böra utgivas å den vid jämkningen tillerkända livräntan. Hade livränta delvis utbyts mot engångsersättning, skulle tillägg utgå allenast å den återstående delen. Skulle det förhållandet ha inträffat, att av två livräntor, vilka sammantagna berättigat till tillägg, den ena utbyts mot kapital, syntes tillägget till den kvarvarande livräntan böra fortfara att utgå.

Fyra reservanter inom försäkringsrådet (*försäkringsråden Geijer, Blomqvist och Lundberg samt ledamoten Kuylenstierna*) ha funnit den nu berörda frågan så tveksam, att uttalande i densamma från statsmakternas sida vore påkallat.

Försäkringsrådet har vidare erinrat om det i kommitténs specialmotivering berörda fallet, att Konungens förordnande om ersättning kan ha givits det innehållet, att den skadades arbetsförtjänst skulle beräknas till högre belopp än det vid tiden för skadans inträffande gällande maximibeloppet. I dylikt fall skulle, enligt kommittén, vid tilläggets bestämmande få göras de avvikelser, vartill omständigheterna kunde föranleda. Försäkringsrådet ifrågsatte om icke ett så väsentligt avsteg från de författningensliga beräkningsgrunderna borde regleras i själva författningen.

Departementschefen.

Vad angår frågan efter vilka grunder tillägg skall utgå då livränta helt eller delvis utbytt mot ett engångskapital ansluter jag mig till den mening som framförts av försäkringsrådets majoritet. Enligt vad jag under hand inhämtat har kommittén också avsett, att dess förslag skulle tolkas i överensstämmelse härmed. Med hänsyn till den tveksamhet, som yppats inom försäkringsrådet i denna fråga, ha bestämmelserna i första stycket första punkten av kommittéförslaget omformulerats i förtydligande syfte.

Liksom f. n. gäller beträffande dyrtidstilläggen bör ersättningstillägg utgå även i sådana fall, då Kungl. Maj:t — efter riksdagens medgivande — förordnat, att sjukpenning eller livränta skall utgivas enligt grunderna i någon av de i 2 § omnämnda författningarna. Har därvid i något hänseende föreskrivits avvikelser från de beräkningsgrunder, som skolat tillämpas om författningen varit direkt tillämplig, bör motsvarande avvikelser göras vid tilläggets bestämmande. Ett stadgande härom har upptagits under 12 § i departementsförslaget.

I övrigt ha vissa redaktionella jämkningar företagits i kommitténs förslag på denna punkt. Andra stycket av 1 § i kommittéförslaget har upptagits under 14 § i departementsförslaget.

2 §.

Denna paragraf är, bortsett från en mindre ändring av rent formell natur, likalydande med 2 § i kommitténs förslag.

Departementschefen.

Under remissbehandlingen har från försäkringsrådets sida framförts vissa erinringar mot gränsdragningen mellan de ersättningstagare, som skulle falla under socialvårdskommitténs nu ifrågavarande förslag, och de ersättningstagare, som skulle hänföras under det av kommittén angivna förslaget till militär omregleringsförordning. Frågan härom har förut denna dag behandlats av chefen för försvarsdepartementet, och jag torde i detta sammanhang kunna inskränka mig till att hänvisa till vad denne härutinnan anfört, var till jag helt ansluter mig. Jag anser mig därför sakna anledning att här närmare ingå på detta spörsmål.

3 §.

Denna paragraf svarar mot första punkten av 5 § i kommitténs förslag.

4 §.

Under denna paragraf ha sammanförts de bestämmelser, som upptagits under 5 § andra punkten och 6 § i kommitténs förslag.

Yttrandena.

Försäkringsrådet har anfört.

Kommittén har i 5 § föreslagit, att tillägg ej skall utgå, då ersättning grundas på annan frivillig försäkring än försäkring enligt kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2). Denna kungörelse innehåller i § 5 — i likhet med § 6 i 1918 års fiskarförsäkringsförordning — en speciell frivillig försäkring för olycksfall utom arbete. Nyssnämnda frivilliga försäkring enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning avses icke berättiga till tillägg enligt kommitténs nu framlagda förslag om tillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning. Då § 6 i sistnämnda förordning och § 5 ävensom § 4 i 1908 års fiskarförsäkringskungörelse till sin karaktär äro likartade, anser försäkringsrådet, att frågan om tillägg till ersättning enligt ifrågavarande försäkringsformer bör bedömas lika. Försäkringsrådet föreslår därför, att beträffande 1908 års kungörelse tillägg allenast må utgå å ersättning enligt § 2 i kungörelsen.

Departementschefen.

I princip ansluter jag mig till de synpunkter, som framförts av försäkringsrådet. Emellertid har jag från riksförsäkringsanstalten under hand inhämtat, att ersättning på grund av försäkring mot olycksfall utom arbete numera icke i något fall utgår enligt 1908 års kungörelse. Med hänsyn härtill saknas anledning att göra undantag för dylik försäkring.

5 §.

Denna paragraf motsvarar 3 § första stycket i kommittéförslaget.

Yttrandena.

Rörande den i första stycket första punkten av kommitténs förslag upptagna bestämmelsen att tillägg skall utgå allenast om arbetsförmågan är nedsatt med minst 30 % har *försäkringsrådet* anfört.

Denna bestämmelse är kategorisk. Kungl. förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., medgiver emellertid ersättningstillägg vid invaliditetstillstånd ned till 20 %.

10 § första meningen i förslaget föreskriver, att om ersättningstagaren varit berättigad till ersättningstillägg enligt nämnda förordning den 29 juni 1946, tillägg enligt den föreslagna förordningen skall utgöra lägst det belopp, varmed ersättningstillägg skolat utgå, därest förordningen den 29 juni 1946 alltjämt varit gällande. Med hänsyn härtill synes tillägg enligt förslaget i vissa fall kunna utgå vid invaliditetstillstånd under 30 %.

Då 3 § första meningen synes motsäga ifrågavarande tolkning, torde rum för undantag böra lämnas i sagda punkt.

I fråga om det i första stycket andra punkten av kommitténs förslag upptagna stadgandet om sammanläggning av procenttal för olika skador har *försäkringsrådet* anfört.

Enligt förordningen den 30 juni 1943 utgår dyrtidstillägg — med vissa här icke aktuella undantag — allenast på grund av skada, som inträffat före den 1 januari 1941, och under förutsättning, att arbetsförmågan är nedsatt med minst tre tiondelar. Därest den skadade drabbats av flera skador, utgår dyrtidstillägg även å livräntor, motsvarande en invaliditet understigande 30 %, under förutsättning, att den sammanlagda invaliditeten uppgår till minst

detta tal. Dyrtidstillägg utgår icke å sjukpenning, och denna inverkar ej på frågan, huruvida dyrtidstillägg skall utgå eller icke. Av departementschefens uttalande i kungl. propositionen nr 197/1942 s. 5 framgår, att vid beräklandet av den sammanlagda nedsättningen i arbetsförmågan jämväl skall inräknas invaliditet på grund av olycksfall, vilka inträffat efter 1940 års utgång.

Av 3 § andra meningen i föreliggande förslag synes framgå, att kommittén velat i förslaget överföra nyssnämnda av departementschefen anförda kumuleringsprincip.

De från och med den 1 januari 1949 gällande ändringarna av olycksfallsförsäkringslagen hava medfört högst väsentliga förbättringar av de skadades ersättningar. Så hava exempelvis maximum och minimum vid beräklandet av den årliga arbetsförtjänsten höjts avsevärt; vid invaliditetsgrader från och med 30 % och uppåt förhöjes livräntan i stigande skala upp till $1\frac{1}{2}$ av den skadades årliga arbetsförtjänst; och särskilt värdbidrag kan utgå med belopp överstigande tidigare hjälplöshetslivräntor. Vid invaliditetsreglering kan på grund av tidigare ådragen skada höjning av invaliditetssatsen äga rum. Därest skador, som inträffat efter 1948 års utgång, finge deltaga i den i förslaget angivna sammanläggningen, skulle de tilläggas en dubbelverkan, som knappast kan anses motiverad. Då vidare de före 1949 inträffade skador, som i detta sammanhang kunna ifrågakomma, ju icke medföra en sammanlagd nedsättning av arbetsförmågan med 30 %, kunna de som regel icke beräknas få någon avgörande betydelse för den skadades förvärvsmöjligheter.

Med hänsyn härtill anser försäkringsrådet riktigast, att sammanläggningen av procenttal inskränkes till skador, som inträffat före 1949 års ingång. Visserligen torde härigenom en försämring gentemot tidigare kunna inträda i den skadades ersättningsmöjligheter, men då antalet sådana fall måste bliva begränsat och den skadade i anledning av olycksfall, som inträffa efter 1948 års utgång, är berättigad till ovannämnda förmånligare ersättningar, synas dessa fall kunna lämnas därhän.

Beträffande den särskilda frågan, om sjukpenning bör få medverka i den sammanläggning av olika procenttal, varom här är fråga, uttalar försäkringsrådet följande.

Om en person 1940, 1945 och 1947 ådragit sig skador medförande envar 10 % invaliditet, är han enligt tabellen i 3 § berättigad till tillägg till de två först inträffade skadorna. Skulle den 1945 inträffade skadan sedermera medföra rätt till en tids sjukpenning (exempelvis för recidiv, ett mindre operativt ingrepp etc.) synes i enlighet med de föreslagna bestämmelserna i paragrafens första mening tillägg böra utgå å sjukpenningen. Om kommitténs förslag vinner bifall, skall under sjukpenningstiden därjämte tillägget för den 1940 inträffade skadan höjas, och tillägg utgå även för den 1947 inträffade. De administrativa olägenheter, kommitténs förslag skulle medföra, äro uppenbara och skulle än mer accentueras, om skadeersättningarna utginge från olika försäkringsinrättningar. Påverkan av fluktuationer i graderingen av sjukpenningen skulle ytterligare stegra svårigheterna. Då under sjukpenningstid skadan 1945 vid en nedsättning av arbetsförmågan med minst 30 % redan premierats och vid lägre nedsättning måste anses vara av mindre betydelse, synes en ytterligare stegring av tillägget till den 1945 inträffade skadan ävensom ytterligare ersättningar i anledning av de båda andra skadorna — i varje fall den 1947 inträffade — obefogade. — Om vid tidpunkten för förordningens ikraftträdande en skadad på grund av före 1949 inträffade olycksfall tillerkänts livränta i anledning av ett samt sjukpenning alltsedan skadans inträffande i anledning av ett annat olycksfall, synes någon summation icke böra ske, förrän sjukpenningen övergått i livränta.

För den händelse en livränta i anledning av förnyat sjukdomstillstånd utbytes mot sjukpenning, synes det obilligt att icke låta ifrågavarande skada medverka i sammanläggningen av invaliditetsgraderna. Det synes försäkringsrådet då lämpligast, att skadan får ingå i sammanläggningen med det procenttal, som gällde för livräntan, då den övergick i sjukpenning. Ovanstående synes även böra vara tillämpligt, om vid tiden för förordningens ikraftträdande sjukdomstillstånd råder i anledning av skada, som inträffat före 1949, samt livränta tidigare tillerkänts på grund av skadan.

Försäkringsrådet fortsätter.

Försäkringsrådet anser, att i den i 3 § av förslaget angivna sammanläggningen av procenttal endast må deltaga livräntor i anledning av skador, som själva kunna berättiga till tillägg. Livräntor på grund av frivillig försäkring böra alltså — med undantag för dem som utgå enligt § 2 i 1908 års kungörelse och § 3 i 1918 års fiskarförsäkringsförordning — icke medverka i sammanläggningen. Bestämmelse härom synes böra intagas i författningen.

I tydlighetens intresse synes det försäkringsrådet lämpligt, att i texten anges de författningar eller andra bestämmelser, efter vilka ersättningarna beräknas för de skador, som deltaga i den tidigare nämnda summationen av procenttal.

Två reservanter inom försäkringsrådet (*ledamöterna Lindahl och Sölvén*) ha anslutit sig till kommitténs förslag i förevarande avseende och således ansett, att jämväl efter 1948 års utgång inträffade olycksfall borde medverka vid sammanläggningen av procenttal.

Riksförsäkringsanstalten har i denna fråga anfört.

Om någon är behäftad med två eller flera skador, som medfört rätt till sjukpenning eller livränta enligt lag eller författning eller enligt Konungens förordnande, skall arbetsförmågans nedsättning anses motsvara det procenttal, som utgör summan av procenttalen för de skilda skadorna. Enligt denna kumulationsregel skulle varje ersättningstagare, som genom flera olycksfall, varav ett inträffat före den 1 januari 1949, uppnått sammanlagt minst 30 % arbetsförmåga — eller, om olycksfallet inträffat under tiden den 1 juli 1946—den 31 december 1948, över 50 % arbetsförmåga — vara berättigad till ersättningstillägg, oavsett om sjukpenning eller livränta utginge i de olika fallen. Bestämmelsen innebär bl. a., att livräntetagare med invaliditetsgrader under 30 % i anledning av olycksfall, som inträffat före den 1 juli 1946, bliva berättigade till ersättningstillägg, om de tillerkännas sjukpenning, vilket förutsätter nedsättning av arbetsförmågan med minst 25 %, i anledning av olycksfall efter den 31 december 1948. Under angivna förutsättning skulle tillägg alltså utgå på sådana äldre livräntor med låga invaliditetsgrader, där nedsättningen i arbetsförmågan är liten eller genom tillvänjning helt övervunnen. I varje fall, då den skadade är sjukskriven minst tre dagar efter dagen för nytt olycksfall, vore vederbörande berättigad till ersättningstillägg å livräntan. Man får härvid taga i betraktande, att det största antalet skador medföra sjukskrivning under blott några dagar eller någon vecka. Vidare torde märkas, att försäkring för inträffande nytt olycksfall kan gälla i annan försäkringsinrättning. Det är med hänsyn till det anförda tydligt, att synnerliga olägenheter måste uppkomma vid tillämpningen, därest nedsättning av arbetsförmågan vid sjukpenning i anledning av nytt olycksfall skall tagas i betraktande vid sådan kumulation, varom här är fråga. Anstalten vill därför föreslå, att så ej skall ske. Detsamma gäller givetvis i fråga om yrkessjukdom.

Departementschefen.

Den av försäkringsrådet framställda anmärkningen mot lydelsen av första stycket första punkten i kommitténs förslag finner jag böra beaktas.

Enligt de ursprungliga bestämmelserna om dyrtidstillägg var den, som på grund av olika olycksfall uppbar två eller flera livräntor, berättigad till dyrtidstillägg endast i den mån varje särskild livränta utgick på grund av en invaliditetsgrad om minst 30 %. Bestämmelserna ändrades emellertid år 1942 (prop. nr 197) så, att den sammanlagda invaliditetsgraden blev avgörande. Dyrtidstillägg utgår således numera jämväl å livränta på grund av lägre invaliditetsgrad än 30 %, under förutsättning att livräntetagaren åtnjuter mer än en livränta samt invaliditetsgraderna tillhoppa uppgå till minst nämnda procenttal. Vid sammanläggningen medräknas även invaliditet, som förorsakats av olycksfall efter 1940 års utgång, men dyrtidstillägg utgår endast å den eller de livräntor, som tillerkänts vederbörande på grund av olycksfall dessförinnan.

Enligt socialvårdskommitténs förslag skola motsvarande regler tillämpas för nu ifrågavarande tillägg, dock med den utvidgningen att även skador, för vilka sjukpenning utgår, skola få deltaga i sammanläggning.

Jag delar kommitténs uppfattning att den som på grund av olika skador uppbar två eller flera livräntor bör vara berättigad till tillägg efter den sammanlagda invaliditeten. Givetvis skall tillägg utgå endast till de livräntor, som grunda sig på skador före den 1 januari 1949, men vid sammanläggningen böra även senare inträffade skador medräknas. I annat fall skulle det kunna inträffa att åtskilliga invalider, som nu ha tillägg, frantoges denna förmån. Och vidare skulle t. ex. den som ådragit sig 25 % invaliditet år 1945 och ytterligare 10 % invaliditet år 1948 kunna komma i bättre ställning än den som åsamkats motsvarande skador åren 1945 och 1949; tillägg till livräntan på grund av 1945 års skada skulle nämligen utgå i förra men icke i senare fallet.

Däremot kan jag icke helt ansluta mig till kommitténs förslag, att skador, för vilka sjukpenning utgår, i full utsträckning skola medräknas vid sammanläggningen. Då sådana skador förekomma i mycket stort antal och i de allra flesta fallen endast föranleda helt kortvarig sjukskrivning, skulle en så vidsträckt sammanläggningsregel uppenbarligen föranleda avsevärda praktiska svårigheter. Även ur sakliga synpunkter kan det anses motiverat att bortse från den stora mängden av kortvariga sjukdomstillstånd. En begränsning synes därför böra genomföras. Gränsen synes lämpligen kunna dragas så, att skada, som inträffat efter 1948 års utgång, icke skall medräknas vid sammanläggningen med mindre livränta för skadan blivit fastställd. Skulle livräntan sedermera utbytas mot eller efterföljas av sjukpenning, synes skadan fortfarande böra medverka vid sammanläggningen med samma invaliditetsgrad som beräknats vid livräntans bestämmande.

I sammanläggningen böra endast deltaga sådana skador, som — om de inträffat före 1948 års utgång — själva skulle kunna berättiga till tillägg. Hän-

syn bör således endast tagas till skador, som medföra rätt till sjukpenning eller livränta enligt de i 2 § angivna författningarna, 1918 års fiskarförsäkringsförordning eller Kungl. Maj:ts förordnande; och av dessa skador böra de uteslutas för vilka livränta eller sjukpenning utgår på grund av annan frivillig försäkring än som avses i 1908 års fiskarförsäkringskungörelse och 3 § 1918 års fiskarförsäkringsförordning.

6 §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser, som i sak svara mot 3 § andra och tredje styckena av kommitténs förslag. Rörande innehållet i paragrafen torde jag få hänvisa till den allmänna motiveringen.

7 §.

Även beträffande denna paragraf, vilken motsvarar 4 § i kommitténs förslag, torde jag få hänvisa till den allmänna motiveringen. Då efterlevande make med livränteberättigat adoptivbarn synes böra erhålla tillägg enligt samma grunder som efterlevande make med livränteberättigat barn, har ett uttryckligt stadgande härom intagits i departementsförslaget.

8 §.

Denna paragraf motsvarar 7 § i kommitténs förslag.

Departementschefen.

I den allmänna motiveringen har jag förordat, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter rörande vidgad tillämpning av 11 § olycksfallsförsäkringslagen i dess senaste lydelse och motsvarande stadganden i övriga författningar. Därest sådant bemyndigande lämnas, bör tillägg, som enligt av Konungen meddelade föreskrifter i detta ämne kan komma att utgå till äldre ersättningstagare, vid ersättningstilläggens bestämmande inräknas i ersättningen.

9—11 §§.

Dessa paragrafer överensstämma till innehållet med 8—10 §§ i kommitténs förslag.

13 §.

Denna paragraf, som motsvarar 11 § i kommitténs förslag, överensstämmer med 4 § i 1943 års dyrtidstilläggsförordning.

Yttrandena.

Försäkringsrådet har anfört.

Under försäkringsrådets avgörande hänföres enligt 12 § besvär över beslut av riksförsäkringsanstalten rörande tillämpningen av förordningen. I de fall, då enligt Konungens förordnande ersättning skall utgå jämligt grunderna i någon av de i 2 § i förslaget angivna författningarna, och Konungen förordat, att ersättningen skall utgivas av annan myndighet än riksförsäkringsanstalten, skall tillägget bestämmas och utgivas av myndigheten. På

grund härav förefinnes möjlighet till två besvärinstanser i fråga om ersättning enligt förordningen.

För vinnande av enhetlighet i tillämpningen ifrågasätter försäkringsrådet, om icke tilläggen i samtliga fall böra bestämmas av riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten har framhållit, att de nu gällande bestämmelserna om att dyrtidstilläggen skola bestämmas av anstalten icke kunnat tillämpas efter ordalagen i de fall, då försäkringen ägt rum i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag. Någon granskning av bolagens skadeakter eller något formellt bestämmande av tillägget från anstaltens sida hade sålunda icke kunnat ske i dessa fall utan i stället hade ett mera summariskt förfarande måst tillämpas. Anstalten förutsatte, att så finge ske också i fortsättningen även om paragrafen i den av kommittén föreslagna lydelsen bleve antagen.

Departementschefen.

Enligt min mening saknas anledning att frångå den ordning som f. n. gäller för bestämmande av dyrtidstilläggen. Även de nya tilläggen böra således bestämmas av riksförsäkringsanstalten eller, då ersättningen enligt Konungens förordnande utgives av annan myndighet, av denna. De fördelar som skulle vinnas, om prövningen — såsom försäkringsrådet ifrågasatt — alltid förlades till riksförsäkringsanstalten, skulle knappast uppvägas av de praktiska olägenheter, som skulle vara förenade med en dylik ordning. Vad angår de fall, då försäkringen ägt rum i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, torde det vara svårt för riksförsäkringsanstalten att detaljgranska varje enskilt skadeärende och på grundval härav bestämma det tillägg som skall utgå. Liksom hittills bör därför ett mera summariskt tillvägagångssätt få tillämpas från anstaltens sida. Anstalten bör t. ex. kunna bygga sin prövning på bestyrkta uppgifter från bolagen rörande förhållanden av betydelse för tilläggets bestämmande.

14 §.

Denna paragraf överensstämmer med 12 § i kommittéförslaget utom såtillvida, att i departementsförslaget — i anslutning till vad som stadgas i 33 § olycksfallsförsäkringslagen — intagits en föreskrift om att försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Förslaget till förordning om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

Departementschefen.

Rörande detta förslag gäller i tillämpliga delar vad som anförts beträffande förslaget till förordning om tillägg till vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. Jag vill här endast anmärka att försäkring enligt fiskarförsäkringsförordningen kan äga rum för olycksfall såväl i som utom arbete samt att endast försäkring av förstnämnda slag avses berättiga till tillägg.

Förslagen till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. och till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.

Departementschefen.

Enligt gällande bestämmelser är den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättning skall beräknas till här avsedda personer, maximerad till 1 764 kronor. Att just detta belopp valts beror på att ersättningen ansetts icke böra överstiga det belopp, som enligt 1927 års militärsättningsförordning utgår till värnpliktiga i allmänhet; och deras årliga arbetsförtjänst skall enligt 8 § i nämnda förordning antagas utgöra 1 764 kronor.

I den förut denna dag avlätna propositionen med förslag till ny militärsättningsförordning har förordats, att ersättning till skadade värnpliktiga skall utgivas enligt olycksfallsförsäkringslagens regler med bl. a. den avvikelser, att den årliga arbetsförtjänsten icke må beräknas till lägre belopp än 3 600 kronor. Till följd härav bör maximigränsen för den årliga arbetsförtjänsten i nu förevarande förordningar höjas till samma belopp.

De ändrade bestämmelserna böra träda i kraft den 1 juli 1950. Eftersom ersättningstillägg för tiden därefter — enligt vad jag tidigare förordat — kommer att utgå till dem, som skadats före den 1 januari 1949, men dyrtidskompensation enligt det förut omnämnda brevet till statskontoret den 27 maj 1949 f. n. utgår även till dem, som skadats efter 1948 års utgång, böra de nya bestämmelserna tillämpas beträffande ersättning som efter ikraftträdandet utgives i anledning av skada efter den 31 december 1948. I annat fall skulle de, som skadats under tidsperioden den 1 januari 1949—den 30 juni 1950, komma i sämre ställning än hittills.

Föredragande departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

2) förordning om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.; samt

4) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.;

dels ock medgiva att 11 § 1 mom. andra stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete i dess lydelse enligt lag den 26 juni 1948 (nr 420) samt motsvarande stadganden i övriga hit hörande författningar skola enligt de föreskrifter, som av Konungen utfärdas, äga tillämpning beträffande livräntor av statsmedel i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1949.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Einar Herlitz.

Socialvårdskommitténs betänkande med förslag till bestämmelser om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m.

TILL KONUNGEN.

Vid 1948 års riksdag bifölls Kungl. Maj:ts i proposition nr 235 framlagda förslag till ändring av ersättningsbestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. Samtidigt beslöts, att dyrtidstillägg å äldre ersättningar skulle utges enligt oförändrade grunder intill utgången av år 1949. Därvid förutsattes, att frågan om förbättring av ersättningarna i äldre fall skulle utredas av socialvårdskommittén och att förslag i ämnet skulle snarast föreläggas riksdagen.

Även vissa särskilda föreskrifter om dyrtidskompensation åt ersättningstagare enligt förordningarna om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. och fångar m. fl. upphöra att gälla vid utgången av år 1949.

Den 11 september 1948 remitterades till socialvårdskommittén — för att tagas i övervägande vid pågående översyn av olycksfallsförsäkringslagen — dels viss utredning angående avdrag från livränta för pensionsförmåner, som äro beroende av levnadskostnadernas storlek, i vilket ämne riksdagen år 1944 anhållit att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till ändrade regler, dels en av samarbetskommittén för partiellt arbetsföra i december 1947 ingiven framställning angående kompensation åt livräntetagare för försämrat penningvärde och fördyrade levnadskostnader. Den 7 februari 1949 remitterades till socialvårdskommittén en framställning från statstjänstemännens riksförbund angående sådan ändring av 1948 års lagstiftning om ändrade ersättningsbestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen m. m., att de förbättrade förmånerna komme även äldre livräntetagare till del.

I ett i januari 1949 avgivet betänkande angående ändrade bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, har socialvårdskommittén framlagt förslag rörande bl. a. omreglering av ersättningar till värnpliktiga och vissa andra kategorier av militär personal i äldre skadefall.

Kommittén får härmed överlämna betänkande med förslag till

- 1) förordning om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.;
- 2) förordning om tillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning om upphävande av förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m.;

4) förordning angående ändring i 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.; och

5) förordning angående ändring i 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.

Vid ärendets behandling har kommittén bestått av f. d. landshövdingen Bernh. Eriksson, ordförande, generaldirektören E. Bexelius, ledamöterna av riksdagens andra kammare grosshandlaren E. Birke och lasarettssysslomannen A. Hagård, redaktören L. Hartmann, generaldirektören K. J. Höjer, ledamöterna av andra kammaren fru Olivia Nordgren, ombudsmannen F. Persson och lantbrukaren A. P. Pettersson i Dahl samt barnavårdsdirektören O. R. Wangson.

Ledamoten Persson har icke deltagit i detta ärendes behandling.

Vid förslagets utarbetande har kommittén biträtt av ombudsmannen i svenska gjutareförbundet Oskar Berg, direktören i svenska lantbrukarnes olycksfallsförsäkringsbolag C. H. Hedenström, direktören i pappersmasseförbundet Gunnar Hultman, försäkringsrådet E. B. Löfmark och generaldirektören D. O. Östrand, vilka av chefen för socialdepartementet den 21 maj 1947 förordnades att såsom sakkunniga biträda kommittén vid dess översyn av olycksfallsförsäkringslagen.

Särskilda yttranden ha avgivits dels av ledamöterna Birke och Hagård, dels av ledamoten Olivia Nordgren och sakkunnige Berg, dels av sakkunnige Hedenström.

Kostnadsberäkningar ha utförts av förste aktuarien hos riksförsäkringsanstalten Arvid Månsson.

Såsom sekreterare har tjänstgjort e. o. förste byråsekreteraren hos riksförsäkringsanstalten E. M. Engström.

De ovan nämnda remisshandlingarna återgå härjämte.

Stockholm i februari 1949.

Underdånigst

BERNH. ERIKSSON

ERNST BEXELIUS

E. BIRKE

ALARIK HAGÅRD

LENNART HARTMANN

KARL J. HÖJER

OLIVIA NORDGREN

ANDERS PETTERSSON

OTTO WANGSON

/ *Martin Engström*

Förslag

till

Förordning om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som jämlikt någon av de i 2 § omförmälda lagar och författningar äger rätt till sjukpenning eller livränta i anledning av skada till följd av olycksfall, som inträffat före den 1 januari 1949, eller i anledning av sjukdom, som yppats före nämnda dag, äger under nedan stadgade förutsättningar erhålla tillägg av statsmedel till sjukpenningen eller livräntan. Har Konungen förordnat, att ersättning i anledning av sådan skada eller sjukdom skall utgå enligt grunderna i någon av ifrågavarande lagar och författningar, äger den ersättningsberättigade erhålla tillägg under enahanda förutsättningar. Vad nedan stadgas om skada skall tillämpas även beträffande sjukdom; och skall därvid skadan anses hava inträffat den dag sjukdomen yppades.

I fråga om tillägg som nu sagts skall, utöver vad denna förordning innehåller, i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat beträffande ersättningen.

2 §.

De lagar och författningar, som avses i 1 §, äro:

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete,

kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall,

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete,

kungörelserna den 30 november 1917 (nr 832) och den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning,

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig,

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar,

lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdoms-ersättning åt tvångsarbetare m. fl.,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdoms-
ersättning åt fångar m. fl.,

förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i
vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsätgård,

förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kropps-
skada, ådragen under hemvärnstjänstgöring,

förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kropps-
skada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret,

förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anled-
ning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, samt

kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kropps-
skada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.

3 §.

Tillägg till den skadade enligt denna förordning utgår allenast om arbets-
förmågan är nedsatt med minst 30 %. Är någon behäftad med två eller flera
skador, som medfört rätt till sjukpenning eller livränta enligt lag eller för-
fattning eller enligt Konungens förordnande, skall arbetsförmågans nedsätt-
ning anses motsvara det procenttal, som utgör summan av procenttalen för
de skilda skadorna.

Tillägg till sjukpenning eller livränta under tid före utgången av den månad,
varunder den skadade fyller sextiosju år, beräknas enligt nedanstående
tabell:

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före den 1 januari 1920	100	70	50
1 januari 1920—31 december 1926	80	60	40
1 januari 1927—31 december 1941	60	40	30
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

Tillägg till sjukpenning eller livränta, som för tid efter utgången av den
månad, varunder den skadade fyllt sextiosju år, utgives i anledning av skada,
som inträffat före den 1 januari 1941, utgår med 20 % av ersättningens
belopp.

4 §.

Utgå i anledning av den skadades död livräntor till make och barn till
makarna, äger den efterlevande maken, så länge livränta utgår till barnet, er-
hålla tillägg med det procenttal, efter vilket tillägg till den skadade enligt
3 § andra stycket skolat beräknas om arbetsförmågan varit nedsatt med över
50 men högst 75 %.

Tillägg till efterlevande i annat fall än i första stycket sägs utgives allenast om skadan inträffat före den 1 januari 1941 och utgör 20 % av livräntans belopp.

5 §.

Tillägg utgår jämväl då ersättningen utgives av arbetsgivare, som enligt gällande bestämmelser står självrisk, men ej då ersättningen grundas på annan frivillig försäkring än försäkring enligt kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2).

6 §.

Tillägg utgår ej då förordningen den 1949 (nr) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, äger tillämpning.

7 §.

Vid tilläggets beräkning skall i ersättningen inräknas förhöjning enligt kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m., tillägg enligt kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning, tillägg enligt förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, ävensom tillägg enligt av Konungen meddelade föreskrifter rörande förstärkning av vissa livräntor jämlikt i 2 § omförmäld lag den 11 juni 1937 (nr 348) och rörande dyrtidskompensation åt vissa ersättningstagare enligt omförmälda förordningar den 24 mars 1938 (nr 102 och 103).

8 §.

Överstiger sjukpenning eller livränta enligt lagen den 11 juni 1937 (nr 348) eller förordningen den 13 april 1940 (nr 213) motsvarande ersättning enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235), beräknad efter det i 9 § sistnämnda lag vid tiden för olycksfallet stadgade högsta beloppet för den årliga arbetsförtjänstens beräkning, skall det överskjutande ersättningsbeloppet icke tagas i betraktande vid tilläggets bestämmande.

9 §.

Vad som finnes stadgat rörande avdrag från ersättning till den som åtnjuter mot ersättningen svarande understöd skall äga tillämpning jämväl beträffande tillägg enligt denna förordning; och må avdrag från tillägget ske ändå att understödet ej var utfäst då skadan inträffade.

Avdrag från tillägget skall ock göras om och i den mån däremot svarande skadestånd enligt lag tillkommer ersättningstagaren, så ock i den mån med sådant skadestånd jämförlig ersättning utgår av statsmedel; dock att i först

nämnt fall tillägget må utgå utan avdrag, därest ersättningstagaren å statsverket överlätit mot tillägget svarande fordran hos den skadeståndspliktige.

Tillägg utgives ej om dess belopp efter ovan omförmält avdrag skulle understiga fem kronor för månad räknat.

10 §.

Har ersättningstagaren varit berättigad till tillägg enligt förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., skall tillägg enligt denna förordning utgöra lägst det belopp, varmed tillägg skolat utgå enligt nämnda förordning den 29 juni 1946 om denna alltjämt varit gällande. Har ersättningstagaren jämväl varit berättigad till tillägg enligt förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m., skall tillägget utgöra lägst det belopp, varmed tillägg skolat utgå om nämnda förordningar den 29 juni 1946 och den 30 juni 1943 alltjämt varit gällande.

Avdrag enligt bestämmelserna i 9 § må ej föranleda till att tillägg nedsattes under det belopp, som skolat utbetalas om förenämnda äldre förordningar alltjämt varit gällande.

Beloppet av tillägg enligt 4 § förordningen den 29 juni 1946 beräknas efter den ortsgrupp, som den skadade tillhörde vid utgången av år 1949.

11 §.

Tillägg bestämmes och utgives av riks försäkringsanstalten eller, där med avseende å ersättning, som enligt Konungens förordnande skall utgå enligt grunderna i någon av de i 2 § angivna lagar och författningar, Konungen förordnat att ersättningen skall utgivas av annan myndighet, av denna. Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger att samtidigt med utbetalning av ersättning förskottsvis utgiva tillägg enligt denna förordning.

12 §.

Över beslut av riks försäkringsanstalten rörande tillämpning av denna förordning må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till rådet eller i betalt brev med allmänna posten vara till rådet inkomna sist å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräknad då sådant skedde.

Försäkringsrådet äger upptaga ärende till prövning ändå att klagan icke förts.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Med avseende å försäkringsrådets behandling av ifrågavarande ärenden skall gälla vad i 6 § lagen om försäkringsrådet stadgas.

13 §.

De närmare föreskrifter som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1950 och äger tillämpning beträffande ersättning för tid efter ikraftträdandet.

Förslag

till

Förordning om tillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den som jämlikt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall äger rätt till livränta i anledning av olycksfall i arbete, som inträffat före den 1 januari 1949, äger under nedan stadgade förutsättningar erhålla tillägg av statsmedel till livräntan. Har Konungen förordnat, att livränta skall utbetalas enligt grunderna i sagda förordning, äger livräntetagaren erhålla tillägg under enahanda förutsättningar.

I fråga om tillägg skall, utöver vad denna förordning innehåller, i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat beträffande ersättningen.

2 §.

Tillägg till den skadade under tid före utgången av den månad, varunder han fyller sextiosju år, beräknas enligt nedanstående tabell:

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före den 1 juli 1942	50	40	20
från och med den 1 juli 1942	30	20	—

Tillägg till livränta, som för tid efter utgången av den månad, varunder den skadade fyllt sextiosju år, utgives i anledning av olycksfall, som inträffat före den 1 juli 1942, skall, om arbetsförmågan är nedsatt med minst 30 %, utgå med 20 % av livräntans belopp.

Är den skadade behäftad med två eller flera skador, som medfört rätt till livränta enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) eller till sjukpenning eller livränta enligt lag eller annan författning eller enligt Konungens förordnande, skall arbetsförmågans nedsättning anses motsvara det procenttal, som utgör summan av procentalen för de skilda skadorna. Med skada jämställs ersättningsberättigande sjukdom.

Utbytes livränta för viss tid mot sjukpenning, skall tillägg utan hinder därav fortfaara att utgå.

3 §.

Utgå i anledning av den skadades död livräntor till make och barn till makarna, äger den efterlevande maken, så länge livränta utgår till barnet, erhålla tillägg med det procenttal, efter vilket tillägg till den skadade enligt 2 § första stycket skolat beräknas om arbetsförmågan varit nedsatt med över 50 men högst 75 %.

Tillägg till efterlevande i annat fall än i första stycket sägs utgives allenast om olycksfallet inträffat före den 1 juli 1942 och utgör 20 % av livräntans belopp.

4 §.

Vid tilläggets beräkning skall i livräntan inräknas tillägg enligt kungörelsen den 30 april 1942 (nr 218) om höjning av vissa ersättningar enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375).

5 §.

Tillägg bestämmes och utgives av riks försäkringsanstalten.

6 §.

De närmare föreskrifter som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riks försäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1950 och äger tillämpning beträffande livränta för tid efter ikraftträdandet.

Förslag

till

Förordning om upphävande av förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m.

Härigenom förordnas, att förordningen den 29 juni 1946 angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., skall upphöra att gälla vid utgången av år 1949.

Förslag

till

Förordning angående ändring i 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Den skadades — — — sjukdomens yppande.

Den årliga arbetsförtjänsten må dock ej beräknas till högre belopp än tretusen kronor vid bestämmande av ersättning till den skadade för tid före utgången av den månad, varunder han fyller tjugufem år, och ej till högre belopp än tretusensexhundra kronor vid bestämmande av annan ersättning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1950 men äger ej tillämpning beträffande olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.

Förslag

till

**Förordning angående ändring i 3 § förordningen den 24 mars 1938
(nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt
fångar m. fl.**

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Den skadades — — — sjukdomens yppande.

Den årliga arbetsförtjänsten må dock ej beräknas till högre belopp än tretusen kronor vid bestämmande av ersättning till den skadade för tid före utgången av den månad, varunder han fyller tjugufem år, och ej till högre belopp än tretusensexhundra kronor vid bestämmande av annan ersättning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1950 men äger ej tillämpning beträffande olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.

Allmän motivering.

Dyrtidstillägg till vissa ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. ha utgått fr. o. m. år 1942. De ursprungliga bestämmelserna gällde i två år (SFS 1941:942). Nya bestämmelser utfärdades år 1943 (SFS 449). Även dessa gällde för två år, men giltighetstiden har sedermera utsträckts intill utgången av år 1949 (SFS 1948:426).

Genom de år 1946 och 1948 vidtagna ändringarna i 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete ha betydande höjningar av livräntornas maximitbelopp och andra förbättringar av ersättningsgrunderna kommit till stånd. Under förarbetena till 1946 års ändring väcktes fråga angående möjligheten att åstadkomma skälig kompensation åt livräntetagare, vilka till följd av tidigare maximeringsregler eller eljest oförmånligare ersättningsgrunder kommit i avsevärt sämre ställning än de skolat intaga vid tillämpning av de nya bestämmelserna. Detta spörsmål har förutsatts skola upptagas till utredning av socialvårdskommittén.

Sedan 1901 års lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete blivit avlöst av 1916 års olycksfallsförsäkringslag, genomfördes vissa höjningar av de enligt 1901 års lag utgående livräntorna. Så skedde redan

1918 för de i statens tjänst skadade och 1938 för andra fall. Dessa förhöjningar bekostas, liksom de ovannämnda dyrtidstilläggen, av statsmedel.

Vid den fortsatta översynen av olycksfallsförsäkringslagen ämnar kommittén undersöka, om någon form av indexreglering bör ifrågakomma. Även för den händelse att det skulle finnas möjligt och lämpligt att låta försäkringen bära vissa kostnader för indexreglerade tillägg, torde emellertid ersättnings-tilläggen i de före lagändringen inträffade fallen alltfort få bekostas av staten.

Statsmakternas beslut med anledning av det framlagda förslaget om indexreglering av folkpensionerna (SOU 1949: 7) torde — ehuru olycksfallsersättningarna ha en annan karaktär än folkpensionerna — kunna inverka på förutsättningarna för en eventuell indexreglering av ersättningarna.

De nuvarande dyrtidstilläggsbestämmelsernas giltighetstid utlöper såsom nämnts den 31 december 1949. Förslag till grunder för fortsatta tillägg bör således föreläggas riksdagen så snart ske kan.

Gällande bestämmelser.

Genom *kungörelse den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.* (ändr. 1930: 172) ha de där avsedda livräntorna enligt 1901 års olycksfallsersättningslag höjts med 125 %. Enligt *kungörelse den 3 juni 1938 (nr 216)* utges motsvarande tillägg till andra livräntor enligt 1901 års lag, dock ej till livränta efter lägre invaliditetsgrad än 30 %. Båda kungörelserna ha obegränsad giltighetstid. Med förhöjningen inräknad utgör livränta vid helinvaliditet 675 kronor om året. Härtill kommer f. n. dyrtidstillägg med 20 % (se nedan).

Enligt *förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.* skall den som äger rätt till sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt någon av vissa i 2 § av förordningen angivna lagar eller författningar, vara berättigad till dyrtidstillägg därå under de förutsättningar och i enlighet med de föreskrifter som stadgas i 3 § av förordningen. Har Konungen förordnat, att ersättning skall utgå enligt grunderna i någon av ifrågavarande lagar och författningar, skall dyrtidstillägg utgå även å sådan ersättning.

De lagar och författningar, som anges i 2 §, äro följande: lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; kungörelse den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning; kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.; förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats

av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig; förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar; förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare med flera; förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar med flera; kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning; förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; samt förordningen den 29 juni 1946 (nr 344) angående höjning av ersättningar, som utgå jämlikt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Å sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89), förordningen den 29 juni 1946 (nr 344) eller, såvitt angår ersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom som drabbat värnpliktig, förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) utgår enligt 3 § första stycket dyrtidstillägg med 40 % av förmånens belopp.

Dyrtidstillägg med 20 % utgår enligt 3 § andra stycket å sjukpenning eller livränta, vilken enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) utgives i anledning av olycksfall eller sjukdom, som före den 1 januari 1941 drabbat vid försvarsväsendet fast anställd, samt å livränta, vilken enligt annan i 2 § angiven lag eller författning än som nämnts i första stycket av 3 § utgives i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941. Dyrtidstillägg å livränta, som utgår enligt annan författning än förordningen den 18 juni 1927 (nr 234), skall fortfa ra att utgå utan hinder därav att livräntan för viss tid utbytes mot sjukpenning.

Det 20-procentiga tillägget utgår endast när arbetsförmågan är nedsatt med minst tre tiondelar. Tillägg utgår jämväl å livränta, som utgives av arbetsgivare, vilken enligt gällande bestämmelser står självrisk, men däremot icke å livränta, som grundas på frivillig försäkring. Tilläggen bestämmas och utgivas av riks försäkringsanstalten eller i vissa fall av annan myndighet som utgiver ersättningen. Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger att samtidigt med utbetalning av livränta förskottsvis utgiva dyrtidstillägg därå enligt förordningen. De bestämmelser i lag eller författning, som gälla beträffande ersättning, varå dyrtidstillägg utgår enligt förordningen, skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägget. De närmare föreskrifter som, utöver vad förordningen innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riks försäkringsanstalten.

Enligt förordning den 19 maj 1944 (nr 237) angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående

en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall m. m., skall i stort sett på enahanda sätt som enligt förutnämnda förordning den 30 juni 1943 (nr 449) utgå dyrtidstillägg till den som äger rätt till livränta på grund av försäkring enligt kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) eller nyssnämnda förordning den 11 juni 1918 (nr 375). Livräntetagare, som åtnjuter tillägg enligt kungörelse den 30 april 1942 (nr 218) om höjning av vissa ersättningar enligt förordningen den 11 juni 1918 (krigsolycksfall), är berättigad till dyrtidstillägg jämväl å tillägget. Dyrtidstillägget utgår å livränta eller livräntetillägg i anledning av olycksfall i arbete, som inträffat före den 1 juli 1942, därest den skadades arbetsförmåga är nedsatt med minst tre tiondelar. Dyrtidstillägget utgör 20 %. Även denna förordnings giltighetstid utlöper den 31 december 1949.

Enligt förordnande den 30 juni 1948 (i brev till statskontoret) skall dyrtidskompensation i vissa fall utges åt personer, som i anledning av olycksfall eller sjukdom, som inträffat efter 1941 års ingång, äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. eller förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl. Sådan dyrtidskompensation utges i den mån ersättningen understiger vad som skulle ha utgått om det i förordningarna fastställda maximibeloppet för den årliga arbetsförtjänsten — 1 764 kronor — höjts med 40 %. Också dessa föreskrifter gälla intill utgången av 1949.

Bestämmelsernas tillkomst.

Redan vid 1918 års riksdag fattades beslut om höjningar av livräntor enligt 1901 års lag till i statens tjänst skadade arbetare och deras efterlevande. Sedermera väcktes upprepade gånger förslag i riksdagen om höjning även av andra livräntor enligt 1901 års lag. Mot förslagen invändes bl. a., att om en statlig understödsverksamhet gentemot den invalida delen av befolkningen ifrågakomme vid sidan av pensionsförsäkringen, så borde den snarare avse dem som icke omfattats av 1901 års lag — t. ex. jordbrukets och sjöfartens olycksfalls-skadade — än dem som redan hade någon om ock ringa ersättning. När frågan slutligen löstes på grundval av en proposition vid 1938 års riksdag, intogo statsmakterna emellertid den ståndpunkten, att då staten en gång tillförsäkrat vissa behövande en rätt till understöd, så talade övertvägande skäl för att staten såvitt möjligt tillsåge, att denna rätt icke under förändrade förhållanden miste större delen av sitt värde (prop. nr 5, s. 15, stats- och andra lagutsk. utl. nr 3, s. 5).

Beslut om dyrtidstillägg till livräntor enligt 1916 års lag m. m. fattades vid 1941 års riksdag samtidigt med att ersättningsförbättringar för framdeles inträffande fall avvägabragtes genom höjning av maximibeloppet för den årliga arbetsförtjänstens beräkning. I vissa yttranden hade betänkligheter framförts mot att staten skulle åtaga sig att lämna dyrtidskompensation just till dem som kommit i åtnjutande av de utan behovsprövning utgående förmånerna från den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Socialvårdskommittén ansåg för sin del, att billighetsskäl talade för att dyrtidstillägg å livräntorna borde

utgå åtminstone i viss omfattning; ett statligt tillägg till socialförsäkringsförmåner syntes kommittén icke kunna tagas till intäkt för krav å statliga stödåtgärder inom andra försäkringsområden. Beträffande grunderna för dyrtidstilläggen var kommittén enig om att tillägg icke borde utgå å livräntor efter lägre invaliditetsgrader än 30 %. I övrigt ansåg majoriteten, att det icke kunde vara rimligt att med statsmedel och utan behovsprövning bisträcka dem som hade de högsta livräntorna, vilka överstege de inkomster som en avsevärd del av den arbetsföra befolkningen hade att nöja sig med. Majoriteten föreslog därför, att ett relativt högt tillägg skulle utgå å de lägsta livräntorna, förslagsvis 25 % på livräntor upp till 400 kronor, och att tilläggsprocenten vid högre livräntor skulle sjunka successivt, så att den bleve 0 vid en livränta om 1 600 kronor. Minoriteten förordade, att tilläggen skulle utgå efter ett enhetligt procenttal, enär det ingalunda vore säkert att de som hade de lägsta livräntorna vore de mest behövande. Statsmakterna följde den av minoriteten förordade linjen.

Vid dyrtidstilläggens tillkomst hade levnadskostnaderna sedan i juli 1939 stigit med ungefär 30 %. Enär de stora arbetstagargrupperna enligt det s. k. ramavtalet erhöilo kompensation för ungefär halva levnadskostnadsstegringen, bestämdes procentsatsen för dyrtidstillägg å livräntor till i allmänhet 15 %. År 1943, då levnadskostnadsstegringen utgjorde något över 40 %, höjdes den allmänna procentsatsen för livräntetilläggen till 20. Den högre dyrtidskompensationen å vissa ersättningar enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförfordningar m. m. är betingad av särskilda omständigheter.

Dyrtidstillägg utgavs från början icke å livräntor på grund av frivillig försäkring. Från denna regel gjordes ett avsteg år 1944 genom införandet av rätt till dyrtidstillägg i vissa fall å livräntor från den frivilliga fiskarförsäkringen. Andra lagutskottet uttalade därvid, att staten självfallet icke kunde åtaga sig att i vanliga fall fylla värdeminskning å försäkringsersättningar på grund av frivillig försäkring; fiskarförsäkringen intoge emellertid en särställning, som kommit till uttryck i de avsevärda statsbidragen (utlåt. nr 32, s. 3). Den till fiskarförsäkringen anknutna tilläggsförsäkringen för olycksfall utom arbete ansågs vara att jämställa med annan frivillig försäkring, varför dyrtidstillägg icke medgavs å livräntor på grund av sådana olycksfall.

Bestämmelserna om dyrtidstillägg å livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen äro tillämpliga beträffande de skadefall, som inträffat före utgången av år 1940. Som skäl för denna gränsdragning anfördes vid bestämmelsernas tillkomst, att livräntor på grund av senare inträffade olycksfall i regel torde ha beräknats med viss hänsyn till den efter krigsutbrottet höjda lönenivån. Bestämmelserna om dyrtidstillägg å livräntor från fiskarförsäkringen äro däremot tillämpliga beträffande de olycksfall, som inträffat under tiden fram till den 1 juli 1942. Detta sammanhänger med att försäkringen fr. o. m. nämnda dag påbyggdes med nya försäkringsklasser, för att de försäkrade skulle få möjlighet att höja försäkringsbeloppen med hänsyn till penningvärdets fall.

Väckta frågor om ändrade tilläggsgrunder.

I sitt år 1946 avgivna förslag om höjning av maximibeloppen för ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen upptog socialvårdskommittén även frågan om prolongering av bestämmelserna om dyrtidstillägg. Maximiersättningarnas höjning komme att leda till att ersättningar i nya skadefall kunde utgå med avsevärt högre belopp än i jämförliga äldre fall. Dylika ojämnheter hade även tidigare uppkommit i samband med förhöjningar av maximigränsen för arbetsförtjänsten. Stora skillnader mellan livräntornas realvärde i jämförliga fall kunde också föreligga till följd av att arbetsförtjänsten beräknats efter olika lönelägen. Vid dyrtidstilläggens tillkomst hade emellertid en differentiering av tilläggen efter nämnda förhållanden eller andra omständigheter icke ansetts kunna lämpligen ifrågakomma. Kommittén föreslog, att dyrtidstilläggsförordningens giltighetstid skulle förlängas ett år utan ändring av grunderna för tilläggens beräkning.

I yttrande över kommitténs förslag uttalade sig landsorganisationen för utredning angående möjligheten av att t. ex. genom särskilda ersättningstillägg åstadkomma en skälig kompensation åt livräntetagare, som till följd av tidigare maximeringsregler eller eljest oförmånligare beräkningsgrunder kommit i en i ersättningshänseende avsevärt sämre ställning än de skolat intaga vid tillämpning av de nya reglerna.

Departementschefen anförde, att det av landsorganisationen berörda spörsmålet lämpligen syntes böra bli föremål för övervägande vid kommitténs fortsatta översyn av hithörande lagstiftning. Till detta uttalande anslöt sig vederbörande riksdagsutskott, och riksdagen godkände utskottets utlåtande (skr. nr 394).

Då dyrtidstilläggsförordningens giltighetstid vid 1948 års riksdag förlängdes intill utgången av år 1949, förutsattes åter att frågan om grunderna för tilläggen skulle tagas under omprövning. Departementschefen anförde i detta sammanhang följande.

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår hade i december 1947 stigit till 169 men visar för mars 1948 en nedgång till 164. Nedgången beror dock väsentligen på skattereformen och tillkomsten av de allmänna barnbidragen. Ett motsvarande index, vari varken skatter eller sociala förmåner ingå, uppvisar en stegring från december 1947 till mars 1948 med fem enheter eller från 158 till 163. Beträffande de stora arbetstagargruppernas kompensation för levnadskostnadsökningen skedde fr. o. m. den 1 maj 1947 den ändringen, att procenttalet för dyrtidskompensationen genom nytt ramavtal höjdes från 20,7 till 25,7. De senaste årens avtalsuppgörelser ha i övrigt medfört vissa löneförbättringar. I och för sig kunde nu angivna förhållanden anses innebära anledning att överväga en förbättring av dyrtidstilläggen å här ifrågasvarande ersättningar. Emellertid framgår av en av socialvårdskommittén gjord utredning med förslag till ändringar i olycksfallsförsäkringslagen m. m., att kommittén inom kort kommer att upptaga till behandling frågan om ändrade grunder för dyrtidstilläggens beräkning. Kommittén har föreslagit, att gällande bestämmelser i ämnet skola tills vidare givas fortsatt giltighet under

ytterligare ett år. Några erinringar mot kommitténs förslag i denna del ha icke framställts i remissyttrandena och jag finner mig kunna ansluta mig till förslaget.

Genom de under åren 1941 och 1946 vidtagna ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen ha betydande höjningar av ersättningarnas maximibelopp kommit till stånd, och ytterligare höjningar ha föreslagits i en denna dag beslutad proposition. Under förarbetena till 1946 års ändring väcktes fråga om möjligheten att åstadkomma skälig kompensation åt livräntetagare, vilka till följd av tidigare maximeringsregler eller eljest oförmånligare ersättningsgrunder kommit i avsevärt sämre ställning än de vid tillämpning av de höjda maximibeloppen skolat intaga. Vid anmälan i statsrådet av ärendet framhöll jag, att detta spörsmål lämpligen borde bli föremål för övertäganden vid socialvårds-kommitténs fortsatta utredning rörande revision av olycksfallsförsäkringslagstiftningen, vilket enligt vad jag inhämtat även kommer att bli fallet.

Andra lagutskottet förklarade sig vilja understryka angelägenheten av att förslag till frågans lösning snarast förelades riksdagen; många av de ifrågasvarande livräntetagarna befunde sig i en ekonomiskt ytterst bekymmersam situation.

Kommitténs förslag rörande tillägg till ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Med dyrtidstilläggen har åsyftats att bereda ersättningstagarna en viss kompensation för levnadskostnadsstegringen efter 1939. Den nu aktuella frågan är i vad mån en reell höjning av ersättningarna i äldre fall bör komma till stånd på grund av de vid olika tillfällen genomförda förbättringarna av ersättningsgrunderna för nya fall.

Maximibeloppet för den årliga arbetsförtjänstens beräkning var under de båda första åren efter olycksfallsförsäkringslagens ikraftträdande, 1918 och 1919, 1 800 kronor. För skadefall från åren 1920—1926 är maximibeloppet 2 400 kronor, för fall från åren 1927—1941 3 000 kronor, för fall från tiden 1942 — den 30 juni 1946 3 900 kronor, för fall från tiden den 1 juli 1946—den 31 december 1948 4 800 kronor och för fall därefter 7 200 kronor.

För att klarlägga maximeringsreglernas och lönenivåns inverkan på ersättningarnas storlek har undersökts, huru de enligt 9 § olycksfallsförsäkringslagen beräknade årsförtjänsterna varierat i sådana under åren 1918—1945 hos andra arbetsgivare än staten inträffade skadefall, som medfört varaktig eller temporär invaliditet. Medeltal ha framräknats för manliga och kvinnliga skadade inom de större yrkesgrupperna. Stora skillnader föreligga mellan medeltalen för olika yrkesgrupper och mellan talen för manliga och kvinnliga skadade, men de relativa förskjutningarna från år till år visa sig ha skett tämligen parallellt för de olika kategorierna. I tab. (s. 74) återges medeltalen för manliga invalider inom samtliga yrkesgrupper tillsammans och inom yrkesgrupperna jordbruk och industri m. m. hos större arbetsgivare:

Tab. 1.

Olycksfallsår	Medeltal av manliga invaliders beräknade årsförtjänster			
	samtliga yrken		jordbruk	industri m. m.
	belopp	index		
1918	1 582	100	1 360	1 613
19	1 651	104	1 489	1 711
20	2 100	133	1 856	2 209
21	2 094	132	1 815	2 259
22	1 895	120	1 599	2 048
23	1 805	114	1 390	1 939
24	1 804	114	1 324	1 965
25	1 773	112	1 339	1 990
26	1 799	114	1 379	1 997
27	1 943	123	1 427	2 153
28	1 950	123	1 369	2 199
29	1 941	123	1 344	2 206
30	1 997	126	1 311	2 289
31	1 965	124	1 354	2 279
32	1 857	117	1 321	2 254
33	1 776	112	1 307	2 125
34	1 821	115	1 262	2 164
35	1 854	117	1 307	2 209
36	1 929	122	1 377	2 248
37	2 010	127	1 452	2 312
38	2 090	132	1 614	2 395
39	2 174	137	1 711	2 461
40	2 247	142	1 650	2 555
41	2 302	146	1 774	2 671
42	2 725	172	1 988	3 184
43	2 917	184	2 178	3 333
44	3 044	192	2 532	3 450
45	3 179	201	2 746	3 522

I tab. 2 återges de årliga livräntebelopp vid helinvaliditet, som motsvara de i tab. 1 angivna medelförtjänsterna för samtliga yrken, och livräntornas maximalbelopp under olika tider.

Tab. 2.

Olycksfallsår	Livränta för helinvalid			Olycksfallsår	Livränta för helinvalid		
	medeltal	maximum			medeltal	maximum	
		normalt	för hjälplös			normalt	för hjälplös
1918	1 055	1 200	samma	1933	1 184	2 000	3 000
19	1 101	1 200	»	34	1 214	2 000	3 000
20	1 400	1 600	»	35	1 236	2 000	3 000
21	1 396	1 600	»	36	1 286	2 000	3 000
22	1 263	1 600	»	37	1 340	2 000	3 000
23	1 203	1 600	2 400	38	1 393	2 000	3 000
24	1 203	1 600	2 400	39	1 449	2 000	3 000
25	1 182	1 600	2 400	40	1 498	2 000	3 000
26	1 199	1 600	2 400	41	1 535	2 000	3 000
27	1 295	2 000	3 000	42	1 817	2 600	3 900
28	1 300	2 000	3 000	43	1 945	2 600	3 900
29	1 294	2 000	3 000	44	2 029	2 600	3 900
30	1 331	2 000	3 000	45	2 119	2 600	3 900
31	1 310	2 000	3 000				
32	1 238	2 000	3 000				
					¹ / ₇ 46— ³¹ / ₁₂ 48		
					Fr. o. m. 1949 i åldrarna	3 200	4 800
					18—67 år	6 600	8 400

A livräntor på grund av olycksfall före år 1941 utgår vid minst 30 % invaliditet dyrtidstillägg med 20 %. Med detta tillägg inräknat blir maximibeloppet av livränta till invalid, som ådragit sig skadan 1918 eller 1919, endast 1 440 kronor. Maximibeloppet av livränta på grund av olycksfall under 1949 är, såsom framgår av tabellen, 6 600 kronor, eventuellt vårdbidrag oräknat.

Minimibeloppet för den årliga arbetsförtjänstens beräkning är för olycksfall under åren 1918 och 1919 300 kronor, för olycksfall 1920—1948 450 kronor och numera 900 kronor. Lägsta beloppet av livränta till helinvalid varierar därför från 240 kronor (inklusive dyrtidstillägg) för de under åren 1918—1919 skadade till 825 kronor i åldrarna 18—67 år och 600 kronor i övriga åldrar för dem som skadats efter år 1948.

Av det anförda framgår, att synnerligen betydande skillnader mellan ersättningarna till dem, som skadats under olika tider, uppkommit till följd av de vid olika tillfällen företagna ändringarna i ersättningsbestämmelserna och att även variationerna i lönenivån medfört avsevärda olikheter.

Vid tillkomsten av de gällande bestämmelserna om förbättring av ersättningar enligt 1901 års lag och bestämmelserna om dyrtidstillägg anfördes, såsom förut nämnts, betänkligheter mot att staten påtog sig särskilda förpliktelser gentemot dem, som till skillnad från skadade inom andra grupper omfattats av bestämmelserna i 1901 och 1916 års lagar. Samma invändning kan framställas mot de förbättringar, varom nu är fråga. De rådande skillnaderna mellan ersättningarna i fall, som inträffat vid olika tidpunkter men i övrigt äro av jämförlig beskaffenhet, måste emellertid enligt kommitténs mening anses oskäligt stora. Att de lagstadgade olycksfallsersättningarna icke tillkomma alla, som skadats under förvärvsarbete, finner kommittén icke vara ett tillräckligt skäl mot en i och för sig rimlig utjämning av förmånerna till dem, som genom lagstiftningen blivit tillförsäkrade ersättningsrätt.

Vid bestämmandet av ersättningstillägg i de äldre fallen måste en avvägning ske mellan skälighets-, kostnads- och administrativa synpunkter. Här nedan redogöres först för de allmänna överväganden, som ligga till grund för kommitténs förslag. Därefter diskuteras den närmare utformningen av reglerna för ersättningstilläggens storlek.

Det torde till en början kunna konstateras, att ersättningstilläggen icke kunna konstrueras så, att de sammanlagda förmånerna bli av samma storlek som ersättningar i jämförliga fall enligt olycksfallsförsäkringslagens nya grunder. De uppgifter, som i de äldre fallen finnas om de skadades inkomstförhållanden, äro i betydande omfattning icke så beskaffade, att en dylik omräkning är möjlig. I de fall, där arbetsförtjänsten överstigit det vid tiden i fråga gällande maximibeloppet, har någon närmare utredning icke verkställts. Att beräkna vilken inkomst den skadade numera skulle ha kunnat påräkna, om olycksfallet icke hade inträffat, måste i äldre fall ofta vara ogörligt.

En uppräknig av ersättningarna i de äldre fallen till de belopp, som utgå i jämförliga nya fall, torde sålunda få anses vara utesluten redan av praktiska skäl. Men även andra skäl tala emot en uppräknig av detta slag. Många av ersättningstagarna ha nu uppnått sådan ålder, att de lämnat arbetslivet eller ha nedsatt arbetsförmåga oavsett skadan. I dessa och andra fall erhållas icke sällan vissa tillskott i form av folkpension m. m. Vidare måste man räkna med att de skadade i stor utsträckning kunnat genom övergång till nytt yrke och genom annan anpassning minska skadornas faktiska betydelse för förvärvsförmågan. Sådana anpassningsmöjligheter föreligga givetvis främst för de partiellt invalida. En allmän omprövning av invaliditetsgraderna i samband med ersättningarnas uppräknig torde icke böra ifrågakomma, i synnerhet som det ofta måste vara mycket vanskligt att avgöra, i vad mån numera förefintlig invaliditet är att tillskriva skadans följder eller andra omständigheter såsom åldersförändringar och sjuklighet.

Återhållsamhet vid ersättningstilläggens bestämmande är även motiverad såväl från finansiell synpunkt som på grund därav att ståndpunkt ännu icke tagits till den i inledningen berörda frågan om ett system med indexbestämda ersättningsskalor.

En generell höjning av de nuvarande dyrtidstilläggen är icke lämplig. Ett höjt enhetligt tillägg skulle nämligen accentuera det förhållandet, att de, som fått sina ersättningar bestämda efter de oförmånligaste grunderna, också få de lägsta tilläggen, och dessutom skulle skillnaden mellan ersättningstagare med och utan tillägg komma att skärpas alltför mycket.

De rådande skillnaderna mellan ersättningarna till skadade med samma grad av invaliditet bero ingalunda helt på variationerna i lönenivån och ändringarna i fråga om maximibeloppens storlek. Stora olikheter ha också uppkommit till följd av löneskillnaderna mellan arbetstagare med olika sysselsättning, arbetsförmåga o. s. v. Dessa skillnader, som äro en konsekvens av den för försäkringen grundläggande principen att ersättningarna skola graderas efter den förlorade arbetsinkomsten, böra uppenbarligen icke utjämnas genom de nu ifrågavarande ersättningstilläggen. På grund härav böra tilläggen vara procentuella liksom de nuvarande dyrtidstilläggen. Men till skillnad från dessa böra de nya tilläggen graderas så, att procenttalet blir större för dem, som skadats då maximiersättningarna och lönerna voro låga, än för de under senare tid skadade.

De proportionsvis lägsta ersättningarna ha tillfallit skadade, vilkas årliga arbetsförtjänster avsevärt överstigit de förut gällande låga maximibeloppen. Å andra sidan äro ersättningarna i dessa fall till beloppet större än ersättningarna i övriga fall från samma tider. Att verkställa omräkningar av arbetsförtjänsterna skulle, såsom förut berörts, möta oöverstigliga hinder. Det synes således icke möjligt att låta olika tilläggsgrunder gälla för samtidigt inträffade fall vid och under maximigränsen.

Från administrativ synpunkt är önskvärt, att antalet grupper med olika procenttal för tilläggen blir så litet som möjligt.

Enligt de äldre bestämmelserna ha *invalidlivräntorna* vid såväl helinvaliditet som partiell invaliditet motsvarat $\frac{2}{3}$ av det teoretiska inkomstbortfallet. Detta har emellertid betytt, att den icke kompenserade förlusten varit mycket avsevärd för dem, som i arbetsför ålder drabbats av höggradig invaliditet men vida mindre för skadade med låg invaliditet. På grund härav och med hänsyn jämväl till anpassningsmöjligheterna vid de lägre invaliditetsgraderna uppställdes vid 1948 års lagändring nya grunder för livräntornas beräkning. För de efter 1948 års utgång inträffade fallen gäller således, att skadade med minst 30 % invaliditet i åldrarna 18—67 år erhålla en livränteförhöjning, som stiger progressivt med invaliditetsgraden. Vid helinvaliditet motsvarar den förhöjda livräntan $\frac{11}{12}$ av den beräknade årliga arbetsförtjänsten. Denna omvärdering av invaliditetsfallen bör givetvis beaktas vid bestämmandet av ersättningstillägg i de äldre fallen.

Förut har nämnts, att 30 % invaliditet uppställts som minimigräns även för dyrtidstilläggen och de år 1938 beslutade tilläggen till vissa livräntor enligt 1901 års lag. Samma minimigräns är lämplig för de nu ifrågavarande ersättningsförbättringarna. Till livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen åt skadade över 67 år böra tillägg icke utgå i större utsträckning än hittills (20 % tillägg vid minst 30 % invaliditet på grund av olycksfall före år 1941).

På grund av det anförda förordar kommittén följande skala för tillägg å livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen till skadade under 67 år:

Tab. 3.

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före den 1 januari 1920	100	70	50
1 januari 1920—31 december 1926	80	60	40
1 januari 1927—31 december 1941	60	40	30
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

För indelningen av fallen efter tidpunkten för skadans inträffande ha de vidtagna ändringarna av maximibeloppen för den årliga arbetsförtjänstens beräkning varit bestämmande. Denna periodindelning kan också i det hela anses lämplig med hänsyn till de i tab. 1 redovisade variationerna av medelförtjänsten. Att vissa ojämnheter uppkomma vid gränserna kan icke undvikas utan att skalan blir alltför komplicerad.

Den livränteförhöjning, som enligt olycksfallsförsäkringslagens nya grunder utgår i åldrarna 18—67 år vid minst 30 % invaliditet, utgör vid helinvaliditet 37,5 % av grundlivräntan, vid 80 % invaliditet 34,4 %, vid 75 % invaliditet 33,3 %, vid 55 % invaliditet 27,3 %, vid 50 % invaliditet 25 % och vid 30 % invaliditet 8,3 %. Motsvarande förhöjningar skulle tillfalla livräntetagarna i äldre fall, om de nya ersättningsgrunderna i lagen gjordes tillämpliga på dem

utan omräkning av de årliga arbetsförtjänsterna. På grund härav ha de nu ifrågavarande ersättningstilläggen ansetts kunna för dem, som skadats efter den 30 juni 1946 och äro under 67 år, föreslås till 30 % vid invaliditetsgrader över 75 % och till 20 % vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 %. Något tillägg i fall från samma tid vid lägre invaliditetsgrader har, särskilt med hänsyn till anpassningsmöjligheterna, icke föreslagits.

De föreslagna procentalen för äldre fall vid invaliditetsgrader över 75 % ha ansetts motiverade med hänsyn till de i tab. 2 redovisade skillnaderna mellan ersättningsnivåerna.

Procentalen för sådana före 1946 års lagändring inträffade fall, som medföra minst 30 men högst 50 % invaliditet, ha ansetts kunna skäligen bestämmas till hälften av motsvarande procenttal vid invaliditetsgrader över 75 %. För fall från samma tider med mer än 50 men högst 75 % invaliditet ha procentalen valts så, att de ligga mitt emellan talen för fall med högre och lägre invaliditet; avrundning nedåt till jämnt tiotal har gjorts för fallen från första och tredje perioderna.

I tab. 4 härnedan lämnas exempel på storleken av de nu utgående ersättningarna vid helinvaliditet — med dyrtidstilläggen i de före år 1941 inträffade fallen inräknade — och motsvarande belopp med de ovan föreslagna tilläggen. Livräntornas medelbelopp ha liksom i tab. 2 beräknats efter de i tab. 1 angivna medelförtjänsterna för samtliga yrken.

Tab. 4.

Olycksfallsår	Ersättning till helinvalid utan hjälplöshetstillägg			
	medeltal		maximum	
	nu utgående belopp	föreslaget belopp	nu utgående belopp	föreslaget belopp
1918	1 266	2 110	1 440	2 400
1919	1 321	2 202	1 440	2 400
1920	1 680	2 520	1 920	2 880
1926	1 439	2 158	1 920	2 880
1927	1 554	2 072	2 400	3 200
1941	1 535	2 456	2 000	3 200
1942	1 817	2 544	2 600	3 640
1945	2 119	2 967	2 600	3 640
1948	—	—	3 200	4 160

Av tabellen framgår, att de angivna ersättningstilläggen vid de högsta invaliditetsgraderna skulle i enlighet med de uppställda förutsättningarna medföra en avsevärd men långtifrån fullständig utjämning av ersättningsnivån. Ersättningsskillnaderna för fall med över 50 men högst 75 % invaliditet komma att utjämnas i mindre grad, skillnaderna för fall med 30—50 % invaliditet än mindre, och skillnaderna vid lägre invaliditetsgrader än 30 % komma att kvarstå oförändrade. Mycket vägande skäl finnas emellertid för att på föreslaget sätt gradera tilläggsprocenten efter skadans svårighetsgrad. I det föregående har framhållits, att anpassningsmöjligheterna äro mindre i de svårare fallen

än i de lindrigare och att de nya ersättningsgrunderna i olycksfallsförsäkringslagen inneburit en omvärdering av invaliditetsfallen. Därtill kommer, att relativt stora tillägg till de svårast skadade draga förhållandevis små kostnader, enär dessa fall äro ett mindretal.

För resultatet av de verkställda kostnadsberäkningarna redogöres i det följande.

Dyrtidstillägg till *sjukpenning* enligt olycksfallsförsäkringslagen har icke medgivits, enär dylik ersättning i allmänhet icke förekommer i äldre fall. Om emellertid livränta, varå dyrtidstillägg utgår, för viss tid utbytes mot sjukpenning, skall dyrtidstillägg med oförändrat belopp utgå under tiden i fråga. Tilläggets storlek i sådant fall blir således beroende av den vid livräntans bestämmande beräknade invaliditetsgraden. Har livränta tillerkänts endast för en del av den tid, under vilken sjukdomen varar, utges intet dyrtidstillägg efter den fastställda livräntetidens utgång. Dessa irrationella konsekvenser skulle bli än mera framträdande efter de föreslagna höjningarna av livräntetilläggen.

Vid 1948 års ändringar i olycksfallsförsäkringslagen har en helt ny sjukpenningsskala intagits i lagen. Inkomstklasserna ha ändrats, sjukpenningens genomsnittliga storlek har ökats, och ett familjetillägg av 1 krona 50 öre för dag utgår i vissa fall.

Till undvikande av orimliga resultat bör ersättningstillägg medgivas även å sjukpenning. Den enklaste och även i övrigt lämpligaste anordningen torde vara, att tilläggen bestämmas efter samma procenttal som tillägg till livränta vid samma nedsättning av arbetsförmågan.

I fråga om *efterlevandelivräntorna* innebära de nya ersättningsgrunderna i olycksfallsförsäkringslagen, att makelivräntan höjts från $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst och att högsta sammanlagda årsbeloppet av livräntor till flera efterlevande höjts från $\frac{2}{3}$ till $\frac{5}{6}$ av årsförtjänsten. Livränta till barn utgör fortfarande $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, och högsta beloppet av de efter behovsprövning utgående livräntorna till föräldrar utgör fortfarande $\frac{1}{4}$ av den årliga arbetsförtjänsten.

Dyrtidstillägg till efterlevande utgår enligt nu gällande bestämmelser med 20 %, såvida olycksfallet inträffat före år 1941.

Huruvida tillägg utöver de nu utgående dyrtidstilläggen bör medgivas efterlevande make, är en svårbedömd fråga. Om hänsyn endast togs till den vid 1948 års lagändring företagna höjningen av makelivräntan från $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av den avlidnes arbetsförtjänst, kunde det anses skäligt att medge generella tillägg till makelivräntorna i de äldre fallen. Arbetsföra änkor ha emellertid icke sällan möjligheter till självförsörjning, i synnerhet om de icke ha minderåriga barn. Framför allt bör emellertid beaktas, att utredning pågår rörande änkepensioneringen och stöd i andra former åt familjer vid försörjarens frånfälle (änkepensioneringskommittén). Det främsta spörsmålet vid denna utred-

ning avser enligt direktiven införandet av en bidragsform under den närmaste tiden efter försörjarens frånfälle. Men även åtgärder till underlättande av änkers inträde i förvärvslivet skola övervägas, och sambandet med andra stödformer skall ägnas uppmärksamhet.

Att i förevarande sammanhang medge änkor rätt till tillägg efter ekonomisk behovsprövning eller annan individuell prövning kan enligt kommitténs mening icke ifrågakomma. Vid sådant förhållande finner kommittén det vara i hög grad tveksamt, om tillägg nu böra medgivas utöver dyrtidstillägg enligt oförändrade grunder. Generella tillägg till änkor skulle draga betydande kostnader.

Då ett framträdande behov av ersättningsförbättringar emellertid ofta föreligger för änkor, som ha att draga försorg om minderåriga barn, har kommittén i nuvarande läge stannat för att föreslå, att tillägg skall medges åt änka med livränteberättigat barn (d. v. s. sådant barn med den avlidne som är yngre än 16 år). Dessa tillägg ha ansetts böra bestämmas efter samma procenttal som tilläggen till skadade med över 50 men högst 75 % invaliditet. Samma regel bör gälla för de sällsynta fall, då änkring uppbär livränta, när han varit för sitt uppehälle av den avlidnas arbete beroende. Tillägg till makelivränta i andra fall än de nu nämnda bör liksom f. n. utges med 20 % då olycksfallet inträffat före år 1941.

För barn och föräldrar har kommittén icke funnit skäl föreslå livräntetillägg utöver de nu utgående dyrtidstilläggen..

Makes rätt till livränta upphör vid omgifte. Har det nya äktenskapet ingåtts före sextio års ålder, utges ett kapital för en gång. I de äldre fallen motsvarar kapitalbeloppet $\frac{3}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, d. v. s. i regel tre årsbelopp av livräntan, oräknat å denna utgående dyrtidstillägg i de före år 1941 inträffade fallen. Vid 1948 års lagändring höjdes kapitalet i samma proportion som livräntan och motsvarar därför i nya fall hela beloppet av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Ett nytt äktenskaps konsekvenser för ersättningsrätten kunna givetvis vara av betydelse för om omgifte skall komma till stånd eller icke. Kommittén har därför övervägt, huruvida ersättningen vid omgifte i de äldre fallen borde förbättras antingen genom någon höjning av engångsbeloppen eller genom att änkor med livränteberättigade barn medgaves rätt att åtnjuta de ovan föreslagna livräntetilläggen även efter omgifte. Denna fråga synes emellertid icke böra bedömas fristående från de aktuella spörsmålen om ändringar i bestämmelserna angående familjepensionering, makars beskattning och makes underhållsskyldighet mot andre makens barn. Vidare bör beaktas, att en eventuell indexreglering av ersättningarna kan medföra ändrade förutsättningar för frågans lösning. På grund av de nämnda omständigheterna och då kommittén utgått från att endast de förbättringar, som kunna betraktas som särskilt angelägna, böra ifrågakomma i nu förevarande sammanhang, föreslås ingen utökning av ersättningen till make vid omgifte.

Kommitténs förslag i övrigt.

I kommitténs i januari 1949 avgivna betänkande angående ändrade bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, har kommittén framlagt förslag till särskild författning rörande omreglering av ersättningar enligt *1909 års militärsättningsförordning* ävensom ersättningar enligt *1927 års militärsättningsförordning* till värnpliktiga m. fl. i äldre fall. Förslaget innebär bl. a., att förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., icke skall äga tillämpning beträffande de omreglerade ersättningarna. Vissa bestämmelser ha dock föreslagits till förhindrande av att ersättningsminskning uppkommer i sådana fall då den provisoriska förbättringen enligt 1946 års förordning är större än förhöjningen enligt omregleringsförslaget.

Tillägg till övriga ersättningar enligt 1927 års militärsättningsförordning ävensom ersättningar enligt *förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring*, torde böra utgå enligt samma grunder som tillägg till ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen. Även i dessa fall bör dock tillses, att tillägget icke blir lägre än utgående provisoriskt tillägg enligt ovannämnda förordning den 29 juni 1946. Detsamma gäller beträffande sådana ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen, å vilka provisoriskt tillägg utgår enligt 1946 års förordning.

Livräntor enligt *1901 års olycksfallsersättningslag* utgå med enhetliga belopp, oberoende av den skadades tidigare arbetsförtjänst. Vid helinvaliditet uppgår livräntan jämte därå utgående förhöjning (SFS 1921: 410 och 1938: 216) till 675 kronor för år räknat, exklusive dyrtidstillägget. Livräntor enligt *kungörelsen den 2 oktober 1908 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* utgår enligt grunderna i 1901 års lag men utan omförmälda förhöjning, varför livränta vid helinvaliditet utgör 300 kronor för år, exklusive dyrtidstillägget. Ehuru de nu nämnda livräntorna sålunda bestämts enligt andra grunder än livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen, böra de här ifrågavarande tilläggen lämpligen bestämmas efter samma grunder som tilläggen till livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen. Därav följer, om kommitténs förslag godtages, att förhöjt tillägg ifrågakommer endast för livräntetagare under 67 år med minst 30 % invaliditet.

Enligt *förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* hänföres den försäkrade vid försäkringens meddelande till en av de i förordningen angivna sju försäkringsklasserna. För varje klass finnes en antagen årlig arbetsförtjänst, efter vilken ersättningens storlek bestämmas med tillämpning i stort sett av olycksfallsförsäkringslagens regler. Mellan de fem lägsta klasserna — där de antagna arbetsförtjänsterna variera från 600 till 1 800 kronor — ha de försäkrade fritt val, under det att försäkring i någon av de båda högsta klasserna må äga rum endast om försäkringstagarens årliga arbetsförtjänst kan beräknas

uppgå till minst den antagna arbetsförtjänsten i klassen (2 100 och 2 400 kronor). Före den 1 juli 1942 funnos endast de tre lägsta av de nuvarande sju klasserna; den högsta antagna årsförtjänsten var då så låg som 1 200 kronor. I fråga om olycksfall efter 1948 års utgång har invaliditets- och dödsfallsersättningarnas storlek i förhållande till den beräknade årliga arbetsförtjänsten höjts på enahanda sätt som enligt olycksfallsförsäkringslagen. Hel sjukpenning varierar från 1 krona 10 öre för dag i lägsta klassen till 4 kronor 40 öre i den högsta; vid sidan av sjukpenning enligt förordningen kan, till skillnad från vad fallet är beträffande sjukpenning enligt olycksfallsförsäkringslagen, full sjukpenning utgå från erkänd sjukkassa. Det har förutsatts, att socialvårdskommittén skall överväga ändrade regler om bl. a. sjukpenningarnas storlek i samband med utredning om utvidgning av den sociala olycksfallsförsäkringen till andra kategorier av självständiga yrkesutövare (prop. 1948: 236, s. 14 ff.). Innan resultatet av denna översyn föreligger, torde några tillägg till sjukpenningarna icke böra ifrågakomma.

Beträffande tillägg till livräntor enligt fiskarförsäkringsförordningen i anledning av olycksfall i arbete, som inträffat efter det att nuvarande bestämmelser om försäkringsklasserna trädde i kraft den 1 juli 1942, torde samma regler böra gälla som för tillägg till livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen i sådana fall då skadan inträffat efter 1946 års höjning av maximibeloppen. Kommittén föreslår således, att tillägg till invalidlivräntor enligt fiskarförsäkringsförordningen i anledning av olycksfall i arbete efter den 30 juni 1942 skall intill 67 års ålder utgå med 30 % vid invaliditetsgrader över 75 % och med 20 % vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 %. I de före den 1 juli 1942 inträffade fallen böra förmånligare tillägg utges till invalider under 67 år, förslagsvis med 50 % vid invaliditetsgrader över 75 %, med 40 % vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 %, samt med 20 % vid 30—50 % invaliditet. Enär klasssystemet var oförändrat intill 1942 års ändring, böra enhetliga tilläggsregler gälla för de äldre fallen. Enligt vad kommittén inhämtat, ha de olycksfall, som nu föranleda utgivande av livränta till skadade under 67 år med minst 30 % invaliditet, samtliga inträffat efter år 1927. Tillägg till änkor med livränteberättigade barn böra, såsom ovan föreslagits beträffande livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen, beräknas efter samma procenttal som tilläggen till invalider under 67 år vid invaliditetsgrader över 50 men ej över 75 %. Tillägg till andra efterlevande och till invalider över 67 år med minst 30 % invaliditet böra liksom f. n., utges med 20 % om olycksfallet inträffat före den 1 juli 1942. Enligt kungörelsen den 30 april 1942 (nr 218) utgående tillägg av 50 % till livränta i anledning av krigsolycksfall torde böra inräknas i livräntan, liksom enligt de nu gällande dyrtidstilläggsbestämmelserna.

Livränta enligt förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, motsvarar livränta enligt olycksfallsförsäkringslagens äldre bestämmelser efter en beräknad årlig arbetsför-

tjänst av 2 400 kronor, fränsett vissa särbestämmelser om avdrag för understöd av motsvarande slag. I fråga om tillägg till dessa livräntor böra samma regler kunna gälla som beträffande tillägg till livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Ersättningsbestämmelserna i *lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer* äro förmånligare än olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser. Maximibeloppet för arbetsförtjänstens beräkning har intill år 1949 varit högre än enligt olycksfallsförsäkringslagen, nämligen 4 800 kronor intill den 1 maj 1943 och 6 240 kronor därefter. Fortfarande gäller en särbestämmelse om den beräknade arbetsförtjänstens minimibelopp, som intill den 17 december 1943 var 2 900 kronor och numera är 3 600 kronor; de ersättningar som före lagändringen beräknats efter lägre arbetsförtjänst än 3 600 kronor ha genom tillägg av statsmedel höjts till de nya minimibeloppen. Vid bestående invaliditet och vid dödsfall utges även ersättningar i form av kapitalbelopp. Dyrtidstillägg å ersättningarna utgår ej. Att utesluta ersättningstagarna enligt krigsförsäkringslagen från de nu ifrågavarande ersättningstilläggen är däremot icke motiverat. Tilläggen böra dock begränsas på sådant sätt, att de icke beräknas på högre ersättning än maximiersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen i motsvarande fall. Samma regler böra gälla för de enligt krigsförsäkringslagens grunder bestämda ersättningarna enligt *förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsätgård*.

Samma regler för ersättningstillägg som i fråga om ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen böra gälla beträffande ersättningar enligt *lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar*, *förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret*, *förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt*, och *kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.*

Slutligen böra samma regler som för ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen gälla också beträffande ersättningar enligt *förordningarna den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. och fångar m. fl.* I ersättningen bör inräknas den särskilda »dyrtidskompensationen» till personer, som skadats efter år 1940 och haft högre årlig arbetsförtjänst än det i förordningarna föreskrivna maximibeloppet för arbetsförtjänstens beräkning.

Ovannämnda maximibelopp för arbetsförtjänstens beräkning enligt 1938 års förordningar om tvångsarbetare och fångar m. fl. föreskrevs emedan ersättningsbeloppen ansågos icke böra överstiga minimibeloppen till värnpliktiga enligt 1927 års militärsättningsförordning. Sedan dyrtidstillägg tillkommit å de värnpliktigas ersättningar, infördes anordningen med särskild »dyrtids-

komensation» för de i 1938 års förordningar avsedda fall, där arbetsförtjänsten överstiger det föreskrivna maximibeloppet. År 1946 höjdes de värnpliktigas ersättningar genom nya provisoriska tillägg. Socialvårdskommittén har i sitt i januari 1949 avgivna betänkande angående nya militärsättningsbestämmelser föreslagit, att den årliga arbetsförtjänsten för värnpliktiga skall beräknas enligt grunderna i 9 § olycksfallsförsäkringslagen, dock till lägst 3 000 kronor vid bestämmande av ersättning till den skadade i åldrarna 20—25 år och till lägst 3 600 kronor vid bestämmande av annan ersättning. Anledning föreligger numera icke att begränsa maximibeloppen av ersättningar enligt 1938 års förordningar så snävt som hittills. Om kommitténs förslag till nya sättningsbestämmelser för värnpliktiga vinner bifall, torde arbetsförtjänstens maximibelopp i 1938 års förordningar kunna bestämmas till 3 000 kronor vid beräkning av ersättning till den skadade före 25 års ålder och till 3 600 kronor vid beräkning av annan ersättning.

I 11 § olycksfallsförsäkringslagen och därmed korresponderande stadganden i andra författningar äro föreskrifter meddelade om avdrag från ersättning till den som åtnjuter annat motsvarande understöd. Vid 1948 års lagändring infördes nya regler angående avdrag för tjänste- och familjepensioner. I de före år 1949 inträffade fallen skola avdragen dock fortfarande beräknas enligt de äldre reglerna, som äro i hög grad svårtillämpliga och dessutom sakligt otillfredsställande bl. a. i det avseendet, att en av levnadskostnadsstegring föranledd höjning av pensionsförmånerna kan giva anledning till motsvarande minskning av livräntan. Vidare ha ojämnheter uppkommit därigenom, att vissa rörliga pensionsförmåner betraktats som avdragsgilla i en del fall men icke i andra.

Riksförsäkringsanstalten avgav år 1943 utredning angående sådan ändring av bestämmelserna, att dyrtidskomensation å pension skulle bli helt eller delvis avdragsfri. Följande år anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till dylika ändrade regler. Fortsatt utredning företogs därefter inom socialdepartementet men ledde icke till att något förslag framlades för riksdagen. Handlingarna i ärendet överlämnades i september 1948 till socialvårdskommittén för att tagas i övervägande i samband med översynen av olycksfallsförsäkringslagstiftningen.

Både från sakliga och administrativa synpunkter framstår det som angeläget, att ändrade avdragsregler uppställas för de äldre fallen. Frågan är väsentligen av betydelse endast för de livräntetagare, som uppbära statlig tjänste- eller familjepension. Sedan 11 § olycksfallsförsäkringslagen fr. o. m. år 1937 ändrats i för de skadade förmånlig riktning, utfärdade Kungl. Maj:t år 1938 efter riksdagens hörande kungörelse om tillämpning av de nya reglerna även beträffande livräntor på grund av olycksfall i statens tjänst före år 1937 (SFS 1938: 112). Det synes önskvärt, att de fr. o. m. år 1949 gällande nya reglerna på motsvarande sätt göras helt eller delvis tillämpliga också i äldre fall. Beslut härom synes emellertid icke böra fattas utan att undersökning först sker om de ekonomiska konsekvenserna och om den lämpliga utform-

ningen av föreskrifter till förhindrande av de ovannämnda ojämnheter. Bli kostnadsökningen relativt ringa, böra bestämmelserna kunna utfärdas i administrativ ordning. Kommittén föreslår, att Kungl. Maj:t *dels* utverkar riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter därom, att 11 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen i dess senaste lydelse och motsvarande stadganden i andra författningar skola, med de undantag, som Kungl. Maj:t föreskriver, äga tillämpning beträffande livräntor av statsmedel i äldre fall, *dels* uppdrager åt riksförsäkringsanstalten att efter erforderlig utredning framlägga förslag till sådana föreskrifter.

Kostnadsberäkningar.

Kostnaderna för nu utgående dyrtidstillägg till ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. bestridas till största delen från det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. I årets statsverksproposition har anslaget för budgetåret 1949/50 upptagits till 3 900 000 kronor, under förutsättning att medelsbehovet för dyrtidstillägg enligt oförändrade grunder komme att utgöra 1 350 000 kronor. Därvid framhölls, att utredning om ändrade grunder för dyrtidstilläggen påginge inom kommittén och att en ändring av grunderna kunde komma att avsevärt påverka medelsbehovet.

Kommittén har låtit verkställa beräkningar angående den kostnadsökning, som uppkommer om kommitténs förslag bifalles.

På grundval av vissa antaganden om livräntebeståndets sammansättning den 1 januari 1950 har den årliga merkostnaden vid sagda tidpunkt för tillägg till *invalidlivräntor* enligt olycksfallsförsäkringslagen åt obligatoriskt försäkrade utom statsanställda uppskattats till omkring *1,2 miljon kronor*. Därvid har merkostnaden för de olika grupperna av fall antagits bli av den storleksordning, som nedanstående tabell utvisar:

Tid för olycksfallet	Uppskattad årlig merkostnad i januari 1950 i tusental kr.			
	Invaliditetsgrad			
	över 75 %	över 50 men högst 75 %	minst 30 men högst 50 %	30—100 % (samtliga)
1918—1919	20	20	30	70
1920—1926	50	50	60	160
1927—1940	130	100	115	350
1941	20	20	35	75
1942— ⁹⁰ / ₁₀₀ 1946	110	125	195	425
¹ / ₇ 1946—1948	40	40	—	80
1918—1948	370	355	435	1 160

Kostnaden för de föreslagna tilläggen till *sjukpenningar* skulle, enär dylika ersättningar förekomma relativt sällan i äldre fall, uppgå till ett förhållandevis ringa belopp.

Därest tillägg till *makelivräntor* enligt olycksfallsförsäkringslagen till livräntetagare under 67 år generellt medgäves med de föreslagna procenttalen för invalider med över 50 men högst 75 % nedsättning av arbetsförmågan, kunde årliga merkostnaden per den 1 januari 1950, såvitt angår livräntor på grund av olycksfall bland obligatoriskt försäkrade utom statsanställda, uppskattas till omkring 0,8 miljon kronor. Om sådant tillägg, såsom kommittén förordnat, utges endast till make med livränteberättigat barn, blir kostnaden avsevärt mindre. Årliga merkostnaden torde då kunna uppskattas till omkring 0,3 miljon kronor.

Vissa kostnader av mindre storleksordning uppkomma för tillägg till ersättningar enligt andra författningar än olycksfallsförsäkringslagen.

Kostnaderna för olycksfallsersättningar åt statens arbetare bestridas delvis från ovannämnda förslagsanslag, delvis från vederbörande verks driftstater. I 11 § olycksfallsförsäkringslagen omförmälda avdrag för avlönings- och pensionsförmåner medföra i stor utsträckning att ersättningen bortfaller helt eller delvis. Merkostnaden för tilläggen torde icke bliva av sådan storleksordning, att hänsyn därtill behöver tagas vid anslagsberäkningen för budgetåret 1949/50.

Kostnaden för ersättningstillägg torde böra belasta det anslag, från vilket ersättningen bestrides.

De av kommittén föreslagna tilläggen avses skola utgå fr. o. m. den 1 januari 1950.

Vid bifall till kommitténs förslag torde anslaget till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* kunna för budgetåret 1949/50 beräknas till 4,8 miljoner kronor.

Kostnadsökningar uppkomma även under förslagsanslagen till *Livräntetillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* och *Bidrag till fiskares försäkring, i årets statsverksproposition upptagna till 290 000 och 160 000 kronor.* Vid bifall till kommitténs förslag torde förstnämnda anslag böra uppräknas till 340 000 kronor och sistnämnda anslag till 175 000 kronor.

Speciell motivering.

Förslaget till förordning om tillägg av statsmedel åt vissa ersättnings- tagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

1 §.

I andra punkten har, liksom i 1 § andra punkten av 1943 års dyrtidstillläggsförordning (nr 449), angivits att tillägg skall utgå även då ersättningsrätt föreligger emedan Konungen förordnat om utgivande av ersättning enligt grunderna i någon av de i 2 § angivna lagarna och författningarna.

Konungens förordnande om ersättning i särskilt fall kan ha givits det innehållet, att grunderna i ersättningsförfattningen skola tillämpas med den avvikelsen att den skadades årliga arbetsförtjänst skall beräknas till högre belopp än det vid tiden för skadans inträffande gällande maximibeloppet. I dylika fall torde också vid tilläggets bestämmande få göras de avvikelser, vartill omständigheterna finnas böra föranleda. Har exempelvis ersättning i anledning av ett före år 1927 inträffat olycksfall bestämts efter en årlig arbetsförtjänst av 3 000 kronor, såsom om 9 § olycksfallsförsäkringslagen i dess lydelse under åren 1927—1941 varit tillämplig, synes även tillägg till ersättningen böra beräknas efter samma grunder som för de under åren 1927—1941 inträffade fallen.

Av andra stycket följer bland annat att gällande bestämmelser om utbyte av invalidlivränta mot kapital för en gång bliva tillämpliga även beträffande tillägg till sådan livränta. De nu utgående, endast för en begränsad tid medgivna dyrtidstilläggen ha däremot icke kunnat medräknas vid utbyte.

3 §.

Enligt stadgande i 3 § tredje stycket av 1943 års dyrtidstilläggsförordning skall tillägg icke utgivas till »livröntetagare, vars invaliditetsgrad understiger 30 %». Enligt förarbetena skall emellertid tillägg utgå jämväl å livränta, som utgår på grund av lägre invaliditetsgrad än 30 %, under förutsättning att livröntetagaren åtnjuter mer än en livränta samt någon av invaliditetsgraderna eller invaliditetsgraderna tillhoppa uppgå till minst nämnda procenttal (prop. 1942: 197, s. 5). I 3 § första stycket av förslaget har intagits en uttrycklig föreskrift om dylik sammanläggning av invaliditetsgraderna. Att en livränta utbytts mot kapital för en gång, synes icke böra utesluta, att hänsyn till skadan tages vid prövning av den skadades rätt till tillägg å ersättning för annan skada.

5 §.

Stadgandet motsvarar 3 § tredje stycket sista punkten i 1943 års dyrtidstilläggsförordning, med den ändring som betingas av att förslaget avser även ersättningar enligt 1908 års fiskarförsäkringskungörelse.

6 §.

I fråga om detta stadgande hänvisas till den allmänna motiveringen.

8 §.

Stadgandet har föreslagits i den allmänna motiveringen.

9 §.

Vid tillämpningen av 11 § olycksfallsförsäkringslagen har avdrag från livränta för pension m. m. ansetts kunna äga rum endast om förmånen i fråga var utfäst när olycksfallet inträffade. Detta bör icke gälla beträffande de nu ifrågavarande tilläggen. Bestämmelse därom har intagits i första stycket av denna paragraf.

Med bestämmelsen i andra stycket åsyftas, att de ersättningstagare, som utöver ersättningen utfå skadestånd eller därmed jämförlig ersättning av statsmedel icke skola genom de i efterhand tillkommande tilläggen till ersättningarna komma i bättre ställning än om hänsyn till tilläggen kunnat tagas då skadeståndet eller motsvarande ersättning fastställdes. Bestämelse av detta slag gäller beträffande de provisoriska tilläggen till beredskapskadade (2 § 4 mom. SFS 1946: 347).

Om tillägget efter här avsett avdrag skulle utgöra endast ett ringa belopp, synes någon utbetalning icke böra ske. Gränsen föreslås i tredje stycket till 5 kronor för månad räknat.

10 §.

Bestämmelserna syfta till att förhindra ersättningsminskning. Stadganden i samma syfte ha, såsom i den allmänna motiveringen nämnts, föreslagits beträffande omregleringen av de provisoriska ersättningarna till värnpliktiga m. fl.

11 §.

Denna paragraf motsvarar 4 § i 1943 års dyrtidstilläggsförordning.

12 §.

Försäkringsrådet torde böra vara besvärinstans även i de fall, då riksförsäkringsanstaltens beslut rörande tillämpning av den författning, varå ersättningsrätten grundas, icke kunna bli föremål för rådets prövning.

Övriga förslag.

Beträffande förslaget angående tillägg åt vissa livräntetagare enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning hänvisas till den allmänna motiveringen.

I kommitténs i januari 1949 avgivna betänkande angående militärsättningsbestämmelserna har förslag framlagts till definitiva bestämmelser om sådana till värnpliktiga och vissa andra kategorier utgående ersättningar, som avses i förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m. En definitiv reglering även för övriga i 1946 års förordning avsedda kategorier av ersättningstagare kommer till stånd om kommitténs nu framlagda förslag angående tillägg åt vissa ersättningstagare enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. vinner bifall. De i 1946 års förordning meddelade provisoriska bestämmelserna kunna således upphävas därest de båda förslagen godtagas.

Beträffande förslagen till ändringar i 1938 års förordningar om tvångsarbete och fångar m. fl. hänvisas till den allmänna motiveringen.

Särskilda yttranden.

1. Ledamöterna Birke och Hagård.

Vid ärendets behandling ha vi yrkat, att det alternativa förslag till procentuella tillägg, som behandlats i kommittén, bort redovisas i betänkandet. Det alternativa förslaget hade följande utseende (jfr tab. å s. 61):

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med		
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent
före 1 januari 1927	60	40	20
1 januari 1927—31 december 1941	50	30	20
1 januari 1942—30 juni 1946	40	30	20
1 juli 1946—31 december 1948	30	20	—

I de följande tabellerna lämnas exempel på ersättningarna vid helinvaliditet, oräknat ev. hjälplöshetstillägg, enligt de gällande bestämmelserna (I), enligt det i betänkandet intagna förslaget (II) och enligt det diskuterade alternativet (III):

a) Livräntan beräknad efter de å s. 74 angivna medelårsförtjänsterna för invalider inom samtliga yrken.

Olycksfallsår	Årligt belopp		
	I	II	III
1918	1 266	2 110	1 688
1919	1 321	2 202	1 762
1920	1 680	2 520	2 240
1926	1 439	2 158	1 918
1927	1 554	2 072	1 943
1941	1 535	2 456	2 303
1942	1 817	2 544	2 544
1945	2 119	2 967	2 967

b) Livräntan beräknad efter arbetsförtjänstens maximibelopp.

Olycksfallsår	Årligt belopp		
	I	II	III
1918	1 440	2 400	1 920
1919	1 440	2 400	1 320
1920	1 920	2 880	2 560
1926	1 920	2 880	2 560
1927	2 400	3 200	3 000
1941	2 000	3 200	3 000
1942	2 600	3 640	3 640
1945	2 600	3 640	3 640
1948	3 200	4 160	4 160

Den årliga merkostnaden per den 1 januari 1950 för tillägg enligt den alternativa skalan å *invalidlivräntor* enligt olycksfallsförsäkringslagen å obligatoriskt försäkrade utom statsanställda kan uppskattas till *0,8 miljon kronor*. Motsvarande merkostnad för tillägg till *makelivräntor* i de fall, då livränta även utgår till makes barn med den avlidne, kan uppskattas till omkring *0,25 miljon kronor*. (Enligt betänkandet bli merkostnaderna respektive 1,2 och 0,3 miljon kronor.)

Skulle tillägg enligt den alternativa skalan utgå fr. o. m. den 1 januari 1950, torde anslaget till »Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete, m. m.» bära för budgetåret 1949/50 uppräknas till *4,5 miljoner kronor*. (Enligt betänkandet 4,8 miljoner.) Vidare torde smärre uppräkningsbära göras av anslaget till tillägg å vissa livräntetagare enligt 1901 års olycksfallsersättningslag och anslaget till bidrag till fiskares försäkring. (Enligt betänkandet höjning från respektive 0,29 och 0,16 miljon till 0,34 och 0,175 miljon.)

2. Ledamoten Olivia Nordgren och sakkunnige Berg.

Genom 1948 års ändring i olycksfallsförsäkringslagen har makelivräntan i de efter 1948 inträffande fallen höjts från $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Betydande förbättringar uppkomma också genom att maximalbeloppet för arbetsförtjänstens beräkning höjts från 4 800 till 7 200 kronor. Högsta årliga livräntan till make höjdes från 1 200 kronor till dubbla beloppet, 2 400 kronor. I de äldre fallen är maximalivräntan vida lägre, nämligen 540 kronor i fall från åren 1918—1919, 720 kronor i fall från åren 1920—1926, 900 kronor i fall från åren 1927—1940, 750 kronor i fall från år 1941 och 975 kronor i fall från tiden 1942—den 30 juni 1946; i beloppen för fall från tidigare år än 1941 är nu utgående dyrtidstillägg inräknat.

De nämnda förbättringarna av makelivräntorna tillkomma även unga änkor med god arbetsförmåga, och någon skillnad mellan änkor med och utan minderåriga barn har icke gjorts. Enbart ökningen från $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av den avlidnes arbetsförtjänst medför att livräntan höjts med $\frac{1}{3}$.

Kommitténs förslag till lagändringen var med avseende på makelivräntans höjning enhälligt. I de flesta remissyttrandena godtogs förslaget utan erinringar.

Av det sagda framgår, att de rådande ersättningsskillnaderna mellan fall, som inträffat vid olika tidpunkter, äro lika framträdande beträffande änkelivräntorna som beträffande andra ersättningar. En avsevärd utjämning av dessa skillnader måste enligt min mening anses vara i hög grad befogad också för ankornas del. Att i enlighet med majoritetens förslag medgiva förbättringar av de äldre änkelivräntorna endast i de fall, då änkan har livränteberättigat barn, kan jag icke finna motiverat. Änkor med minderåriga barn äro ju numera tillförsäkrade allmänna barnbidrag och i vissa inkomstlägen därjämte särskilda barnbidrag och försörjningsbidrag samt bostadsbidrag, vilka

förmåner avsevärt bidra att förbättra deras försörjning. Förslaget skulle leda till att änkor, som under knappa villkor dragit fram minderåriga barn och som nu nått sådan ålder att de ha små försörjningsmöjligheter, skulle också i fortsättningen bli hänvisade till de nuvarande, oskäligt låga livräntorna. Den inom änkepensioneringskommittén pågående utredningen — som majoriteten åberopat som stöd för sin ståndpunkt — finner jag icke kunna anses som ett bärande skäl för förslaget. Denna utredning syftar ju främst till en bidragsform under den första tiden efter försörjarens frånfälle samt pension åt änkor i vissa åldrar och inkomstlägen. De åtgärder för underlättande av änkors inträde i förvärvslivet, som även skola övervägas vid utredningen, kunna icke förväntas medföra sådana väsentliga förbättringar av äldre änkors existensvillkor, att en skälig förbättring av livräntorna nu bör avvisas eller ställas på framtiden. Den återhållsamhet vid tilläggens avvägning, som må anses nödvändig av finansiella skäl, bör icke främst gå ut över änkorna.

På grund av det anförda bör enligt min mening livränteförbättring medgivas efterlevande make utan att någon åtskillnad göres mellan livräntetagare med och utan livränteberättigade barn.

3. Sakkunnige Hedenström.

Enligt 3 § av förslaget skall ersättningstillägg av statsmedel i angivna fall utgå till den skadade icke blott till livräntor utan även till sjukpenning. I motiveringen framhålles, att dyrtidstillägg till sjukpenning icke medgivits men att, till undvikande av orimliga resultat, ersättningstillägg nu borde medgivas även å sjukpenning.

Vid bedömande av lämpligheten av den föreslagna anordningen torde enligt min mening hänsyn böra tagas även till administrativa synpunkter. Dessa måste av naturliga skäl träda i bakgrunden i fråga om de ekonomiskt betydelsefulla förbättringarna av livräntor till äldre livräntetagare, som här föreslås. Kostnaden för föreslagna tillägg till sjukpenningar åter beräknas uppgå till förhållandevis ringa belopp. Här får det ökade förvaltningsarbetet en helt annan betydelse. Under en avsevärd övergångstid blir enligt min mening, såsom förslaget utformats, det administrativa besväret i förekommande sjukdomsfall med oregelbundet återkommande utbetalningar av växlande storlek — i fråga om livräntorna gäller det fixa belopp och en engångsomräkning, som kan göras på förhand i god tid — betungande och torde komma att i största utsträckning belasta den personal, som har att ombesörja sjukpenningsutbetalningen, med risk för en försening av denna utbetalning, något som man måste vara särskilt angelägen att undvika.

Till dessa administrativa besvärligheter komma emellertid betänkligheter av principiell natur.

I fråga om äldre fall — jag tänker då närmast på olycksfall, som inträffat före den 1 januari 1941, vilka för närvarande vid högre livränta medföra

rätt till dyrtidstillägg, eventuellt även olycksfall under år 1941, för att följa en gränsdragning i förslaget — kan man säga, att här är fråga om en påbättring av ersättningen enbart på grund av ett kraftigt penningvärdesfall. Beträffande dessa fall behöver man knappast ur principiell synpunkt hysa betänkligheter och de lära icke heller vålla större administrativa besvärligheter med hänsyn till sin fåtalighet.

Vidkommande åter senare inträffade olycksfall och då särskilt de fall, som inträffat under tiden 1 juli 1946—31 december 1948, torde frågan om den fastställda ersättningens värdeminskning alltmera komma i bakgrunden. Man tänker då främst på skador, inträffade under 1948. Av dessa finnas ännu vid 1950 års ingång åtskilliga, som alltjämt ej äro slutreglerade, av vilka säkerligen en hel del efter läkningen icke komma att orsaka en invaliditet, som medför rätt till ersättningstillägg av statsmedel. Visserligen upptager framlagt förslag till ny militärsättningsförordning stadgande om att hel sjukpenning, motsvarande 1/360 av full livräntas årsbelopp, skall utgå, så snart ersättning i form av sjukpenning eller livränta utgått under en sammanlagd tid av minst ett år, och det uttalas även i detta förslag, att socialvårdskommittén vid den fortsatta översynen av olycksfallsförsäkringslagen ämnar upptaga frågan om införande av en dylik bestämmelse även i denna lag. Men förslaget är ännu ej upphöjt till lag och så länge motsvarande bestämmelse ej finnes införd i olycksfallsförsäkringslagen måste man i varje fall ställa sig bra tveksam att stadga rätt till tilläggsersättning av statsmedel i fall, då rätt härtill endast med hänsyn till en dylik princip kan anses befogad.

Det måste i övrigt framhållas, att sjukpenning i motsats mot livränta för närvarande är skattefri; att under förutsättning av oförändrat inkomstläge personer, skadade under år 1948, vid sjukdom efter 1950 års ingång kunna, inberäknat ersättningstillägg av statsmedel, vid inkomst ej över maximigränsen 4 800 kronor, bli berättigade till högre sjukpenning än som enligt nu gällande bestämmelser någonsin kan utgå till personer, i samma inkomstläge, skadade 1949; att det torde få lämnas öppet, om det i flertalet av de fall, då livränta utbytes mot sjukpenning, gäller livräntetagare med minst 30 % invaliditet; samt att i åtskilliga fall recidiv efter ett år förekomma även av kortvariga skador, som icke alls medfört invaliditet, kanske icke ens omedelbar sjukdom, och som väl i varje fall icke skulle avses att omfattas av ett eventuellt stadgande om rätt till höjd sjukpenning efter ett års sjukdom.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes mig med införande av rätt till ersättningstillägg av statsmedel i fråga om sjukpenning för närvarande böra anstå eller sådan rätt i allt fall tills vidare böra begränsas till äldre fall, där hänsynstagande till försämrat penningvärde måste anses särskilt behöfligt, eller till fall, där fråga är om utbyte av tilläggsberättigande livränta mot sjukpenning.